

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
SİGORTACILIK ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTASI UYGULAMASININ ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

MEHDI BEHJAT CHONGHARALOUYE YEKAN

İSTANBUL, 2012

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
SİGORTACILIK ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTASI UYGULAMASININ ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

MEHDI BEHJAT CHONGHARALOUYE YEKAN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. KAMİL USLU

İSTANBUL, 2012

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü

Aşağıda belirtilen lisansüstü tez, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği hükümlerinde belirtilen esaslar çerçevesinde jüri önünde savunulmuş ve jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

TEZ BAŞLIĞI : Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulamasının Analizi

TÜRÜ :Yüksek Lisans

TEZİ HAZIRLAYAN : Mehdi BEHJAT CHONGHARALOUYE YEKAN

ANABİLİM DALI :Sigortacılık

SAVUNMA TARİHİ : 12.07.2012

JÜRİ ÜYELERİ :

GÖREVİ

ADI SOYADI

İmza

Danışman

Yrd.Doç.Dr.Kamil USLU

Üye

Yrd.Doç.Dr.İbrahim SUBAŞI

Üye

Yrd.Doç.Dr.Mehmet ERSOY

ÖNSÖZ

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, başlangıcından sonuna kadar, gerekli bütün yardım, tesviye ve yönlendirmeleri yapan, karşılaştığım problemlerin çözümünde deneyimlerinden yararlandığım sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Kamil Uslu' ya katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca arkadaşım Serdar Göçmez, ailem ve eşim Roghayyeh Ahmadifard'e gösterdikleri özveri ve desteklerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2012

Mehdi Behjat Chongharalouye Yekan

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLOLAR.....	vi
GRAFİKLER.....	vii
KISALTMALAR	viii
ÖZET.....	x
ABSTRACT.....	xi

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

TARIMIN DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ YERİ, TARIMIN EKONOMİK ANLAMI VE TARIMDA SİGORTA YAKLAŞIMLARI

1. TARIMIN EKONOMİK ANLAMI.....	2
1.1. Tarımın Tanımı Ve Önemi.....	2
1.2. Üretim Faktörü Gelir Olarak Tarım.....	3
1.2.1. Rant	3
1.2.2. Diferansiyel Rant	4
1.2.3. Tarımda Toprakta Elde Edilen Rant Çeşitleri.....	5
1.3 Tarım-Nüfus İlişkileri	5
1.3.1. Nüfus Ve İstihdam.....	5
1.3.2. Dünyada Tarımsal Nüfusun Durumu.....	6
1.4 Tarım-İklim İlişkileri	9
1.4.1 İklim Değişikliği Ve Tarım İlişkisi.....	9
1.5. Tarım-Teknoloji İlişkileri.....	12
1.5.1 Tarım Sektöründe Girdi Ve Teknoloji Kullanımı.....	13
1.6 Tarım-Sanayi İlişkileri	13
1.7 Tarım-Kredi İlişkileri.....	16
1.7.1 Tarım Kredilerinin Amaçları.....	18

1.7.2 Tarım Kredilerinin Kaynakları.....	19
1.7.2.1 Bireysel Kaynaklar.....	19
1.7.2.2 Kurumsal Kaynaklar.....	19
1.7.3 Vadelerine Göre Tarım Kredileri.....	20
1.7.3.1 Kısa Vadeli Tarım Kredileri.....	20
1.7.3.2 Orta Vadeli Tarım Kredileri.....	20
1.7.3.3 Uzun Vadeli Tarım Kredileri.....	21
1.8 Tarım-Küreselleşme İlişkileri	21
2. TARIMIN DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ YERİ.....	23
2.1. Seçilmiş Ülkelerdeki Tarımın Ekonomideki Yeri.....	23
2.1.1. Fransa'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri.....	24
2.1.2. ABD'nin Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri.....	25
2.1.3. Kanada'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri.....	26
2.1.4. Rusya'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri.....	28
2.1.5. Kenya'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri.....	29
2.1.6. Nijerya'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri.....	31
2.1.7. Japonya'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri.....	32
2.1.8. İran'ın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri.....	33
3.TARIMDA SİGORTA YAKLAŞIMLARI.....	36
3.1. Tarım Sigortasının Tarihi Gelişimi.....	36
3.1.1. Dünya'daki Uygulamalar.....	36
3.2. Tarımda Uygulanan Sigorta Çeşitleri.....	38
3.2.1. Tarımda Sigorta Çeşitleri	39
3.3. Tarımda Uygulanan Destekleme (Sübvansiyon).....	41
3.3.1. Tarımda Gübreleme	42
3.3.2. Gübreleme.....	43
3.3.3. Gübrelemenin Yararları.....	44
3.4. Tarımda Sigorta Uygulaması.....	45

3.5. Tarım Sigortalarının Ekonomik-Sosyal Faydaları.....	47
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE 'DE TARIMIN EKONOMİDEKİ YERİ, KREDİ KULLANIMI VE TARIMIN SİGORTALANMASININ ANALİZİ

1. TÜRKİYE'DE TARIMIN ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ.....	49
1.1. Türkiye'de Tarımın Önemi.....	49
1.2. Türk Tarımının Yapısal Özellikleri	49
1.2.1. Parçalı Toprak Yapısı.....	49
1.2.2. Küçük Çiftçiliğin (İşletme)Yaygınlığı.....	51
1.2.3. Verim Düşüklüğü	52
2. TÜRKİYE'DE TRIMIN EKONOMİDEKİ YERİ.....	53
2.1. Tarımın GSMH İçindeki Yeri.....	53
3. TÜRK TARIMINDA KREDİ KULLANIMI.....	58
3.1. Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı.....	58
3.2. Tarım Kredi Kooperatifleri.....	59
3.3. T.C Ziraat Bankası A.Ş.....	60
4. TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARI.....	61
4.1. Türkiye'de Tarım Sigortasının Tarihi Gelişimi.....	61
4.1.1. Türkiye'de Tarım Sigortalarının Gelişmemesinin Nedenleri.....	63
4.2. Türkiye'de Tarım Sigorta Uygulaması.....	64
4.2.1. Tarım Sigortaları Vakfı Ve Organizasyon Yapısı.....	66
4.2.2. Tarım Sigortasının Uygulama Güçlükleri.....	67
4.2.2.1 İstatistiki Verilerin Yetersizliği.....	67
4.2.2.2 Tapu Kayıtlarının Eksikliği.....	67

4.2.2.3 Çiftçilerin Kültürel Ve Ekonomik Durumu.....	68
4.2.2.4 Eğitilmiş Sigorta Personeli Sorunu.....	68
4.2.2.5 Tarım Sigortasının Finansmanı Sorunu.....	68
4.2.2.6 Tarım Arazilerinin Küçük Ve Parçalı Olması.....	69
4.2.2.7 Devletin Doğal Afetlere İlgili Yaptığı Yardımlar.....	69
4.2.2.8 Sigorta Şirketlerinin İlgisizliği.....	69
4.2.2.9 Sigortaya Karşı duyulan Güvensizlik.....	69
4.3. Türkiye’de Tarım Sigortasında Devlet Desteği.....	69
4.3.1. Devlet Destekli Tarım Sigortalarından Beklentiler.....	71
5.TÜRKİYE’DE UYGULANAN TARIM SİGORTALARI HAVUZU.....	72
5.1 Tarım Sigortaları Havuzu Temel Özellikleri.....	72
5.2 Türkiye’de Uygulanan Devlet Destekli Tarım Sigortaları Kısımları...76	
— Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortası.....	76
— Devlet Destekli Sera Sigortası.....	82
— Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası.....	83
— Devlet Destekli Kümes Hayvanları Hayat Sigortası.....	89
— Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası.....	93
5.3. Türkiye’de Tarım Sigortaları Havuzu İşletmecisi (TARSİM A.Ş.)....	97
5.4. Tarım Sigorta Uygulamalarının Genel Analizi.....	100
SONUÇ.....	102
KAYNAKÇALAR.....	104
ÖZGEÇMİŞ.....	111

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Bazı Ülkelerde Tarımsal Sigorta İşlemelerinin Kurumsal Yapıları.....	37
Tablo 2: Tarım İşletmelerinin Toprak Büyüklüklerine Göre Dağılımı (1952–1990)..	50
Tablo 3: Türkiye'de Başlıca Sektörlerin GSMH den Aldıkları Pay.....	54
Tablo 4: Gelişmiş(OECD)Ülkelerinde Tarım Sektörünün GSYİH'deki Payı.....	56
Tablo 5: Seçilmiş Ülkelerde Tarımın GSMH üzerinde katma Değer Oranı.....	57
Tablo 6: Bitkisel Ürünlerde Muafiyet Ve Müşterek Sigorta Oranları (2010).....	79
Tablo 7: Bitkisel Ürün Örnek Hasar Hesabı (Buğday İçin).....	80
Tablo 8: Bitkisel Ürün Örnek Hasar Hesabı (Elma İçin).....	80
Tablo 9: Hayvan Hayat Sigortası Poliçe Yenilemelerinde Hasar/Prim Dengesine Göre Prim Ayarlaması.....	88
Tablo 10: Kümes Hayvanları Hayat Sigortası Prim Tablosu (2010).....	93

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa No
Grafik1. Dünyadaki Kırsal Nüfus Artışı.....	7
Grafik2. Dünyadaki Kırsal Nüfusun Toplam Nüfusa Göre Oranı.....	7
Grafik 3. Ülkelere Göre Tarım Sektörünün GSMH İçindeki Payı (2010).....	23
Grafik 4. Türkiye’de Sektörlerin GSMH’den Aldıkları Pay.....	55

KISALTMALAR

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AB	:Avrupa Birliği
AR-GE	:Araştırma Ve Geliştirme
ARIP:	:Agriculture Reform Implementation Project
AŞ	:Anonim Şirket
ÇKS	:Çiftçi Kayıt Sistemi
DİE	:Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	:Devlet Planlama Teşkilatı
FAO	:Food Administration Organization
IMF	:İnternational Monetary Found
KDV	:Katma Değer Vergisi
G8	:Great8 (ABD,Rusya,Fransa,İngiltere,İtalya,Japonya,Kanada,Almanya)
GSMH	:Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	:Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
OECD	:Organisation For Economic Co-operation <u>And</u> Development
SKS	:Su Ürünleri Kayıt Sistemi
TARSİM	:Tarım Sigortaları Merkezi
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	:Türkiye Cumhuriyeti
TL	:Türk Lirası
TSRŞB	:Türkiye Sigorta Ve Reasürans Şirketleri Birliği
TSV	:Tarım Sigorta Vakfı

TTK	:Türk Ticaret Kanunu
UNCTAD	:Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (United Nations Conference On Trade Development)
UNECE	:Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (United Nations Economic Commission For Europe)

ÖZET

Tarım insanlığın ilk faaliyetlerindedir. Tarım ülkeler arasında da her zaman büyük öneme sahiptir. Ekonomide ağırlıklı olan sektörlerden birisi olan tarım, devletler tarafından desteklenmektedir, toplumun beslenme ihtiyaçlarını gidermesinde, gıda güvenliği ve sanayi sektörüne hammadde sağlanmasında katkıda bulunmaktadır. Toplumda özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyük kısım için gelir ve geçim kaynağı olmaktadır, istihdam açısından önemlidir. Tarım faaliyetleri hava şartlarından dolayı her zaman etkilenmektedir, olumsuz hallerde önemli kayıplar ve zararlar yaşanmaktadır. Bu nedenle tarımı sigorta kapsamı altına almak yukarıda belirttiğimiz nedenlerden dolayı gayet mantıklıdır. Türkiye’de 2005 yılından beri, yeni tarım sigortaları kanunu yürürlüğü girdikten sonra, tarım sigortaları konusunda büyük başarılar kazanılmıştır, devlet direk prim desteği yapması ile çiftçileri, tarımsal faaliyetlerini sigortalanması konusunda teşvik etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, Tarım Sigortası, Devlet Desteği, TARSİM.

ABSTRACT

Agriculture is the first activity of humanity. Agriculture has the great importance between countries at any time. One of the main sectors in the economy is agriculture, supported by states. It also, fix the nutritional needs of society, contributes to food security and the provision of raw materials to industry. Agriculture, for a large part of society, especially in developing countries is a source of income and livelihood, also is important in terms of employment. Agricultural activities are affected at any time due to weather conditions, in unexpected cases, significant losses are experienced. Therefore, for the above-mentioned reasons it's quite reasonable to get the agriculture under the insurance umbrella.

In Turkey since 2005, after the new agriculture insurance law in force, gained great achievements in agricultural insurance praticies. The government encourages the farmers to ensure their activities and assets via the governments direct Premium supports.

Key Words: Agriculture, Agriculture Insurance, Government Backing, TARSİM.

GİRİŞ

Türkiye’de tarımın sigortalanması ile iklim değişiklerinden kaynaklanan olumsuz etkileri ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Çiftçilere teşvik olarak sunulan bazı girdiler ile tarımı desteklemeye yönelirken risk kayıplarını en aza indirmek için kamu tarafından tarımın sigortalanması teşvik edilmektedir. Tarımdaki giderek artan makineleşme ile verim arasında ilişkilere bakıldığında toprağın niteliğine göre de analiz yapılarak ürün verimliliğinin artırılmasına çalışılmaktadır. Çalışmamızın amacı Türkiye’deki tarım sigortalarının teşvik ederken riskleri en aza indirmek ve tarımsal verimliliği nasıl artırılabilceğini ortaya koymaktır.

Çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanan tez iki ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde tarım sektörünün ekonomideki rolü seçilmiş bazı ülkelerdeki yapısı incelenmiştir. Ayrıca, tarımda ekonomik kavramlar, tarım sigortalarında çeşitli yaklaşımlar, ekonomik faydaları ile üretim faktörleri arasında ilişkileri kurularak incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci ve son bölümünde ise Türkiye’de tarım sektörünün ekonomideki yeri üzerinde durulmuştur. Tarım sektöründe sağlanan krediler ve bu kredileri sağlayan kuruluşlar incelenmiştir. Türkiye’de tarım sigortaları ve onun gelişimi, kamu desteğinin sağlanması ile oluşturulan havuz sistemi ile riskler dağıtılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada uyguladığımız araştırma metodu literatür taraması şeklindedir. Buna göre konu ile ilgili yayınlanmış kitaplar, makaleler, yayınlanmamış tezler ve güvenilir internet kaynakları şeklinde olup, aralarındaki ilişki durumları değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARIMIN DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ YERİ, TARIMIN EKONOMİK ANLAMI VE TARIMDA SİGORTA YAKLAŞIMLARI

1.TARIMIN EKONOMİK ANLAMI

1.1 Tarımın Tanımı Ve Önemi

Dünyada hızla artan nüfus, insanların temel gereksinimlerini, beslenme karşılanabilmesi için kısıtlı kaynakların etkin kullanılması gerekir. Verimliliğin artırılmasıyla hayatın nesiller boyunca da devam ettirebilmesi düşüncesi, çevre ile uyumlu sürdürülebilir tarım kavramını gündeme getirmiştir. Tarımsal faaliyetlerle insanların beslenme; giyinme gibi acil ve diğer ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğundan insanlığın, ilk iktisadi faaliyetleridir. Bu yüzden, tarımsal faaliyetlerin insanlığın ilk çağlarından günümüze kadar ilk uğraşım alanıdır. Tarım, insanların toprağı kullanmak suretiyle bitkisel ürünleri ve hayvancılıkla da hayvansal ürünleri üretip bunları işlemek muhafaza etmek, değerlendirmek ve pazarlamak şeklinde tanımlanabilir.¹

Tarım sektörü, bitkisel ve hayvansal üretimleri yanında, balıkçılık ve ormancılık gibi alanları da kapsamı içine almaktadır. Her bir alan insan ihtiyaçlarını gidermeye yönelik faaliyetlerdir. Elde edilen tarımsal faaliyetler kullananlara gelir getirmesine neden olurken, bazı faaliyetlerde zaman içinde kullanılabilir. Tarım alanlarında yetiştirilen bitkisel ürünlerin, tüketicilere sunulmasında çeşitli katma değerler sağlamaktadır. Bazı tarımsal ürünlerin elde edilmesinde, kullanılan tarım aletlerin ve makinelerinin bir bedel karşılığında kullanılması tarımsal ürünlerin sonucudur.

---

¹ Rüstem Kocaöz, “Türkiye’de1980 Sonrası Tarım Sektöründe Gelir Ve İstihdamın Analizi”, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009, s. 4.

Tarımın ülke ekonomilerinde önemli bir yeri vardır. Gerek gelişmiş olan gerekse de gelişmekte olan bütün ülkelerde tarımsal üretim yapılmaktadır. Özellikle de gelişmiş ülkelerde tarımsal faaliyetler ticari nedenlerden dolayı önemlidir. Tarım sektörü; ülke nüfusunun beslenmesi, sanayi sektörüne girdi temin etmesi, Milli Gelir ve ihracata olan etkileriyle Türkiye'nin ekonomisi açısından da önemli bir sektördür.²

1.2. Üretim Faktörü Geliri Olarak Tarım

1.2.1. Rant

Sonucu yaratılan katma değerden, her birinin, parasal olarak, aldığı paya “gelir” adı verilir. Serbest piyasa ekonomisinde toprak, emek ve sermaye olmak üzere üç üretim faktörü Ekonomik faktörlerin, belli bir dönemde, üretim sürecine katılmaları vardır. Bunlardan her birinin geliri ayrı bir deyimle ifade edilir. Toprağın gelirin rant, emeğin gelirin ücret, sermayenin gelirin kar veya faiz denilir.³ Ancak tarımda rant toprağın ve üzerindeki kulları için ödenen fiyattır. Rant, üretimde kullanılan tabiat faktörünün karşılığında elde edilen gelir payıdır. Rant, ücret ve faiz gibi önceden belirlenen bir kıymettir.

Tarım sektörü, sağladığı istihdam ve gelir olanakları ile toplumun büyük bir kısmını, doğrudan ilgilendirmektedir. Türkiye ekonomik kalkınma yönünden önemli gelişmeler kaydetmiştir. Özellikle son 30 yılda sanayileşme açısından ivme kazanmış, bu sayede tarım alanında önemli atılımlar yapılmıştır. Ülkemizde tarımın nispi değerinin düşmesine karşın tarım sektörünün ekonomideki payı halen büyüktür. Her şeyden önce toplam nüfusun %35'i tarım sektöründe bulunmakta ve 2006 Ağustos verilerine göre nüfusumuzun %29.2'si bu sektörde istihdam edilmektedir.⁴

---

² Rüstem Kocaöz, a.g.e., s.1.

³ Mehmet Hakan Bayramıç, “Türkiye’de Gelir Dağılımı Sorunu Ve Çözümleri”, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, s. 4.

⁴ Rüstem Kocaöz, a.g.e., s.1.

1.2.2. Diferansiyel Rant

Rantın varlığını toprak ve toprağın kıt olması ortaya çıkarır. Herkese yetecek kadar arazi olsa o araziye kimse almaya ihtiyaç duymayacaktır. Ancak arazinin az olmasıyla, o araziye kullanacakların da bir bedel ödemesi gerekecektir. Ödenen bu bedel, ödeyen açısından gider, alan açısından gelir olarak nitelendirilir. Rantlar elde edildikleri tabiat kaynağına göre isim alırlar. Örneğin, verimli toprak rantına diferansiyel rant denir.⁵ İnsanoğlu tabiatı kendi menfaatine göre değişip ve bazen fazla rant(diferansiyel rant) elde etmek için büyük felaketlere neden olmuştur. Örneğin ormanları kırıp ve tarım ve çiftçilik için kullandığı topraklar zaman zaman sel ve toprak kaymalarına neden olmuştur.

Farklılık rantı işlenebilir ve kullanılabilir toprak parçalarının, kimyasal ve tarımsal özelliklerindeki, coğrafi konumlarındaki, hammadde sağlama ve sürüm merkezlerine olan uzaklıklarındaki farklar nedeniyle beliren bir rant türüdür. Değişik nitelikte toprakların kullanılmasıyla ortaya çıkan farklılık rantı klasik iktisatçılardan David Ricardo tarafından analiz edilmiştir. Ricardo'ya göre, ekonomi büyüdükçe gitgide daha verimsiz ve daha yüksek maliyetle üretim yapılabilecek topraklar işletmeye açılacaktır. verimli toprak, verimsiz toprağa göre daha düşük maliyetle işleneceğinden ve ürün fiyatları marjinal toprağın maliyetini kurtaracak düzeyde oluşacağından verimli topraklar lehine bir rant belirecektir. rant aslında, farklılık rantlarının toplamından oluşur ve kıtlık rantı söz konusu değildir. Malların fiyatını uzun dönemde üretim maliyeti belirlediğine ve marjinal maliyetin içinde bu rant bulunmadığına göre, rant bir maliyet ögesi olarak fiyatları etkilemez. Tersine, mal fiyatlarının yükselmesiyle işlenebilir toprak ve farklılık rantları toplamı artar. Ricardo'nun farklılık rantı analizi, toprak niteliğinin farklı oluşu temeline dayanır. Farkların coğrafi konum ve ulaştırma masrafları nedeniyle doğması, analizi değiştirmez.⁶Ricardo'nun rant fikri ise, çeşitli arazi arasındaki verimlilik farkına dayanmaktadır ve diferansiyel rant adını almaktadır.

---

⁵ <http://muhasabedersleri.com/ekonomi/rant-faiz-ucret-kar.html> (28/12/2011)

⁶ <http://www.privatesozluk.com/diferansiyel%20rant> (30/01/2012)

1.2.3 Tarımda Topraktan Elde Edilen Rantın Çeşitleri

Rantın çeşitlerini toprak türüne göre ve elde edildikleri tabiat kaynağına göre çeşitlendirmek mümkündür. Örneğin, verimli toprak rantına diferansiyel rant, arazisi ürün pazarına yakın olanların bu yakınlıktan dolayı aldıkları ranta mevki rantı, toprağında maden olanların elde ettiği ranta maden rantı, şehirde arazisi olup da bundan elde edilen gelire şehir rantı denir.⁷

1.3. Tarım-Nüfus İlişkileri

Teknolojik ve iktisadi gelişmeler her zamanki gibi bu tarım sektörünü de etkilemektedir ve Kırsal nüfus, kent nüfusunu baskı altında tutmaktadır ve bunun nedeni kentlerdeki istihdam olanaklarının artmasından dolayıdır ve kırsaldan kente göçü hızlandırmaktadır. Tarım sektöründe yaşanan teknolojik gelişmeler insan ihtiyacını azaltmış, sanayi ve hizmetler sektörünün büyümesi ile kentlerde istihdam olanaklarının artması kırsal alandan kente göçü hızlandırmıştır. Böylece, kırsal alanda yaşayanların toplam nüfusa oranı zaman içerisinde azalmıştır.

1.3.1. Nüfus Ve İstihdam

Tarım sektörünün istihdam açısından önemi büyüktür. Fakat ülke ekonomilerinin gelişmeleri ile birlikte tarımda istihdam ve tarımdan elde edilen gelir bakımından farklılıklar görülmektedir. Gelir dağılımı ve istihdam arasında neden-sonuç ilişkileri vardır. Gelir dağılımında iyiye gidecek politikaların geciktirilmesi veya ertelenmesi, istihdamı olumsuz etkiler buna karşılık istihdamın düzeltilmesi oranında gelir dağılımında iyileşmeler meydana gelir.⁸

---

⁷ [http://muhasabedersleri.com/ekonomi/rant-faiz-ucret-kar.html\(28/12/2011\)](http://muhasabedersleri.com/ekonomi/rant-faiz-ucret-kar.html(28/12/2011))

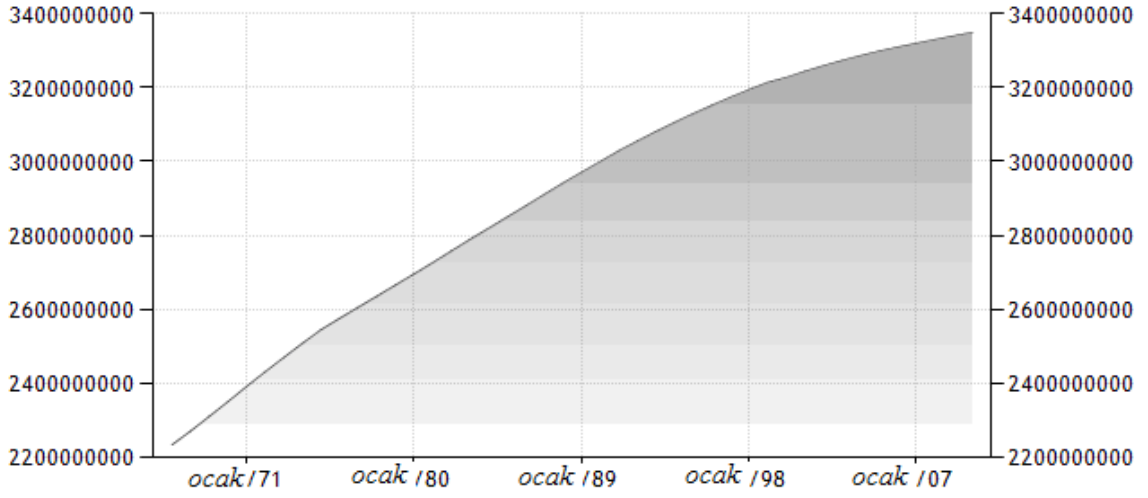
⁸ Rüstem Kocaöz. a.g.e., s.1.

1.3.2.Dünya’da Tarımsal Nüfusun Durumu

Bir ülkede veya herhangi bir sahada, tarım ve hayvancılıkla geçinen tarımsal nüfusa denir. Dünyada tarım sektörünü etkileyen ve önemli faktörlerden biriside nüfus ilişkileridir. Tarımsal üretim yöntemlerindeki gelişmeler, sonuçta tarım nüfusunun gelirini ve işgücü verimliliğini artırmaktadır. Tarım kesimindeki nüfusun gelirinin artması sanayi ürünlerine ek talep meydana getirmektedir. Ayrıca tarımsal faaliyetlerde modern üretim yöntemleri kullanıldıkça artan işgücü verimliliği tarımsal istihdamı azaltmaktadır. Bundan dolayı, tarım sektöründe oluşan gizli işsizlik sanayi kesimine ucuz işgücü olarak dönmektedir.⁹ Azgelişmiş ülkelerde tarım kesimindeki nüfusun oldukça yoğun olması, sanayileşme sürecinde gerekli işgücünün tarım kesiminden sağlanmasına olanak vermektedir. Azgelişmiş ülkelerde tarım sektöründe gizli işsizlik oranının yüksek düzeyde olması ve teknolojik ilerlemenin tarımsal mekanizasyon düzeyini artırması sonucu daha az işgücüne ihtiyaç duyulması, tarım kesimini sanayi sektörüne işgücü kaynağı durumuna getirmektedir. Ayrıca sanayi kesimindeki ücretlerin görece yüksekliği, tarımdan sanayiye işgücü akımını artırmaktadır. Geleneksel tarım yöntemleriyle üretim yapan azgelişmiş ülkelerde, nüfusun yarısına yakını kırsal alanlarda yaşamaktadır ve bunların %20’si gizli işsiz konumundadır. Sanayi sektöründe henüz aşırı istihdam sorununun bulunmadığı dönemlerde, tarım sektöründeki gizli işsizlerin tarım dışı sektörlere kaydırılması ile milli gelire katkıda bulunulabilir. Sanayileşmiş ülkelerin tümünde tarım sektöründeki istihdamın aktif nüfusa oranı %10’un altına inmiştir.

---

⁹ Aydemir Cahit Ve Pıçak Murat, “**Ekonomik Gelişme Sürecinde Tarım-Sanayi İlişkilerinin Sektörler Arası Bütünleşme**”, (Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 10), Diyarbakır, 2008, s.130.

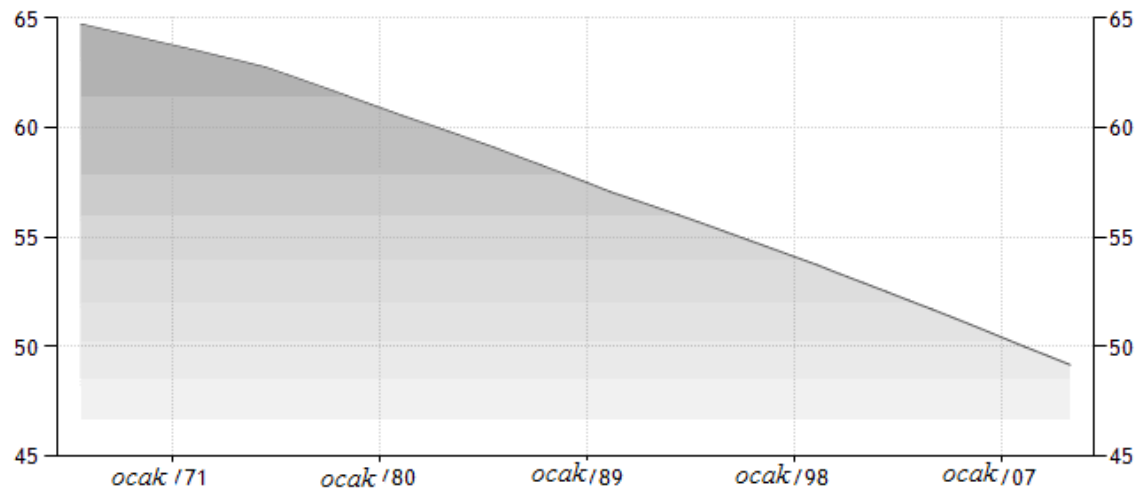

Grafik1: Dünyadaki Kırsal Nüfus Artışı

Kaynak: <http://www.tradingeconomics.com/world/rural-population-wb-data.html> (15/05/2012)

Dünyadaki Kırsal (Tarımsal) Nüfus

Dünyada son 35 yılda, kırsal nüfusun akımı kırlardan kentlere doğru sürekli artmaktadır. İstatistiklere göre 2010 yılında yaklaşık 3,4 milyar kişi kırsal alanlarda yaşamaktadır. Bu miktar 1971 yılında 2,2 milyar civarındaydı. Ancak, aşağıdaki grafiğe göre bu artış oransal olarak dünyadaki toplam nüfusa göre azalmaktadır. İstatistiklere göre, bu oran yine son 35 yıl içinde %65'ten %49'a inmiştir. Kırsaldan kentlere doğru göçlerin hızlandığını ve kentlerin kalabalıklaşmasının bir işaretidir.

Grafik2: Dünyadaki Kırsal Nüfusun Toplam Nüfusa Göre Oranı

Kaynak: <http://www.tradingeconomics.com/world/rural-population-percent-of-total-population-wb-data.html> (15/05/2012)

İstihdam, kalkınma çabası içinde bulunan gelişmekte olan ülkelerde sosyo-ekonomik açıdan önemli bir sorun niteliğindedir. Ayrıca tarım sektöründe küçük işletmelerin yaygın olması, azgelişmiş ülkelerdeki işsizlik sorununu artırmaktadır. Üretim yapısının kırsal alanlarda yaşayanların gelirlerini yükseltecek ve istihdam olanaklarını artıracak biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Tarımsal faaliyetlerin yoğunlaşması ve tarımsal hammaddeleri işleyen sanayi kuruluşlarının hammadde kaynaklarına yakın yerlerde kurulması işgücü talebini artırarak yeni istihdam olanakları oluşturacaklarından, büyük kentlere göç hızını düşürecek etkili bir çözüm yoludur. Tarımsal nüfusun veya tarımla uğraşan işletme sayısının fazla olmasının birkaç önemli sakıncası vardır:¹⁰

Birincisi tarımsal desteğin bütçe üzerindeki yükü artarken, işletme başına verilecek desteğin azalmasıdır. İkincisi bu sakıncalardan biri, tarımsal desteğe muhtaç nüfus veya işletme sayısı arttıkça bir sıkınca verimlilikle ilgilidir. Ekonominin iki yüz yıllık yasalarından biri olan “azalan verimler yasası” gereğince, tarımla uğraşan nüfus ve tarımsal işletme sayısı arttıkça tarımsal verimlilik azalacaktır. Arazi genişliği sabitken üzerinde çalışacak kişi sayısının artması toplam üretime oransal bir katkı yapamaz, dolayısıyla verimliliğin düşmesi kaçınılmazdır. Tarımsal nüfusun fazla olmasının üçüncü, ama çoğu zaman gözden kaçırılan, bir önemli sakıncası da, tarımsal nüfusun kabarıklığının köylü toplum olmaktan çıkıp kalkınmış medeni bir toplum haline gelmeyi güçleştirmesidir. Nüfusun önemli bir kısmının kırsal kesimde yaşayan ve görece ilkel yöntemlerle tarım yapan köylülerden oluştuğu bir toplumun gelişmiş sanayi toplumu olmasının, hele hele bilgi çağını yakalayabilmesinin zorluğu ortadadır. Her üç kişiden ikisinin tarımla iştiğal ettiği bir ülkenin uluslar arası rekabette şansı sıfırdır.¹¹Bu yüzden dünyada tarımında devletler, tarım politikalarında gerekli yollarla nüfusunun azalmasını planlamalıdır.

1.4. Tarım-İklim İlişkileri

---

¹⁰ Aydemir Cahit Ve Pıçak Murat, a.g.e., s.132.

¹¹ Şentürk M. Utku, “Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikaları Ve Türkiye”, (Bahçe Şehir Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, s.s.68- 69.

1.4.1. İklim Değişikliği Ve Tarım İlişkisi

Tarımın iklim değişikliği ile ilişkisini; iklim değişikliğinden etkilenen ve iklim değişikliğini etkileyen olmak üzere iki açıdan değerlendirebiliriz:¹²

- **İklim Değişikliğinden Etkilenen Yönü**

İklim tarımsal üretimin gerçekleşmesini sağlayan birinci faktördür. Bu nedenle sıcaklık, yağış ve atmosferdeki karbon dioksit içeriğindeki değişimler, ekstrem olayların tekrarı ve deniz seviyesindeki yükselmeler tarımı etkilemektedir. Bu etkiler kısaca şunlardır:

- **Bitkisel Ürün Verimliliği Ve Üretim Maliyeti**

Sıcaklık, yağış, atmosferdeki karbon dioksit içeriği ve ekstrem olayların tekrarı bitki gelişimini, hasatı ve çayır ve meralar açısından otlatma verimini düşürmektedir. Ayrıca bitkinin su talebini de değiştirmektedir. Ekstrem olaylar da önemli rol oynamaktadır. Örneğin kuraklık ya da aşırı yağışlar sık sık ve şiddetli şekilde gerçekleştiğinde tarımsal kayıplar artmaktadır.

- **Tarımsal Üretim İçin Toprak Uygunluğu**

Bitki gelişimi için uygun toprak nemi, nem depolama kapasitesi ve toprak verimliliği etkilenmektedir. Toprak nemindeki kayıplar sıcaklıktaki artışla ortaya çıkmaktadır ve herhangi bir sıcaklık artışında topraktaki su seviyesini sabit tutmak için sulama yapılabilen ancak sıcaklık nedeniyle buharlaşmanın fazla olması bu dengeleme işlemini zorlaştırmaktadır. Ayrıca sıcaklık toprağın mikrobiyal bileşimini arttırmakta, böylece topraktaki besin elementleri negatif olarak etkilenebilmektedir.

- **Hayvansal Üretimde Verimlilik Ve Üretim Maliyeti**

---

¹² İlkay Dellal Ve Diğerleri, “Uluslararası Küresel İklim Değişikliği Ve Çevresel Etkileri”, Konferansı, Konya 18-20 Ekim 2007, s.s. 81-83.

Hayvansal üretim iklim değışikliklerinden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir. Sıcaklık artışıyla hayvanlarda ısı üretimi ve ısının kullanılması arasındaki denge bozulabilmekte buda (a) ölüm oranı (b) yem tüketim oranı (c) canlı ağırlık artışı (d) süt üretimi ve (e) gebelik oranı üzerinde etkiler yapabilmektedir.

➤ **Sulama Suyu Arzı**

Sıcaklıktaki artış buharlaşmayı artırmakta bu da sulama suyu hacminin düşmesine neden olabilmektedir. Ayrıca sıcaklık rejimindeki değışiklikler kar yağış zamanını ve süresini etkileyebilmekte böylece yaz döneminde ihtiyaç duyulan su miktarının azalmasına neden olabilmektedir. Yer altı suları miktarı ve dönüşüm oranı da yine etkilenen diğer faktörlerdir. Yerleşim yerlerinde veya bazı sanayi kollarında kullanılan tarım dışı su talebi sıcaklık ile birlikte artabilmektedir.

➤ **Diğer Etkiler**

İklim değışikliklerinin bu doğrudan etkilerine ek olarak tarımsal üretimi dolaylı olarak etkileyen etmenlerde bulunmaktadır. Örneğin deniz seviyesindeki artış sel baskınlarına yol açabilmektedir. Dolaylı etkiler, bitki büyüme oranındaki değışikliklerden, yabancı ot, zararlılar ve patojen dağılımından, toprak erozyonundan, ozon seviyesinden ya da Ultra Viyole ışınlarından ortaya çıkmaktadır.

Küresel iklim değışikliğinin tarım üzerine bu olumsuz etkileri, gıda güvencesinde, kalkınmada ve uluslararası ticaret üzerinde etkiler yapabilmektedir. Tarımın insan beslenmesi yanında ekonomik bir faaliyet olması nedeniyle, iklim değışiklikleri sonucu ortaya çıkan üretim azlığı veya fazlalığı ekonomik dengeleri de büyük oranda etkilemektedir. Örneğin, belirli bir yılda yaşanan kuraklık sonucu üretimin azalması, ürün fiyatlarının artmasına, tüketicilerin daha fazla fiyat ödemesine, ithalatın artmasına ve ihracatın azalmasına neden olabilmektedir.

Diğer yandan, iklim değışikliğı bu olumsuz etkiler yanında, olumlu etkilerde yapabilmektedir. Örneğin atmosferdeki CO₂ oranının artması bazı bitkilerde verimi

arttırmaktadır. Yeşil akşamlı bitkiler fotosentez yapmaktadırlar. Bazı bitki türleri atmosferdeki karbon arttıkça daha fazla karbon alımı yapmakta ve bu fazla karbon alımı ürün verimini tetiklemektedir. Sıcaklıkların artması bitki büyüme dönemlerini kısaltmaktadır. Erken ekim ve erken hasat ortaya çıkabilmektedir. Sıcak bölgelerde yetişen bitkilerin ılıman bölgelerde yetişmesine olanak verebilmektedir. Yüksek rakımlı bölgelerde tarımsal faaliyetlerin artmasına yol açabilmektedir. Emisyon ticareti ise tarımsal faaliyetle uğraşanların önüne yeni gelir imkanları açabileceği tartışılmaktadır.

Tarımsal üretim miktarındaki değişiklik, gıda güvencesinden gıda güvenliğine, çiftçi gelirinden milli gelire, hammaddesi tarıma dayalı sanayiden tarım ürünleri atıklarını kullanan sanayiye kadar, tarımda üretimden tüketime kadar uzanan zincirde tüm kesimleri birebir etkilemektedir. Gıda güvencesi ve gıda güvenliği yanında, Türkiye ekonomisinde Milli Gelirin % 10'unu temin eden, ihracatın% 11'ini oluşturan, istihdamın %27'sini sağlayan ve tarıma dayalı sanayinin belkemiği olan tarım sektörü, ulusal ve uluslar arası sınırlılıklar yanında doğa olaylarının da eklenmesiyle ülke ekonomisindeki stratejik önemini ve hassasiyetini arttıracaktır.

- **İklim Değişikliğini Etkileyen Yönü**

Dünyada sera etkisi yaradan çevre sorunlarının, %46'sı enerji tüketiminden, %24'ü sanayi faaliyetlerinden, %18'i ormanlık alanların azalmasından, %9'u tarımdan, %3'ü de diğer kaynakların yarattığı emisyonlar nedeniyle oluştuğu bildirilmektedir. Yani tarım, iklim değişikliğinden etkilenen bir faaliyet olmasına rağmen, bir yönüyle iklimi de değiştiren bir faaliyettir. İklimi değiştiren tarımsal faaliyetler, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, çeltik üretimi, gübre kullanımı, toprak kullanımı ve toprak işleme şekilleridir. Geviş getiren hayvanlar, mide fermantasyonları ile sera gazı salımı yapmaktadırlar. Su altında yetişen bir bitkisel ürün olan çeltik, üretim dönemi boyunca metan salımı yapmaktadır. Çeltik ekim alanları arttıkça sera gazı salımı da artmaktadır. Gübre, toprak içinde çözüldükçe yada toprak işleme sırasında toprakta tutulan karbondioksitin dışarı çıkmasıyla yine atmosferdeki sera gazı bileşimi artmaktadır. Böylece tarım, iklim değişikliğine neden olan bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır.

1750'den beri, gezegenin arazi örtüsündeki önemli değişiklikler, ılıman bölgelerdeki ormansızlaşmadan kaynaklanmaktadır. Tarım arazisi ve otlatma alanı için, ormanların ve ağaçlık alanların temizlenmesi, yerel koşullara bağlı olarak ısınma veya soğuma etkisi yaratabilmektedir. Ormansızlaşma aynı zamanda bölgesel karbon geri alımını etkilemekte ve bu durum en etkili sera gazı olan karbondioksitin konsantrasyonlarında artışa neden olabilmektedir.¹³

1.5. Tarım – Teknoloji İlişkileri

Teknolojinin kullanılması, verimi artırmak olarak anlaşılmamalıdır. Teknoloji ürün verimini artırmaz, doğru ve bilinçli bir şekilde kullanıldığında üretim maliyetlerini azaltarak karlılığın artırılmasında etkili olur. Teknolojinin yardımına başvurmak için, tüm sektörlerde olduğu gibi, uzun, orta ve kısa vadeli üretim planlama ve kontrolü yapılarak, kapasite ihtiyacı belirlenerek, üretim programı çıkarılarak ve malzeme ihtiyacı tespit edilip, gereken teknolojiyi doğru olarak belirlemek gerekmektedir. Ürünün doğru elde edilmesinde, teknoloji nereye kadar gereklidir, verim üzerine etkisi ne olacaktır, uzun vadede doğuracağı sonuçlar nelerdir gibi kritik soruları sorup, doğru cevapları kayıt altına almadan başvurulmuş teknolojiler, atıl olarak kalmaya mahkum olacaktır. Bunu örneklerle açıklamak gerekirse, tütünün elde edilmesinden işlenmesine kadar geçen aşamada, tarım işçiliği oldukça zordur. Ancak bunun zor olması, teknolojiyi bu sahaya sokmak gerektiği anlamına gelmez. Sanayi ülkeleri, tarımda çalışacak insan iş gücü bulamadıkları için, tütün tarımında dahi teknolojiyi geliştirmek zorunda kalmışlardır. Fide yetiştirmeden, hasada kadar tütün tarımı makineyle gerçekleştirilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) örnekten yola çıkarak kullandığımız ileri teknolojinin geliştirilme koşullarını irdelemekte yarar vardır. Sanayi ülkeleri tüm teknolojilerini, kendi koşullarına uygun ve kendi insanının refahı için geliştirmektedirler.

Tarımda istihdamın önemi uzun vadede göz önüne alınacak olursa, küçük işletmelerde teknoloji kullanımı, var olan gizli işsizliği daha da belirgin hale getirmiştir. Bunun gibi, traktör ve bazı tarım alet ve makinelerinde, arazi işleme kapasiteleri ve

---

¹³ Kutay Dışbudak, “Avrupa Birliğinde Tarım- Çevre İlişkisi Ve Türkiye'nin Uyumu”, (Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı, Koordinasyon Dairesi Başkanlığı), Ankara, 2008, s.14.

yetenekleri göz önüne alınmaksızın yapılan uygulamalar, teknolojinin yararından çok zararını gündeme getirmektedir.

Tarımsal üretimde teknolojiden yararlanmada, temel felsefe olarak, hep işleri kolaylaştırmak hedeflenmiştir. Tarımda makineleşme yaygınlaşırken, üretim deseninde de önemli değişimler meydana gelmeye başlamıştır. Üreticiler makineli tarıma uygun ürün türlerine yönelmiş, dolayısıyla monokültür tarım yaygın hale gelmiştir. Tekdüze üretim sistemlerinin yaygınlaşmasıyla, toprak verimliliğinde azalmalar, hastalık, zararlı ve yabancı otlanmada artışlar gözlenmiştir. Dolayısıyla üretim maliyetleri, birim ürün başına, makine, gübre ve pestisit kullanımı önemli derecede artmıştır. Tarımsal üretimde, verim artışlarının bedeli, her geçen gün artmaktadır. Bu durum, tarım işletmelerinin gelirlerinin azalmasıyla, dolayısıyla gelişen teknolojiyi izleyememeye sonuçlanmaktadır.

1.5.1. Tarım Sektöründe Girdi Ve Teknoloji Kullanımı

Tarım sektöründe girdi ve teknoloji kullanımı tarımdaki verimliliğin artırılması girdi kullanımının yaygınlaştırılmasına ve bu girdilerin tekniğine uygun şekilde kullanılmasına bağlıdır. Örneğin yüksek verimli, kaliteli tohum girdisi kullanımının verim üzerinde %25'lere varan pozitif bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir.

1.6. Tarım-Sanayi İlişkileri

Ekonomik gelişme sürecinin başlangıç safhasında tasarruf ve yatırımların kaynağı olan tarım sektörü, sanayileşmenin başlangıç aşamasında yatırımların finansmanı açısından önemli bir kaynaktır. Tarım sektörü, sanayileşme için gerekli olan sermaye birikimini sağlayan önemli kaynaklardan biridir. Ekonomik gelişmenin ilk aşamasında, tarımsal sermaye sürükleyici olmasa da besleyici ve hazırlayıcı bir rol üstlenmiştir.¹⁴

---

¹⁴ Aydemir Cahit Ve Pıçak Murat, a.g.e., s. 131.

Az gelişmiş ülkelerin sanayileşme süreçlerinde zorunlu olan yatırım malları, ara malları ve hammaddelerin ithalinin yapılabilmesi döviz rezervlerine bağlıdır. Ekonomileri tarıma dayalı olan az gelişmiş ülkeler için tarımsal ürün ihracı yoluyla sağlanan dövizler, gelişmeyi sürükleyecek olan sanayi yatırımlarının finansmanında en önemli kaynaktır. Bu bağlamda, dış ödeme güçlükleri sanayileşmeyi ve kalkınmayı geciktiren önemli bir faktördür. Görülüyor ki, sanayileşmedeki ilk itici güç tarımsal sermayeden kaynaklanır ve tarımsal üretimdeki verim artışları sanayileşmeyi geliştiren temel unsurlardan biridir. Sanayi sektörü, tarımsal üretim teknolojisinin ilerlemesi işlevini üstlenmesinin yanı sıra; tarımsal ürün talebiyle tarımsal gelirlerin artmasını sağlar.¹⁵

Tarım sektörü, sanayi sektörüne işgücü ve sermayenin yanı sıra; hammadde sağlayarak katkıda bulunur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki emek-yoğun sanayiler, tarım kesiminden sağlanan ürünleri hammadde olarak kullanılırlar. Tarıma dayalı sanayilerin varlığı, tarımsal hammaddelerin üretimiyle mümkündür. Tarıma dayalı sanayiler içinde en yüksek tarımsal girdi kullanım payı %87,71 oranıyla çırçırılama sanayinde; en düşük tarımsal girdi kullanım payı %38,72 oranıyla alkollü içki sanayindedir.¹⁶

Tarım ürünlerinin sanayi işletmelerinde işlenerek değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkabilecek ekonomik yararlar şu noktalarda özetlenebilir:¹⁷

- Tarımsal hammaddelerin imalat sanayi işletmelerinde işlenmesi, tarımsal ürün pazarlarının genişlemesini sağlar.
- Tarımsal ürünlerin işlenerek pazara sürülmesi, mevsimlik ve yıllık fiyat dalgalanmalarını bir ölçüde azaltır.
- Tarıma dayalı sanayilerin gelişmesi tarımsal ürün türlerine olan talebi artıracığından, tarımsal ürün çeşitleri zenginleşecektir. İşlenen tarımsal ürünler çeşitlendikçe, pazara sürülen mamul çeşitleri de artacaktır. Örneğin domates salçası, domates suyu, domates çorbası; süt, süttozu,

---

¹⁵ Aydemir Cahit Ve Pıçak Murat, a.g.e., s.132.

¹⁶ Aydemir Cahit Ve Pıçak Murat, a.g.e., s.133.

¹⁷ Aydemir Cahit Ve Pıçak Murat, a.g.e., s.s.134-135.

pastörize süt, sterilize süt vb.

- Sanayi sektöründeki tarımsal ürün talebinin artması, tarımsal üreticilerde kooperatifleşme, bütünleşme, sözleşmeli yetiştiricilik gibi örgütlenmelerin artmasını sağlar.
- Ekonominin gelişmesiyle gelir düzeyinin artması, boş zamanların daralması, çalışan kadın oranının yükselmesi tüketici taleplerinde yapısal değişikliklere neden olmaktadır. Örneğin gıda sanayinde besin değeri yüksek, ambalajlanmış, hazır gıda maddelerine talep artar. Bu durum diğer tarıma dayalı sanayi ürünleri için de geçerlidir.
- Tarımsal ürünlerin sanayi aşamasından geçmesi sonucu taşımacılık, pazarlama, reklâmcılık, sigortacılık vb. hizmet taleplerinin artması, hizmetler sektörünün gelişmesine olanak sağlar.
- Tarımsal ürünlerin işlenmesi, tarım ve sanayi sektörleri arasındaki girdi-çıkı ilişkisini yoğunlaştırarak, uzun dönemde iç ticaret hadlerini tarım sektörü lehine dönüştürür. Tarımsal üreticilerin sanayi aşamasına katılmaları tarım-sanayi-ticaret bütünleşmesini geliştirir; böylece tarımsal üreticilerin gelir düzeyleri yükselir ve tüketim harcamaları artar.
- Tarım-sanayi ilişkilerinin artması ihracat gelirlerini yükseltir. Dış ticaret hadlerinin tarımsal ürün satan ülkeler aleyhine gelişmesi, daha fazla tarımsal ihracatına karşılık daha az sanayi ürünü ithalatı eğilimini güçlendirir.

Sanayi devrimi ile birlikte tarımsal ürünlere dayalı endüstrilerin gelişmesi, endüstriyel hammadde üretimine yönelik tarımsal mallara olan talebin artmasına neden olmuştur. Ekonomik kalkınmada tarımın rolü ülkenin gelişmişlik düzeyine göre farklılık göstermektedir. Azgelişmiş ülkelerde tarım hâkim sektör konumundadır. Ekonomik kalkınmayı başlatmak için gerekli altyapının hazırlanarak, ülkedeki bölgesel piyasaların

ulusal piyasalara açılması gereklidir. Bu temel altyapıların öncelikle yapılabilmesi için gerekli finansmanın sağlanacağı sektör, nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan tarım sektörüdür. Tarım ayrıca, tarım dışı sektörlerle işgücü katkısında bulunmaktadır. Endüstriyel sektör ihtiyaç duyduğu ucuz işgücü kırsal kesimden sağlanmakta ve böylece maliyetlerin düşmesine neden olmaktadır.

Tekstil, deri, şeker, tütün, içki, gıda, kağıt, orman ürünleri sanayileri, hammaddelerini tarımdan sağlayan başlıca sanayi kollarıdır. Doğal olarak tarımdaki bir gelişme, sınaî gelişmeyi uyarır. Ancak bunun tersi de meydana gelebilir. Yani sınaî gelişme tarımsal gelişmeyi uyarabilir. Bu iki yönlü ilişki, hem tarım gelirlerinin sınaî mamul talebine yönelmesi hem de tarım-sınaî girdi ilişkisi şeklinde mevcuttur. Örneğin tarım sektörü sanayi sektöründen mazot, ilaç, sunî gübre, tarım makine ve aletleri vb. aldığı gibi, dünyada birçok sanayi kolu daha önce de değinildiği üzere tarımsal girdiye dayanmaktadır. Nitekim tarım ürünleri imalat sanayinde, madencilikte, hizmetler sektöründe girdi olarak kullanılmaktadır.¹⁸ Örneğin şeker sanayi ile genişleyen şeker pancarı üretimi, bir yandan şeker sanayinin hammadde ihtiyacını karşılarken, diğer yandan şeker pancarı yaprakları, pancar posası şeker fabrikaları yakınındaki tarım işletmelerinde besi ve süt hayvancılığının gelişmesine yardımcı olmaktadır.¹⁹

1.7. Tarım- Kredi İlişkileri

Değişik sektörlerdeki tüm üretim birimleri üretimlerini devam ettirebilmek, üretim artışını sağlamak, üretim kapasitesini genişletmek, teknolojik gelişmelere uyum sağlamak gibi çeşitli amaçlarla çeşitli zamanlarda kredi yoluna başvurmuşlardır. Diğer sektörlerdeki işletmelerde olduğu gibi bir üretim birimi olan tarımsal işletmeler de, tarımın kendine has doğal koşulları, ek sermaye ihtiyacı, yeni teknolojilerin kullanımı, makine ve teçhizat sağlama gibi amaçlarla kredi talebinde bulunurlar.²⁰

---

¹⁸Betül Gür, “Global Tarım Politikalarının Gelişmekte Olan Ülkelere Etkisi Ve Türkiye Örneği”, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2004, s. 139.

¹⁹ Ahmet Erkuş, “Tarım Ekonomisi”, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Eğitim, Araştırma Ve Geliştirme Vakfı Yayınları, No. 5, Ankara, 1995, s. 12.

²⁰ Osman Z. Orhan, “Türkiye 'de Tarımsal Destekleme Ve Taban Fiyatları Politikası”, İstanbul, İTO Yayınları, 1999, s.58.

Tarım kesiminin üretim aşamasında tohum, fide, akaryakıt vb. harcamalar için aynı ya da nakit olarak aldıkları krediler ile tarımda kullanılacak makine teçhizatın finansmanı için talep ettikleri krediler tarım kredileri olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir tanımlama ile tarım kredileri, genellikle küçük çiftçilerin doğadan yararlanmak ya da girdi sağlamak suretiyle tarım ürünü elde etme faaliyetlerini desteklemek amacıyla verilen düşük faizli kredilerdir.²¹

Gelişmekte olan ülkelerde tarımsal faaliyetlerde, gelişim çiftçilerin kendi gelir ve tasarrufları ile çok zordur. Bu nedenle tarımsal kredilerin kullanımı küçük işletmeler (çiftçiler) ve orta tarımsal işletmelere zorunlu hale gelmiştir. Dünyada ve Türkiye 'de de tarımın temel sorunlarından biri sermaye yetersizliğidir. Bu yüzden tüm dünyada ve Türkiye'de de tarım kredileri genellikle devlet tarafından desteklenir ve has kurumlar tarafından verilmektedir. Örneğin ticari bankalar kurumlar kanalıyla tarımsal işletmelere kredi kullandırmaktadırlar.

Tarımsal ve kırsal bölgelere yönelik krediler köy ve kasabalarda yeni iş yerlerinin açılmasını temin ederek, tarımsal ve diğer iktisadi faaliyetleri destekleyerek yoksulluğu önleyici politikalar oluşturulmasında çok önemli bir fonksiyon görmektedir. Ayrıca tarımsal krediler gelir yaratıcı faaliyetlerin yoğunlaşmasını sağlayarak yeni fırsat alanları sunmakta ve istihdamı arttırıcı yönde etki yapmaktadır.²²

---

²¹ Hayrünisa Gezginci, “Türkiye’de Tarım Kredi Ve Sigortaları”, (Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 2005, s. 3.

²² Hayrünisa Gezginci, a.g.e., s. 4.

1.7.1.Tarım Kredilerinin Amaçları

Tarım kredilerinin başlıca amaçları üç temel grupta toplanabilir. Bu amaçlar:²³

- Tarımsal üretim,
- Pazarlama,
- Tarımsal Sanayi.

Tarımsal üretim amacıyla verilen krediler işletme(çevirme) kredileri ve yatırım kredileri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.²⁴

Diğer bir bakış açısıyla tarım kredilerinin amaçları dört grupta toplanabilir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Çiftçilerin cari üretim giderlerini karşılamak,
- Çiftçilerin orta vadeli yatırımlarını finanse etmek,
- Çiftçilerin toprak edinmelerini sağlamak,
- Kısa süreli sürüm ve satışları kolaylaştırmak.

---

²³ Nebi Çelik, “**Tarımda Girdi Kullanımı Ve Verimliliğe Etkileri**”, (Devlet Planlama Teşkilatı,İktisadi Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Tarım Dairesi), 2000, s.74.

²⁴ Nebi Çelik, a.g.e., s.74.

1.7.2. Tarım Kredilerinin Kaynakları

Tarım kredilerini sağlayan kaynaklar bireysel ve kurumsal kaynaklar olarak iki grupta ayrılabiliriz:

1.7.2.1. Bireysel Kaynaklar

Tarım sektörüne kredi sağlayan başlıca bireysel kaynaklar şunlardır.²⁵

- Akrabalar,
- Aynı yörede yaşayan üreticiler,
- Büyük toprak sahipleri,
- Tüccarlar ve esnaflar,
- Faizci ve tefeciler.

Tarım Sektöründe bireysel kaynaklardan sağlanan krediler kurumsal kaynaklardan sağlanan kredilere göre formalite kolaylıklarına sahiptir. Bununla birlikte faiz oranları kurumsal kaynaklardan sağlanan faiz oranlarına göre daha yüksek ve vadeleri daha kısa olmaktadır.²⁶

1.7.2.2. Kurumsal Kaynaklar

Günümüzde tarım kredileri dünyada devletler tarafından verilmekte ve desteklenmektedir. Bu durumun en önemli sebebi mal ve hizmet sektörü ile finans sektöründe meydana gelen hızlı değişiklikler nedeniyle ticari bankaların bu alandaki

---

²⁵ Necat Berberoğlu, “Sanayi Öncelikli Ekonomik Gelişmede Türkiye Tarımının Finansmanı Ve Tarımsal Kredi Uygulaması”, Eskişehir, Eskişehir Ticari İlimler Akademisi Yayını, 1981, s. 82.

²⁶ Necat Berberoğlu, a.g.e., s.s. 84-85.

taleplere yoğunlaşmış olmaları gösterilebilir. Ayrıca çiftçilere verilen kredilerde risk oranının daha yüksek görülmesi de bir diğer faktördür. Tarım sektörüne kredi desteği sağlayan kurumsal kaynakların başında International Monetary Found (IMF) ve DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) gelmektedir.

1.7.3. Vadelerine Göre Tarım Kredileri

Tarımsal ve hayvansal üretimin uzun bir zaman dilimine yayılması nedeniyle tarım kredilerinin vadeleri sanayi ve ticari kredilenden daha uzundur. Bununla birlikte, teçhizat ve makine kullanımı amacıyla orta vadeli tarım kredileri de kullanılmaktadır. Ayrıca tarımsal gelirler tarımın kendine has şartları nedeniyle diğer kesimlerdeki gelirlere göre daha uzun bir vade sonunda elde edildiğinden kısa vadeli kredi gereksinimi de söz konusu olmaktadır.²⁷

1.7.3.1. Kısa Vadeli Tarım Kredileri

Ürün, senet vb. teminatlar karşılığında verilen kısa vadeli tarım kredileri tarımsal ürünleri işleyerek hazırlamak ve bu ürünlerin iç ve dış piyasalarda satışını kolaylaştırmak amacıyla üreticilere ve satış kooperatiflerine sağlanan kredilerdir. Bu tür kredilerin vadesi genellikle ürünün dayanma süresine göre belirlenir. Belirlenen vade izleyen yılda ürünün tekrar elde edileceği mevsime kadar uzayan geniş bir süreyi kapsamaz. Bu tür kredilerde vade 1 yıl kadardır.²⁸

1.7.3.2. Orta Vadeli Tarım Kredileri

1 ile 5 yıl arasında ki süreyi kapsayan orta vadeli tarım kredileri taşınmaz mal edinimi ya da tarımsal üretim alanı ile ilgili yatırımları finanse etmek amacı ile verilen kredilerdir.²⁹

---

²⁷ Osman Z. Orhan, a.g.e., s.59.

²⁸ Hayrünisa Gezginci, a.g.e., s.20.

²⁹ Hayrünisa Gezginci, a.g.e., s.20.

1.7.3.3. Uzun Vadeli Tarım Kredileri

Gayrimenkul kredileri olarak da adlandırılan bu kredilerin vadesi 5- 20 yıl olmakla birlikte bazı ülkelerde 40 yıla kadar uzanan vadelere rastlanmaktadır, uzun vadeli tarım kredilerinde en fazla görülen teminat şekli gayrimenkul ipoteğidir. Bu kredilerin başlıca kullanım amaçları şunlardır.³⁰

- Çiftlik alımlarında bedelin bir kısmını karşılamak,
- Çiftlikte kalıcı yatırımları gerçekleştirmek.

1.8. Tarım- Küreselleşme İlişkileri

Bugün, küreselleşme kavramı, her bilim alanında ve her ortamda karşılaşılabilecek en çok kullanılan kavramların başında gelen bir konum elde etmiştir. Günümüzde dünyada bir olgu olarak küreselleşme yaşanmaktadır ve bu olgu bütün dünyayı etkilemektedir. Küreselleşme, sosyal hayatta çok değişik bir etkiye sahiptir ve bu etkiler siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik niteliklidir. Her şeyi etkilediği söylenen küreselleşme tarımı da elbette bu etkinin dışında tutmayacaktır. Ve tarım kısmında tüm politikaları, ürün ekimini, satış ve pazarlamaları etki altına alacaktır. Ve nihayet çok taraflı anlaşmalar, uluslararası tahkim ve ürün kotası gibi kontrol için yöntemler geliştirilecektir

Tarım sektörü her zaman iktisadi kalkınmayı temin eden araçlardan biri olmasından dolayı büyük öneme sahiptir. Bunun yanı sıra dünyada nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için küreselleşme planda en stratejik sektörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu arada IMF ve Dünya Ticaret Örgütü gibi teşkilatların devletlere bir takım önerilerle yeni tarım politikalarını yürütmek için siparişte bulunurlar. Örneğin IMF'nin yapısal uyum programları gübre ihracatında liberalleşme, yerli üretimde devlet müdahalesinin kaldırılması; gübre dağıtımı, elektrik, sulama ve kredi temini gibi sübvansiyonların sona erdirilmesi; buğday, pirinç, şeker kamışı, pamuk ve yağlı tohum endüstrilerinin korumacılığının sona erdirilmesi gibi önlemlerden oluşmaktadır. Böyle bir yaklaşım ulusal tarım politikaları için çok yönlü bir tehdit olarak görülebilir. Ve

---

³⁰ Ali Rıza Karacan, "Tarım İşletmelerinin Finansmanı Ve Tarımsal Kredi", İzmir, Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayını, İzmir, 1991, s.s. 57-58.

bunlar, özellikle sürdürülebilir kalkınmanın önünde engel olarak görülebilecek hususlardır.³¹

Ancak gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörü toplumun ihtiyaçlarını gidermesinden dolayı ve toplumun büyük bir kısmı için geçim kaynağı olduğu için ve ekonomideki halen büyük katkısı için küreselleşme sürecinde en etkilenen sektörlerden birisidir ve bu yönde devletin desteği ve yaptığı politikalar ışığında bu sürece girmelidir. Çünkü gelişmiş ülkelerde de tarımda küreselleşme konusunda oldukça dikkatli olup ve bu sektörü gerekli desteklemelerle koruyorlar.

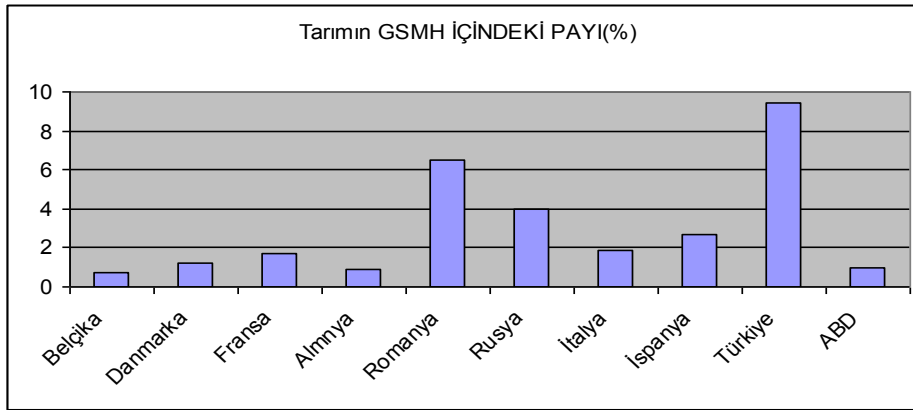
³¹ Mustafa Talas, “Türk Tarımının Küreselleşmesi Ve Ortaya Çıkardığı Toplumsal Problemler”, s.117. www.diewelt-deruerken.de/index.php/ZfWT/article/viewFile/.../talas (20/04/2012)

2. TARIMIN DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ YERİ

2.1. Seçilmiş Ülkelerdeki Tarımın Ekonomideki Yeri

Çalışmada; seçilmiş ülke olarak, ABD, Fransa, Kanada, Rusya, Japonya, Nijerya, Kenya, İran alınmıştır. Bu ülkelerin çoğu gelişmiş ülkelerdir. Afrika'dan iki tarım ülkesi olarak Kenya ve Nijerya seçilmiştir. Tarımdaki ekonomi politikaları gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülke arasındaki tarımsal tercihlerdeki farklılıkları ortaya çıkarmak için alınmıştır.

Aşağıdaki grafik 3'de çeşitli ülkelerdeki tarım sektörünün Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içindeki payları görülmektedir. Buna göre sanayileşmiş ülkeleri GSMH içerisindeki payı küçülürken Türkiye ve Romanya diğerlerine göre GSMH payları yüksek olduğu görülmüştür.

Grafik 3: Ülkelere Göre Tarım Sektörünün GSMH İçindeki Payı (2010)

Kaynak: UNECE (Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomi Komisyonu)
http://w3.unece.org/pxweb/quickstatistics/readtable.asp?qs_id=6 (27/04/2012)

Türkiye ekonomisinde tarımın GSMH içindeki payına bakıldığında; gelişmiş ülkelerin GSMH içindeki paylarına göre daha yüksektir buda Türkiye'nin tam sanayileşmiş olmadığını göstermektedir. Tarımın GSMH içindeki payı 2010 yılında Türkiye'de %9.6 düzeyinde olmasına karşın bu oran Rusya'da %4, Fransa ve İtalya'da %1.9 ve Almanya'da %0.9 gibi oldukça düşük düzeylerdedir. Bu konuya paralel olarak gelişmiş ülkelerde tarım sektörü katma değerinin, GSMH ve Gayri Safi Yurt İçi

Hasıla (GSYİH) içindeki payı çok düşüktür. Bu ülkelerde tarım sektörü katma değeri artmasına rağmen GSMH ve GSYİH içindeki payı düşmektedir. 1980-1989yılları arasında tarım sektörü katma değeri yılda ortalama Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) % 3,2, Kanada'da % 2,7, Fransa'da % 2,4, Almanya'da % 1,6, İtalya'da % 0,9 ve Japonya'da % 0,4 artmıştır.³²

2.1.1Fransa'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri

Fransa bir Avrupa Birliği (AB) üyesi olarak batı Avrupa'nın Atlas okyanus ve Akdeniz kıyılarında konumlanmıştır. AB'nin kurucu üyelerinden birisi sayılır ve birçok batı Avrupa ülkeleri ile komşudur. Ülkenin yüzölçümü 543,695kilometre karedir, Fransa Avrupa'da yüzölçümü bakımından Ukrayna'dan sonra ikinci büyük ülke sayılır. Fransa'nın doğu bölgeleri dağlık alanlarla kapsanmıştır ve başlıca dağlık kütlelere memleketin doğu ve güneydoğu hudutları boyunca ve orta güneyde rastlanır. Batı bölgeler ise havzalar ve ovalar hakim olup, relief siliktir. Fransa konumu bakımından olduğu gibi iklim, insanların yaşayışı, iktisadi faaliyetler bakımından da önemli bir geçit alanı durumundadır. Hem okyanus iklimi hem deniz iklimi (Akdeniz kıyıları) ve hem de kıtasal bir yapı gösterir. Bu karakterler ülke içinde çeşitli şekillerde birleşerek, Fransa'yı Avrupa'nın değişik görünümlü bir devleti haline koymuştur. 2010 istatistiklerine göre Fransa'nın nüfusu yaklaşık 64milyon kişidir ve nüfus artış oranı ise % 0,497dir. Neredeyse tüm gelişmiş ülkeler gibi bu nüfusun büyük kısmı (%78'i) kentlerde ve şehirlerde yaşıyor.

Fransa sanayileşme bakımından dünyanın en gelişmiş ve önde gelen ülkelerindedir. G8(yüksek gelire sahip olan 8 ülke) grubunun üyesidir. Ekonomik verilerine göre toplam GSMH 1,987 milyar dolardır ve kişi başına düşen bu hasılat ve gelir yaklaşık 33,100 dolardır. Sanayi sektörü GSMH nin %18,6sını oluşturmaktadır.³³Ve Fransa'yı sanayi sektöründe büyük bir ihracat yapan ülke tanımlamıştır. Ülkenin başlıca sanayi ürünleri makine, kimya, otomobil, metalürji, elektronik, tekstil, havacılık ve gıda sanayidir. Hizmetler sektörü ekonominin ağırlıklı sektörüdür ve neredeyse GSMH nin %79,7sini oluşturmuştur.

³² http://w3.unece.org/pxweb/quickstatistics/readtable.asp?qs_id=6 (27/04/2012)

³³ Dünya Bankası İstatistikleri: <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS> (21/05/2012)

Tarım sektörü ekonomide ve GSMH deki payı %2dir. Ancak, rakamsal olarak düşük olsa da ülkenin en önemli ve başlıca sektörlerindedir ve bu açıdan Fransa'yı bir tarım ülkesi de tanımlayabiliriz. Zira geniş ve zengin topraklar ve ılıman bir iklim ve gelişmiş teknolojiden dolayı dünyanın ikinci tarım ürün ihracatçısıdır ve 2009 istatistiklerine göre tarım ürünlerinin değeri 61milyar Euro olmuştur ve AB ülkelerinin %19 tarım üretimlerine sahiptir ve birinci sırada gelmektedir. İkinci dünya savaşından önce nüfusun %35i tarım sektörü ile uğraşmaktaydı. Bu dönemden sonra tarım dayalı nüfus azalmaya başlamıştır ve şuan nüfusun %22si kırlarda ve kentlerin dışında yaşamaktadırlar. Sadece nüfusun %2si tarımla direk uğraşılıyor. 2008 istatistiklerine göre, Fransa'nın tarım ürünlerinin ihracatı toplam ülke ihracatının %11,3nu oluşturmaktaydı. Fransa'nın dünya tarım ekonomisindeki önemini gösterir. Hayvansal üretim de, Fransız tarımsal gayri safi üretiminin %38,6sını oluşturur. İstatistiklere göre Fransa topraklarının %53,5i tarıma uygundur.³⁴ Ancak bu miktar arazinin %61i ekilir ve %35i mera ve otlaktır ve geriye kalan %4 üzümlük alanıdır. Fransa'da özellikle tahıl(buğday, arpa, yulaf, mısır ve sorgum), şeker pancarı, keten, patates ve şarap ürünleri için çok önem ve değer verilir. Food Administration Organization (FAO) 2009 istatistiklerine göre tahıl üretim miktarı 70,040,000ton olmuştur. Özellikle tahıl Fransa'nın kuzey bölgelerinde ekilir. Hayvansal üretim de Fransa'nın batı ve merkez bölgelerinde ve dağlık alanlarda yapılır. Fransa sığır ve kümes yetiştirmede AB'nin birinci ülkesidir. 2009 istatistiklerine göre Fransa'da sığır eti üretimi bu yılda 1,750,000ton olmuştur. Fransa süt üretiminde de büyük kapasiteye sahiptir ve aynı yılda süt üretimi 23,556 milyon litre olarak, parasal değeri 5,9 milyar Euro kadardır.³⁵

2.1.2. ABD'nin Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri

Amerika Birleşik Devletleri, kuzey Atlas okyanusun ve kuzey Büyük okyanusun arasında ve Kanada ve Meksika ile komşudur. Ülkenin yüzölçümü 9,826,675kilometre karedir ve Rusya ve Kanada'dan sonra dünyanın üçüncü büyük ülkesidir. Nüfusu yaklaşık 313,847,465 kişidir ve bu açıdan Çin ve Hindistan'dan sonra dünyanın üçüncü kalabalık ülkedir. Ülkenin nüfus artış oranı %0,899dur ve çalışan nüfus toplam nüfusun %49'dur (153,400,000kişi). Nüfusun %82'si kentlerde

³⁴ Dünya Bankası İstatistikleri, <http://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.AGRI.ZS> (21/05/2012)

³⁵ <http://www.fao.org/docrep/015/am081m/am081m00.htm> (21/05/2012)

yaşamaktadır ve Ülke tam anlamıyla sanayileşmiş bir ülkedir. Yıllık GSMH si 15,040 milyar dolardır ve kişi başına düşen milli gelir 48,100 dolar'dır ve bu açıdan dünyanın en müreffeh ülkesi sayılır. Hizmetler ve sanayi sektörü GSMH den aldıkları pay %76,7 ve %22,1 olmuştur.

Meteoroloji bakımından çeşitli iklimlere sahiptir. Ülke topraklarının %44'i tarıma elverişlidir ama sadece %18,01'inde tarım yapılmaktadır ayrıca Amerika dünyanın en zengin topraklarına sahiptir. 2011 istatistiklerine göre tarım sektörü GSMH içindeki payı %,1,2 olmuştur ancak ekonomide miktarı az olmasına karşın büyük önemi vardır ve ABD'ni tarım ürünleri bakımından dünyada büyük bir ihracatçı ülke tanımlamıştır. Nüfusun %18'i köylerde yaşamakta ve tarım sektörü toplam çalışan nüfusun %2sine iş imkan sağlamaktadır.

Ülkenin önemli tarım ürünleri buğday, mısır, pamuk, sığır, domuz, tavuk, süt ürünleri, balık ve kereste olmaktadır. 2011 istatistiklerine göre ülkenin toplam ihracatı 1,511 milyar dolar olmuştur ki bunun yaklaşık %9'u tarım ürünlerinden özellikle yağlı tohumlar, meyve ve mısırdan oluşmuştur. ABD dünyanın ilk mısır ve kereste ihracatçısıdır ve dünyanın mısır ihtiyacının yarısı ABD'de üretilmektedir. Ülke ormanlarının %70'ide özel sektörün mülkiyetindedir. Amerika toplam 2,314 milyar dolar ithalat ile dünyanın en büyük ithalat yapan ülkesidir ve bu miktarın %5'i tarım ürünlerine aittir. ABD tarımında, teknolojinin yüksek seviyede olması ve zengin topraklardan dolayı verimlilik çok yüksektir başka bir deyişle sanayi ve bilgi sektörü tam anlamıyla tarıma destek olmuştur ve tarımcılık büyük ve homojen çiftlikler tarafından yapılır hakeza mekanizasyonda yüksek seviyededir.

2.1.3 Kanada'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri

Kanada kuzey Amerika'nın kuzeyinde, kuzey Atlas okyanusun ve kuzey Büyük okyanusun arasında konumlanmıştır. Rusya'dan sonra Kanada dünyanın ikinci en geniş ülkesidir. Ancak topraklarının çoğunda yerleşim alanları azdır. Yüzölçümü neredeyse 9,984,670kilometre karedir ve bu miktarın %9'unu su alanları kapsamaktadır ve dünyanın en uzun kıyı şeridine sahiptir. Ülkenin nüfusu yaklaşık 34 milyon kişidir ve bu miktarın %81'i kentlerde yaşıyorlar.

Ekonomi bakımından eskiden olduğu gibi sadece doğal kaynaklar ve özellikle tarım sektörüne dayanmamaktadır. Sanayi teknolojik gelişmeler ve buluşlar sayesinde büyümektedir. Kanada'nın yıllık GSMH cirosu 1,5trilyon ABD dolarına ulaşmıştır. Kişi başına düşen payı 45,000 dolar olmuştur. Dünyanın en müreffeh toplumlarından biri sayılmaktadır. Sanayi bölümü ağırlıklı olarak iç ekonomide ve toplam ithalat ve ihracatta büyük önemi vardır. Bir sanayi ülkesi olarak tanımlanan Kanada, büyük ve modern teknolojiye dayalı sanayi sayesinde bir özelleştirilmiş ülkedir. 2007 istatistiklerine göre sanayi sektörünün GSMH içindeki payı %31,5dir. Sanayi sektöründe başlıca otomobil ve ona ilişkin yedek parça, petrol endüstrisi önde gelmektedir. Ayrıca hizmetler sektörü de ekonomide her zaman etkili bir katkıda bulunmuştur. Hizmetler sektörü çalışan nüfusun dörtte üçünü istihdam eden ve GSYİH'nin ise üçte ikisini oluşturmaktadır. En büyük alt sektör, çalışan nüfusun yaklaşık %12'sini barındıran perakende sektörüdür.³⁶ İstatistiklerine göre GSMH içindeki payı neredeyse %66,8 Turizm ve bankacılık ve sigortacılık en önemli sektörlerden birisi sayılabilir.³⁷

Kanada'da toplam nüfusun %19 kırsal ve kentlerin dışında yaşamaktadırlar.³⁸ Tarım sektörü istihdam bakımından pek önemli sayılmıyor. Toplam nüfusun ve toplam çalışan nüfusun yüzde 2sini kapsamaktadır. Bu oran mekanizasyon sayesinde tüm gelişmiş ülkeler gibi gittikçe azalmaktadır. Buna karşılık, teknolojinin ve verimliliğin yüksek olmasından dolayı, her zaman tarım sektörü birinci ve yüksek seviyede olmuştur. Tarım, ülkenin iç ihtiyaçlarını karşılayıp, ilave dış piyasalara da yayılmış, oldukça ekonomiye olumlu katkıda bulunmuştur. Örneğin geçmiş on yıl içinde tarım ürünlerinin ortalama ihracat ve ithalatı, toplam ülke ihracatının %7 ve ithalatının %5,5'i olmuştur. Neredeyse dünya tarımının ortalama rakamlarına(%6,5 ve %7) çok yakındır. Bu oranlar toplam tarımı Kanada'nın GSMH ihracatının yaklaşık %5 ve ithalatının %2,2sini oluşturmaktadır. Ancak, tarım sektörü sayısal olarak toplam ekonominin sektörleri arasında pek büyük bir almamakla birlikte rakamsal olarak payı çok düşüktür.

---

³⁶ T.C Ottawa Büyük Elçiliği Ticaret Müşavirliği, "**Kanada'nın Genel Ekonomik Durumu Ve Türkiye İle Ekonomik-Ticari İlişkileri**", Haziran 2007, s.26.

³⁷ <http://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TETC.ZS> (21/05/2012)

³⁸ <http://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL.ZS> (21/05/2012)

Kanada'da iklim ve jeoloji şartlarından dolayı toplam arazinin sadece %7tarıma elverişlidir. Ayrıca ormancılık konusunda ülke topraklarının %40'i ormanlık ve bu nedenle Kanada ağaca dayalı sanayide özellikle batı kısımlarda çok gelişmiş hale gelmiştir. Bu nedenle Kanada sadece buğday ve mısır gibi ürünler değil, aynı zamanda dünyada birinci sırada kereste ve gazete kağıdı ihracat yapan bir ülkedir. Bunların yanı sıra hayvancılık, tavukçuluk ve özellikle büyükbaş hayvanları yetiştirmesinde, onlara dayalı gıda sanayisinde çok gelişmiş, mekanize hale gelmiştir. Ürettiği ürünler yurttun dış pazarlarına sevk edilmektedir.³⁹

2.1.4 Rusya'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri

Rusya kuzey Asya ve Doğu Avrupa konumunda toprakları vardır. Dünyanın en büyük ülkesidir. Toplam yüzölçümü 17,098,242kilometre karedir. 2010 istatistiklerine göre nüfusu yaklaşık 141,927,121kişidir ve nüfus artış oranı azalmaktadır. Nüfus yoğunluğu ülkede her kilometrekareye 8,3kişidir, böylece dünyanın en düşük orana sahiptir. Ülkenin yaklaşık %73'u kentlerde ve özellikle batısında (Avrupa bölümünde) yaşarken %27'i ise kırlarda yaşamaktadırlar. İstihdam edilen nüfus oranı %55'dir (75,410,000kişi).Ülkenin %80'i Rus ırkından ve kalan kısmı çeşitli başka ırklardan oluşur.

Sovyetler döneminde en sanayileşmiş üye olmuştur ve şuan yine aynı durumu komşu ülkelere göre sahiptir. Dünyanın yedinci sanayileşmiş büyük ekonomisi sayılır. Ve G8 örgütü üyesidir. Ekonomi bakımından Sovyet birliğinin çöküşünden sonra önemli değişiklikler geçirmektedir. Merkezi planlı ekonomiden, piyasaya dayalı ve küresel ekonomiye entegreolmaktadır. Ülke ekonomisinde GSMH nin payı 2,380 milyar dolar ve kişi başına düşen gelir 16,700 dolardır. Dünya bankası istatistiklerine göre; sanayi sektörü bu miktarın %37'sini oluşturur.⁴⁰ Rusya'nın petrol ve doğal gaz başlıca gelir kaynağıdır ve kamu bütçesinin üçten ikisini oluşturmaktadır. Dünyada günlük 10 milyon varil petrol ihracatı ile en önemli petrol ve doğal gaz ihracatçısı olarak tanımlanmıştır. 2011 istatistiklerine göre ülkenin toplam ihracatı 498,6milyar dolar olmuştur. Bunun büyük kısmı petrol ve petrol ürünleri, doğal gaz, savunma ve askeri

³⁹ T.C Ottawa Büyük Elçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.m., s.s.26-31

⁴⁰ <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS> (26/05/2012)

sanayi ürünleri, metal, ahşap ve ahşap ürünleri ve kimyasallardan oluşmaktadır. Askeri sanayi ürünlerinin ihracatında ABD'den sonra dünyada ikinci sıradadır. Hizmetler sektörü ekonominin başlıca sektörlerinden biri sayılır. Turizm ve özellikle eko turizm bu sektörün önemsedığı başlıklardandır. Bu sektörün GSMH içindeki payı %59 dur, ve çalışan nüfusunun %62,7'siniistihdam etmektedir.

Tarım Rusya'da çeşitli nedenlerden dolayı önemlidir. Bunun nedenleri; nüfusun fazla olması ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamak, iklim şartlarından dolayı (don ve yağışın azlığı) tarımı önemli ve kritik hale getirmiştir. Ülkenin %46'si ormanlık, %4'u ise mera ve otlaklıklardan oluşmaktadır. Sadece toplam toprakların %13,2'si tarıma elverişlidir. Yaklaşık %7,17'sinde tarım faaliyeti yapılır. Ülkenin kuzey bölümleri özellikle Sibiryaya nüfustan boş ve çoğu zaman tarım için hiç uygun değildir. Rusya'da' güney ve Sibiryaya'nın batı kısmında tahıl üretimi yapılmaktadır. Hayvancılık kuzey bölgelerde yapılır. Ülkede çalışan nüfusun %9,8'i tarım sektöründe çalışır ve tarımın GSMH içindeki payı %4 dur.⁴¹2008 FAO istatistiklerine göre, Tarım ürünleri ihracatın az bir kısmını oluştururken (%1,7) ithalatın %10,8'nde katkısı olmuştur.

2.1.5 Kenya'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri

Kenya Afrika'nın doğusunda, 582,646kilometre kare yüzölçümlü konumlanmış bir ülkedir. Nüfus sayısı 43 milyon civarındadır ve nüfus artış oranı ülkede %2,444'dur. 2008 istatistiklerine göre işsizlik oranı ülkede %40'dır. Toplam nüfusun %42'i (18,390,000kişi) istihdam edilmektedir. Bunun %75'i tarım sektöründe, kalan kısmı da sanayi ve hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Ülkenin GSMH' sı cirosu yaklaşık 71 milyar dolar ve kişi başına düşen gelir 1,700 dolar olmuştur.⁴²

Coğrafi bakımından Kenya, Afrika'nın doğu bölgesinde de sanayileşmiş bir ülkesidir. Ancak sanayi çoğunlukla tarıma dayalı bir sektördür. Kısaca Kenya Afrika'nın bir tarım ülkesidir. Ancak, GSMH nin %20'si sanayi den oluşur. Var olan sanayinin %25'i İngiltere yatırımcılar tarafından yaptırılmıştır. Kenya petrol ve doğal gaz kaynakları bakımından oldukça fakir ve yoksul bir ülkedir. Ancak , petrol rafineri

⁴¹<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rs.html> (26/05/2012)

⁴²<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ke.html> (23/05/2012)

konusunda Önceden yatırımlar yapmış, ürünlerini iç piyasa ve komşu ülkelere ihraç etmektedir.

2010 istatistiklerine göre, GSMH nin %55'i de hizmetler sektörü tarafından oluşmaktadır. Kenya'da hizmetler sektörü iki ana başlıktan oluşur birincisi turizm ve diğeri de finans faaliyetleridir. Kentlerde çoğunlukla perakendecilik enformel bir iş sektörü olarak yaygınlaşmıştır. Tarım sektörü ülkede hakim sektördür. 2010 yılında GSMH nin %25'ini oluşturmuştur ancak, ülke topraklarının %48i tarım için elverişli olsa da sadece toplam %15- %17 oranında yeterli tarım için yağış ve su vardır. Sadece %7-%8 oranında birinci sınıf arazi olarak sınıflandırılabilir. Tarım Kenya için büyük bir istihdam kaynağıdır ve çalışan iş gücünün %75'ine iş alanı olmuştur. İstatistiklere göre tarım çalışanlarının %75i kendi çiftliklerinde çalışmaktadır. Kenya'nın toplam tarımsal ürünlerinin yaklaşık yarısı, üreticilerin geçimi için piyasaya arz edilmektedir. Bundan dolayı tarım ürünlerinin payı, ülkenin ihracatında %53,4 olmuştur. Kenya çay ve kahve üretiminde Afrika'nın birinci ülkesidir. Taze ürünler örneğin lahanalar, soğan, mango ve çiçek gibi mahsuller ihracatında üçüncü ülke sayılır ve tarım ihracatının yaklaşık %30'unu oluşturur. Tarım geleneksel olarak küçük ve parçalanmış arazilerde yapılmaktadır.

Kenya'da tarım sektörü kötü hava şartlarından ve insan kaynaklı faktörlerden dolayı, Afrika'nın başka geri kalmış ülkeleri gibi çeşitli çevresel sorunlarla karşı karşıyadır. Örneğin ormansızlaşma(ormanların erozyonu), toprak erozyonu, ve çölleşme (arazi kurutma) tarım topraklarını tehdit etmektedir. Diğer çevresel sorun tarım ilaç ve gübrelerinin kullanımı artması, kentsel ve endüstriyel atıklardan dolayı su kalitesinin bozulması ile kirliliğidir.

2.1.6 Nijerya'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri

Nijerya Afrika kıtasının batısında konulmuştur. Ülkenin yüzölçümü 923,768kilometre karedir. İstatistiklere göre ülkenin nüfusu yaklaşık 170 milyon kişidir. ve dünyanın yedinci kalabalık ülkesidir ve neredeyse nüfusun %30'u (51,530,000kişi) çalışan nüfus sayılır. Hakeza ülkenin nüfus artış hızı % 2,553dur.⁴³İklim bakımından ülkenin değişik bölgeleri vardır. Ülkenin kuzeyinde kurak, iç kesimlerinde tropikal, güneyde ise ekvatorudur. İstatistiklere göre ülkenin GSMH' si 414,5milyar dolar, kişi başına düşen gelir de 2600 dolardır.⁴⁴

Nijerya Afrika'nın sanayileşmiş bir ülkesidir. Ülke ekonomisinde sanayi sektörünün, GSMH' de payı % 33,6dır,istihdamda da payı %10'dur. Bunun yanı sıra çalışan iş gücünün %10'una bir istihdam alanı olmuştur. Ülkenin ihracat düzeyi 101,1 milyar dolar olup; ihracatın%95'ini petrol ve kalan kısmının çoğu kakao ve kauçuk olmuştur, aynı yılda toplam 67,3 milyar dolar ithalat yapmıştır. İthal ürünleri makine, kimyasallar, taşımacılık araçları, sanayi mallar, gıda ve canlı hayvanlar olmuştur. Hizmetler sektörünün GSMH' deki payı % 31, istihdamdaki payı ise %20'dir.⁴⁵Nijerya hizmetler sektörü bakımından Afrika'nın beşinci büyük ülkesi sayılır.

Tarım sektörü ise, ülkenin bir petrol ihracatçısı olmasına rağmen geniş istihdam alanı durumuna gelmiştir ve çalışan nüfusun %70'ni kapsamaktadır. Ülke topraklarının %82'si tarıma elverişli olup, %33'ünde tarım faaliyetleri yapılır.⁴⁶Ülkenin toprak kalitesinin düşük ve orta düzeyde değerlendirilmesi, tarım verimliliğinde düşüşe neden olmuştur. Ülkede geniş topraklar ve çeşitli iklimler olmasına karşın toprakların zenginliği düşük ve orta derecede olması ve teknoloji kullanımının düşük seviyede kalması verimliliği olumsuz etkilemiştir. Bu nedenlerden ve nüfusun fazla olmasından dolayı tarım ürünlerinin ihracatı ülkenin toplam ihracatında oldukça azdır. Ve ülkeni bu konuda bir ithalatçı ülke durumuna sokmuştur örneğin FAO 2007 ve 2008 istatistiklerine göre tarım ürünlerinin ihracatı, toplam ülke ihracatının neredeyse %0,9

⁴³CIA Kütüphanesi İstatistikleri, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html> (24/05/2012)

⁴⁴<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>, (24/05/2012)

⁴⁵<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>, (24/05/2012)

⁴⁶<http://www.fao.org/docrep/015/am081m/am081m00.htm>, (18/05/2012)

ve %1'i olmuştur ve aynı yıllarda tarım ürünlerinin payı toplam ithalattan %20,6 ve %8,2'si olmuştur.⁴⁷

2.1.7 Japonya'nın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri

Japonya Asya kıtasını en doğu bölgesi olarak Pasifik Okyanusunda dört büyük, beş yüz orta büyüklükte ve üç bin küçük adadan oluşan bir ülkedir.⁴⁸ Ülkenin yüzölçümü 337,100 kilometre karedir. Nüfus sayısı son istatistiklere göre yaklaşık 127 milyon kişidir. Bu nüfusun %67'si şehirlerde, kalan kısmı kırsal alanlarda yaşamaktadır. Ancak, tarım sektöründe çalışan nüfus sadece toplam nüfusun %2'sini oluşturmaktadır. Nüfus artış oranı son yılların istatistiklerine göre, sürekli %0/1'in üzerinde kalmıştır. Geçmişe, baktığımızda tarım sektörü ekonomik sektörler arasında önemli ve başlıca sektör sayılmaktaydı. 19. yüzyılda toplam nüfusun %80'i tarım alanlarında çalışmaktaydı. Bunların 1940'lı yıllara kadar sürekli olarak sürdürülmüştür. Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Japonya izlediği politikalar sayesinde; sanayi sektörüne önem verirken tarım sektörünün diğer ekonomik sektörleri rekabette geride bırakılmıştır. Japonya sanayi ve teknoloji konusunda dünyanın en gelişmiş ülkesi sayılır. Bunun 2010 yılında ekonominin GSMH 5,855trilyon dolar olmuştur. Kişi başına düşen gelir yaklaşık 43,000 dolar olmuştur. Sanayi sektörü 2009 istatistiklerine göre ekonomide yaklaşık %27 payı ile katkıda bulunmuştur.⁴⁹ Sanayi ürünleri başlıcaları, otomobil ve elektronik ürünlerdir ve ihracatın ve ülkenin gelir kaynaklarının en önemli başlıklarından sayılmaktadırlar. Hizmetler sektöründe ise bankacılık ve sigortacılık ile gayrimenkul olmak üzere GSMH nin ve ekonominin yaklaşık %72'sini oluşturmaktadır. Toplumda istihdam açısından en önemli sektörlerden sayılır. Turizm ve ulaşım da sektörün önemli başlıklarından sayılabilmektedir.

Tarım sektörünün GSMH içindeki payı 2009 istatistiklerine göre %1,4'dur. Bu sektör Japonya ekonomisinde diğer sektörlerle karşılaştığında GSMH içinde orantılı olarak az bir payı olsa da önemlidir. Sürekli ve ciddi şekilde devlet tarafından korunması altındadır. Esas devletin tarım sektöründe önemseydiği, konu tarım arazisinin kıtlığıdır. Sadece

⁴⁷ <http://www.fao.org/docrep/015/am081m/am081m00.htm> , (18/05/2012)

⁴⁸ <http://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/japonya.htm> , (21/05/2012)

⁴⁹ <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS> , (21/05/2012)

ülke topraklarının %13ü tarıma elverişli ve uygundur⁵⁰. Buna paralel olarak, ülkenin nüfus yoğunluğu ve toplumun beslenme ihtiyaçlarını gidermek, devletin diğer bir ilgilenme konusu olabilir. Japonya, tarım sektörü bakımından bir ithalatçı ülke sayılır. Dünyada bu konuda birinci sırada gelmektedir. İkinci ülke Almanya'dır. Ancak, neredeyse Japonya'nın ithalatı Almanya'nın iki katıdır. 2008 verilerine göre tarım ürünlerinin ithalatı, ülkenin toplam ithalatının %7,4'u oluşturmaktadır. Ülkenin %90 tükettiği buğday Avustralya, Kanada ve ABD'den ithal edilir. Yağlı tohumların %85i ve şekerin %67 si ithal edilmektedir sadece pirinç konusunda ülkenin ihtiyaçları tümüyle iç piyasadan karşılanır. Ancak, verilerde 1960lı yıllara kadar ülkenin toplam tarım üretiminin yarısı pirinç olmuştur. Hal bu ki 2000 yılında bu oran %25e düşmüştür.⁵¹

Tarım (tarım, ormancılık ve balıkçılık) sektörüne dayalı sanayiler, toplam sanayi sektörünün GSMH içindeki payının %12'sidir.⁵² Ülkede tarım sektöründe balıkçılık çok gelişmiş bir faaliyet alanıdır. Uzun sahiller ve iki binden fazla liman sayesinde Japonya balıkçılık ve ona dayalı sanayide dünyada Çin'den sonra gelir. Ancak, Japonya bir ithalat yapan ülke olarak ülkenin %60 tükettiği kalorisini ithal etmektedir.⁵³

2.1.8 İran'ın Tarımı Ve Ekonomik Özellikleri

İran Asya kıtasının batı kısmındadır. İklimi çoğunlukla kurak ve yarı kurak, Hazar Denizi kıyısında subtropikaldır. Güney kısımları büyük sahalardan ve kuzey kısmı dağlık alanlardan oluşur. Ülkenin yüzölçümü 1,648,195 kilometre karedir. Yüzölçümü bakımından dünyanın 18. büyük ülkesi sayılır. Toprakların yüzde otuzu tarım faaliyetleri için uygundur. Toprak kalitesinin düşük olması ve birçok yerde yeterli ve etkin sulama yapılmadığından bu toprakların sadece %12 sinde tarım faaliyeti yapılır. İklim şartlarından dolayı arazinin üçte birinde sulu tarım ve geri kalanında susuz tarım yapılabilmektedir. Su tüketiminin %92si tarımda kullanılmaktadır, düşük verimlilikten ve yetersiz sulama sisteminden dolayı çiftçilerin gelir düzeyi düşük seviyededir. Batı ve kuzeybatı bölgeleri verimli ve kaliteli topraklara sahiptir ve tarım

⁵⁰ <http://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.AGRI.ZS>, (21/05/2012)

⁵¹ <http://factsanddetails.com/japan.php?itemid=941&catid=24&subcatid=159>, (21/05/2012)

⁵² Japonya Tarım Bakanlığı, <http://www.maff.go.jp/e/index.html>, (21/05/2012)

⁵³ <http://factsanddetails.com/japan.php?itemid=941&catid=24&subcatid=159>, (21/05/2012)

ve havayacılık gibi ekonomik faaliyetlerinin çoğu bu bölgelerde yapılır. Ülke topraklarının %11 ormanlarla kaplı olup çoğunlukla hazar bölgesinde yer almaktadır. Ülkenin %35'i tarıma uygun olmayan çöllerle, tuzlu bataklıklarla ve çıplak kayalık dağlarla kapalıdır ve %7 ise yerleşim birimleri, sanayi yapıları ve yollarla kapalıdır.

İran nüfusu, ağırlıklı olarak batı ve kuzeybatı bölgelerinde yoğunlaşmıştır ancak, kurak ve çölleşmiş bölgelerde de tarımsal faaliyetlerin yanı sıra sanayi, ticaret ve genel olarak geçim kaynaklarının da bu bölgelerde ağırlık kazanması İran nüfusunun büyük bir kısmının bu bölgelerde toplanmasına sebep olmaktadır.⁵⁴ İran'da 2011 yılı istatistiklerine göre toplam nüfus yaklaşık 75 milyondur ve bu nüfusun neredeyse %69'u kentlerde ve %31'i kırlarda yaşamaktadır. Ayrıca nüfusun %40'ı aktif ve çalışan nüfus sayılır ve istatistiklere göre kırsal nüfusun %22'si bu orana dahildir.⁵⁵

İran ekonomik bakımdan bir petrol ülkesi sayılır ve milli bütçesinin çoğu petrol gelirlerine dayanmaktadır ancak ülkenin iklim çeşitliği ve nüfusun ağırlıklı olduğundan ve geçmişe dayalı olarak tarım faaliyetleri her zaman ülkenin önemli ve vazgeçilmez sektörlerinden birisi olmuştur. Ancak İran'da olduğu gibi 1960li yıllarına kadar kendine yetecek kadar tarımsal ve hayvansal ürün üretirken, bu yıllardan sonra devletin izlediği yanlış politikalar sonucunda tarım sektörü gün geçtikçe hızla artan kentsel nüfusun ihtiyaçları ile orantılı olarak gelişmemiş ve bugün bile bu ürünlerinin büyük bir kısmı dış pazarlarından karşılanmaktadır.⁵⁶

İran'da son 30yıl içinde tarımsal nüfusun sabit kalması ve biraz gerilemesinin nedeni tarım arazilerinin kaliteli ve bereketli olmadığı ve miras yoluyla arazilerin parçalanması ve göçe neden olması ve tarımsal mekanizasyonun ve verimliliğin düşük seviyede olmasıdır. Ve bu nedenlerden dolayı üretim yetersiz kalmıştır örneğin buğday ve mısır ve pirinç gibi ürünler daima ithal edilmektedir.

Ekonomik bakımdan petrol gelirinin ağırlığı ekonomide ve devletin açıkladığı bütçelerde ve politikalarda görülmektedir. Gayri safi milli hasılatın yaklaşık %44 sanayi

---

⁵⁴ Muhammed Zaheri, "İran'ın Yarı Kurak Ve Kurak Bölgelerinde Kırsal Yerleşmeleri Ve Tarım"(İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri Ve Coğrafya Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1987, s. 45.

⁵⁵ <http://www.fao.org/docrep/015/am081m/am081m00.htm> (18/05/2012)

⁵⁶ Muhammed Zaheri, a.g.e., s.162.

sektöründen ve neredeyse %11tarım sektöründen ve %45hizmetler sektöründen oluşmaktadır. İran'da hizmet sektörü ise, milli gelirin daima yüksek bir payına sahiptir ancak yaklaşık 40yıldan beri (sanayileşmeden itibaren) milli gelirin petrol gelirlerinden etkilendiğinden dolayı bu sektöründe payı azalmaya başlamıştır.

3.TARIMDA SİGORTA YAKLAŞIMLARI

3.1. Tarım Sigortasının Tarihi Gelişimi

3.1.1. Dünya'daki Uygulamalar

Dünyada modern anlamda tarımsal sigorta uygulamaları 1770- 1800 yılları arasında Avrupa'da başlamıştır. İlk kez İrlanda'da sigorta kooperatiflerince hayvan sigortaları, Almanya'da ise dolu ve yangın sigortaları yapılmıştır. İlk sigorta uygulama deneyiminin yetersizliği, sigortalı sayısının artırılmaması, prim oranlarının düşük, çoğu kez sabit olarak belirlenmesine, hasar dengesinin kurulamamasına, devlet desteğinin yetersizliğine, reasürör bulma güçlüğü gibi nedenlerle başarısız olmuştur. 19. ve 20. yüzyılda, önce Avrupa ülkelerinde daha sonra ABD'de ve Japonya gibi ülkelerde geniş kapsamlı tarım sigortaları uygulamaları başlamıştır.⁵⁷

Dünyada çeşitli ülkelerde uygulanan tarım sigortalarının kapsamı, uygulanış tekniği ve organizasyonlarının ülkelerin sosyal, ekonomik ve çalışma düzeylerine bağlı olarak planlandığı ve yürütüldüğü dikkati çekmektedir. Sigortanın kapsamına alınan tehlikelerin sayısı, sigorta tekniğinde; yetiştirilen ürünlerin doğal risklerden etkilenme derecesi, doğal risklerin meydana gelme sıklığı, hasarın miktarı, tarım sektörünün genel ekonomideki yeri ve önemi gibi faktörler göz önüne alınarak belirlenmektedir. Bu nedenle tarım sigortalarını başarılı olarak uygulayan ülkelerin tarım sigortaları modelleri, Türkiye ve diğer gelişmekte olan ülkeler için uygun bir model olmayabilir. Ancak gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden faydalanılarak başlangıç onların yapığı bazı yanlışlıklardan korunmak veya yerleşmiş genel uygulamalardan yararlanmak mümkün olabilir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan bazı ülkelerde Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tarafından yapılan bir araştırmaya göre 14 ülkede sigorta programı kamu veya yarı kamu kuruluşu niteliğindeki kuruluşlar, 8 ülkede özel şirketler ve 2 ülkede ise özel şirketlerce oluşturulan üretim havuzu tarafından

---

⁵⁷ Mahmut Güngör, “Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulamaları Ve Devlet Destekli Tarım Sigortası”, (Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, s. 43.

yönetilmektedir. Bazı ülkelerde tarım sigortası organizasyonlarının kurumsal yapıları tablo 1 de görülmektedir.⁵⁸

Tablo 1. Bazı Ülkelerde Tarımsal Sigorta İşlemelerinin Kurumsal Yapıları

Ülkeler	İşletmelerin kurumsal yapısı
Almanya	Özel Şirketler, Sigorta kooperatifleri ve Devlet Sigorta Kurumu
Fransa	Özel Şirketler
ABD	Devlet Sigorta Şirketi(FCIC), Özel Şirketler
Japonya	Devlet Sigorta Kurumu
İsviçre	Özel Şirketler, Sigorta Kooperatifleri
Norveç	Sigorta Kooperatifleri ve Şirketler
İngiltere	Anonim Şirketler
İspanya	Devlet Sigorta Kurumu, Özel Şirketler
Yunanistan	Devlet Sigorta Kurumu
Meksika	Özel Şirketler
Danimarka	Özel Şirketler
Çekoslovakya	Devlet Sigorta Şirketi
Türkiye	Özel Şirketler

Kaynak: Yağmur Güçlü Ve Diğerleri “Tarım Sigortası Türleri ve Tarsim”(Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu)Antalya, 2010, s.41. <http://www.belgeler.com/blg/2agu/tarsim> (21/05/2012)

Yukarı tabloda tarım sigortalarının yürütülmesinde çeşitli ülkelerde tarım sigortalarında uzmanlaşan kurumlar, özel şirketler, sigorta şirketlerinin bir araya gelmesiyle oluşturulan konsorsiyum ve üretim havuzu şeklinde farklı oluşumlar ve kuruluşlar görülmektedir. Japonya da tarım sigortası devlet tarafından kurulan kurumlar veya sigorta şirketlerince yürütülmekte, Almanya ve İsviçre’de ise tarım sigortaları özel ve devle işletmeleriyle birlikte sigorta kooperatiflerince gerçekleştirilmektedir. Türkiye’de ise tarım sigortaları genellikle sermaye şirketlerince yürütülmektedir.

Tarım sigortalarının yürütülmesi ve uygulamalarda başarılı sonuçların elde edilmesi, benimsenen sigorta işletme modelleriyle büyük ölçüde ilgilidir. Ülkelerin gelişmişlik seviyesine bağlı olarak işletme şekilleri de farklılık göstermektedir. Ancak

⁵⁸ Yağmur Güçlü Ve Diğerleri, “**Tarım Sigortası Türleri Ve TARSİM**”, (Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu), Antalya, 2010, s. 41.

bazı gelişmekte olan ülkelerde ve gelişmiş ülkelerde devlet, tarımsal sigortaya çeşitli şekillerde ve düzeylerde katılmaktadır. Devletin bu katılım doğrudan veya dolaylı olabilmektedir. Birçok gelişmekte olan ülkede, tarım sigortaları devlet kuruluşlarınca, gelişmiş ülkelerde ise ağırlıklı olarak kooperatifler ve özel şirketlerce yürütülmektedir.

3.2. Tarımda Uygulanan Sigorta Çeşitleri

Türkiye'nin coğrafi konumu ve iklim koşulları dikkate alınarak bitkisel üretimi en fazla etkileyen riskler sigorta kapsamına alınabilir. Bugün İsviçre, Danimarka, İsveç, Arjantin, Avustralya, Fransa, İngiltere gibi ülkelerde bitkisel ürünler, yalnızca dolu riskine karşı, İrlanda'da ise yalnızca yangın riskine karşı sigortalanmaktadır. Dünyada tarım sigortasının en yaygın şekli, dolu ve don, dolu ve yangın sigortalarıdır. Tarım sigortasının henüz gelişme eğiliminde olduğu Yunanistan ve Bulgaristan'da dolu ve don, Almanya'da dolu ve yangın, Çekoslovakya'da özellikle tahıllar ve sebzelerde dolu, don, sel, fırtına ve yangına karşı sigorta yapılmaktadır.⁵⁹

Ürün sigortasının en gelişmiş ve modern şekli, bitkisel ve hayvansal üretimin tüm risklere (all risk) karşı sigorta yapılmasıdır. ABD, Japonya, Kanada, Seylan, Yeni Zelanda ve Brezilya gibi ülkelerde bitkisel ürünler bütün risklere karşı tek bir poliçe ile sigortalanabilmektedir. Japonya, Brezilya ve Seylan'da all risk sigorta uygulaması zorunlu iken, ABD ve Kanada'da ise isteğe bağlıdır. Bütün tehlikeleri kapsayan ürün sigortalarının uygulandığı ülkelerde tarım sigortaları devlet tarafından desteklenmektedir.⁶⁰

Dünyada çeşitli ülkelerde uygulanan tarım sigortalarının çeşitleri, işletme şekilleri ve kapsamaları, ülkelerin ekonomik gelişmişliklerine, ülke ekonomisi içinde tarımın yeri ve önemine bağlı olarak değişmektedir. Dünyada bazı ülkelerin uyguladığı modeller ön plana çıkmıştır ve diğer ülkeler tarafından da benimsenmiştir. Örneğin İspanya'nın uyguladığı model, Amerika Birleşik Devletleri dahil daha birçok ülkenin tarım sigortası modelini etkilemiştir.⁶¹

---

⁵⁹ Mahmut Güngör, a.g.e., s.43.

⁶⁰ Alkan Demir, “**Tarım Sigortası**”, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, TEAE - Bakış, Sayı 4, Nüsha 2, Eylül 2003, s.2.

⁶¹ Mahmut Güngör, a.g.e., s.44.

3.2.1. Tarımda Sigorta Çeşitleri

Birçok tarımsal risklerin ne tam anlamıyla bağımsız olan ne de tam anlamıyla sistemik olan riskler arasında yer aldığı kabul edilir. Örneğin mahsul ve fiyat riski. Tarım için sigorta çözümlerinin aynı zamanda asimetrik bilgiler (moral tehlikeler ve yanlış ürün seçimi) ile baş edebilecek hazırlıkları da içermesi gerekmektedir. Tarımda uygulanan başlıca sigorta çeşitleri;⁶²

- **Ürün Sigortası**

Temel olarak tarım mahsulleri için uygulanır. Çiftlik hayvanlarına ait ürünler, genel olarak ürünün çok hızlı üretilmesi (süt) veya yavaş süreç (buzağuların beslenip üretime hazır hale gelmesi süreci) takip etmesi gerçeğine bağlı olarak mahsul ölçme sorunlarına neden olurlar. Çünkü kesin hasat zamanı yoktur (bu durum da moral tehlikelerin görünümü artırır). Bununla beraber, tüm ürünlerinde kesin hasat zamanı yoktur. Bu ürünler örnek olarak seralarda yetiştirilen ürünler verilebilir. Bu tür ürünleri sigortalamak daha zordur.

Tarım mahsulleri normal olarak bilinen (tarihsel verilere göre mahsulün zarar görmesi olasılığının hesaplanmasına yol açan dolu), tehlikelere karşı sigortalanırlar. Sigorta bireysel mahsuller ve bölgesel mahsullere temel alınarak yapılabilmektedir. Bireysel mahsul sigortasında, çiftçiye tazminat ödemesi, sadece kayıp tutarının daha önceden öngörülen hazırdaki mahsul tutarının (bölgesel mahsul sigortasında, çiftçiye ödeme sadece çiftçinin kaybının daha önceden kararlaştırılan hazırdaki bölgesel mahsulün altında kalması durumunda ödeme yapılır) altında kalması durumunda yapılır.

Tarım ürün sigortası bölgesel olarak yapıldığı zaman, moral tehlikeler ve yanlış ürün seçim sorunları daha az etkilidir. Fakat, bölgesel yaptırılan sigortalar, mahsul alınacak ürünlerin iyi şekilde sistematikleştirilmesi durumunda tercih sebebi olmaktadır. Aksi takdirde, bireysel çiftçi için risk seviyesinin azaltılması, katılım için yeterli tercih sebebi olmayabilecektir. Ürün sigortasının yapılabilmesi, kaynakların bu ürünlere doğru kaymasına neden olacak olup, ürün sigortası yapılması mümkün olan ürünlerde netice olarak üretim miktarlarının artmasına ve pazar fiyatları üzerinde baskı yaratmasına yol

---

⁶² Mahmut Güngör, a.g.e., s.s.54-56.

açacaktır.

- **Fiyat Sigortası**

Tarımda objektif fiyat verilerinin temin edilebildiği ürünler için uygundur. Moral tehlikeleri ve yanlış ürün seçimi sorunlarını önleyebilmek için hasar değerlendirmesi, çiftçi tarafından tesir edilemeyecek olan fiyat temel (vadeli ve spot fiyatlar) alınarak yapılmalıdır. Fiyat sigortası için temel engel, sistemik riskle yüksek ilişkisi olan fiyatlardır. Genel olarak sistemik risklerle, vadeli piyasalar vasıtasıyla baş edilebilir. Böylece, fiyat sigortasının uygulanabilmesi, vadeli piyasalarının veya yeterli seviyede reasürans kapasitesinin bulunup, bulunmamasına bağlıdır. Ürünün kalitesini yitirmesinden kaynaklanan zararlar, kapsam dışı bırakılması nedeniyle fiyat sigortası çiftçiler için daha az koruma sağlamaktadır. Fakat, ürünün kalitesini yitirmesinden kaynaklanan hasarların sigorta kapsamına dahil edilmesi, kalitenin önemli ölçüde yönetim tercihlerine bağlı olması nedeniyle, önemli moral tehlike sorunlarına yol açabilmektedir.

- **Gelir Sigortası**

Tarım fiyat ve ürün sigortasının kombinasyonudur. Gelir sigortasının, tazminat ödemeye yol açacak hasar çıkma olasılığının düşük olması nedeniyle (az ürünler yüksek fiyatlarla karşılanabilir veya tersi de olabilir) priminin, fiyat ve ürün sigortasına göre ucuz olma avantajı vardır. Bu sigorta, ürünlerin birbirleri ile ilişkileri hakkında bilgi bulunması halinde, uygun olabilmektedir. Gelir sigortasının uygulanabilmesi için, sigorta şirketinin fiyat ve ürün ilişkisini, moral tehlikeler ve yanlış ürün seçimi sorunlarını önleyebilmesi için önceden iyi saptayabiliyor olması gerekmektedir. Buna ilaveten, objektif fiyatlara ulaşılması ve ürün kaybı önlemlerinin alınması gerekmektedir. Sigorta, çiftçinin gelir durumunu etkileyen hasarlarla daha direkt olarak ilgilenmektedir. Gelir sigortası, potansiyel olarak çiftçilere diğer sigorta çeşitlerine göre daha cazip gelmektedir. Çünkü bu tür sigorta, çiftçinin gelir durumunu etkileyen hasarlarla daha direkt olarak ilgilenmektedir.

3.3. Tarımda Uygulanan Destekleme (Sübvansiyon)

Toplumlardaki beslenme alışkanlıklarının, coğrafi koşullar ve kültürel faktörler nedeniyle önemli farklılıklar göstermesi, ülkelerin gıda ihtiyaçlarını dışarıya bağımlı olmadan kendi kendilerine karşılamak ve sektörde verimliliği arttırmak amacıyla, devletin desteği ve koruması altında kapsamlı tarım politikaları oluşturmaya yöneltmiştir. Dünya ekonomisinde tarımsal üretim ve dış ticarete söz sahibi olan ülkeler; bu sektörü diğer sektörlerden ayırarak, özenli müdahalelerle muamele etmektedirler. Çünkü serbest piyasa koşulları; sanayi ürünlerinde verimlilik ve üretimi arttırırken, tarımın diğer sektörlerden ayrılan aşağıdaki özellikleri nedeniyle aleyhine işlemektedir;⁶³

- Tarım ürünlerine olan talebin gelir esnekliği düşüktür. Tüketim harcamaları içinde gıdaya ayrılan pay genel gelir artışı/azalışı ile doğru orantılı olarak artmaz/azalmaz. Doğal olarak talep aşağı ve yukarı doğru değişmeyeceği için, arzın aritmetik olarak artması/azalması fiyatları geometrik olarak azaltır/arttırır. Bu durum literatürde“Bolluk Paradoksu (King Kanunu)” olarak ifade edilmekte ve çiftçilerin üretimin iyi hava koşulları sonucu bol olduğu yıllarda satış gelirlerinin azalmasını açıklamaktadır.
- Tarımsal üretimde doğa koşullarının egemen olması nedeniyle, arz esnek değildir. Tarımsal üretimde temel üretim faktörü olan toprağın başka bir ifadeyle doğal kaynakların sınırlı olması, üretim miktarını zorunlu olarak sınırlandırmaktadır. Bu nedenle, üretim kullanılan diğer üretim faktörleri olan emek ve sermaye arttırılsa bile, üretim miktarı sınırlı bir ölçüde yükselmektedir. Üretimin istenen koşullarda ve sürede arttırılması mümkün olmamasının yanında, ekilen araziden elde edilecek üretimin gerçek değeri, mevsim etkilerine, üreticilerin bilgi ve yeteneklerinin farklılıklarına göre geniş ölçüde değişecektir.

⁶³ Naci Bayraç Ve Füsun Yenilmez, “Tarım Sektörünün Yapısal Analizi Ve Avrupa Ortak Tarım Politikası”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, s.1 www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/Naci2.doc (21/04/2012)

- Üretimi yıllık yapılan tarımsal ürünlerin fiyatlarında görülen devresel dalgalanmalar, üreticiler tarafından yapılan planlamalarda bir önceki yıl fiyatlarını dikkate alarak yapmaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Cobweb Teoremi ile açıklanan bu olay, üreticilerin üretim kararlarını almada cari yıl fiyatı yerine, bir önceki dönem fiyatına bağlı olarak verilmesi nedeniyle oluşmaktadır.
- Tarım ürünlerinin sanayi ürünleri ile değişim haddi, tarım ürünleri aleyhine gelişmektedir. Tarım ürünlerinin fiyatları düşme eğilimi gösterirken, üreticilerin almaları gereken hammadde ve diğer endüstriyel makine ve teçhizatların fiyatları artar. Bu durumda üreticinin yaşam standardının, onun şehirlerdeki benzerlerinin düzeyinde kalması, çoğunlukla üretimdeki artışla ve verimlilikle sağlanmalıdır.

Tarım sektörünün bu özellikleri ile toplumda genel dengelerin sağlanması ve korunmasına katkıları, ürün muhafazası ve bunlarla ilgili pazarlama olanaklarının zor ve diğer sektörlerle göre gelirinin düşük olması gibi nedenlerden dolayı, tarım sektörü ülkelere göre değişmekle birlikte, piyasa ekonomisinin en yaygın olduğu ülkeler dahil birçok ülkede desteklenmektedir.⁶⁴

3.3.1. Tarımda Gübreleme

Ülke ekonomisinde çok büyük yer tutan gübre, tarım girdileri içinde en önemli ekonomik üretim faktörünü oluşturmaktadır. Dış kaynaklı girdi olduğundan fiyatı dövizle bağlı olarak artmakta, ayrıca sübvansiyon edilerek siyasal bir enstrüman olarak kullanılabilir. Özellikle 1974 petrol krizinden sonra sübvansiyon yapılarak bu katkının bilimsellikten uzak aşırı kullanımının da bir teşvikçisi olduğu gözlenmiştir. Gübre fiyatları 1986'da Bakanlar Kurulu kararı ile destekleme ödemesine tabi olmuş,

---

⁶⁴ Bayraç Ve Yeilmez, a.g.e., s.s. 3-4.

1994'te Katma Değer Vergisi (KDV) uygulaması ile ayarlanarak yapılmış, 1997'den sonra kg/TL olarak uygulanmış olup, halen de sürdürülmektedir.⁶⁵

3.3.2 Gübreleme

Bitkisel üretimde amaçlanan verim ve kaliteye ulaşmak için içerisinde bir veya birden fazla bitki besin maddesi bulunan organik veya inorganik bileşiklerin toprağa veya doğrudan doğruya bitkiye verilmesidir. Gübrelemenin başlıca iki amacı vardır. Bunlar;⁶⁶

- Toprakları bitki besin maddelerince zenginleştirmek,
- Toprakların fiziksel ve biyolojik özelliklerini düzeltmek suretiyle yetiştirilecek bitkiye daha iyi bir gelişme ortamı sağlamaktır.

Doğru gübreleme için çevre ve toprak şartları iyi bilinmelidir. Gübrelemenin önemi yıllar geçtikçe daha iyi anlaşıldığından tüketimi günden güne artmaktadır. Dünyada tarım topraklarının eksik olan besin elementlerince zenginleştirilmesi için gübreleme gereklidir. Her yıl yüksek verimli bitki çeşitleri gelişmekte ve ayrıca her yıl bitki yetiştirildiğinden topraktaki besin maddeleri tükenmektedir.

Etkili bir gübre kullanımı ve gübrelemeden beklenen yararı sağlamak için toprakların bitki besin elementleri miktarı doğru olarak saptanmalıdır. Önerilen gübrelerin doğru zamanda, doğru şekilde ve miktarda verilmesi sağlanmalıdır. Bu şekilde hem ürün artışı, hem bol kazanç ve çevre sağlığı bozulmamış olacaktır.

---

⁶⁵ Emiroğlu Meftune, “**Tarım-Sanayi İlişkilerindeki Gelişmeler**”, s.81.

www.zmo.org.tr/resimler/ekler/d9766a69b764fef_ek.pdf?tipi=14 (25/03/2012)

⁶⁶Bilal Kaya Mustafa, “**Toprak Gübrelemede Organik Madde, Fosfor Ve Potasyum Parametre Kontrol Sistemlerinin Bulanık Mantık İle Tasarımı Ve Modellenmesi**”, (Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Isparta, 2010, s.s. 33-34.

3.3.3 Gübrelemenin Yararları

Gübreleme ile;⁶⁷

- Toprakların verim gücünü yükselterek, birim alandan daha yüksek verim alınır,
- Ürünlerin kalitesi artırılır,
- Toprakta verimliliğin sürekliliği sağlanır ve kazanç sürekli hale getirilir,
- Toprağın kimyasal yapısı, besin içeriği artırılarak düzeltilir,
- Toprakta mikroorganizma faaliyeti artırılarak, toprağın verimliliği artırılır,
- Bitkilere daha iyi bir gelişme ortamı oluşturulur,
- Toprakta çeşitli şekillerde uzaklaşan besinler toprağa tekrar kazandırılır.

Her canlının olduğu gibi bitkilerin de beslenmeye ihtiyaçları vardır. Toprakta mevcut olan besin elementleri her zaman bitkinin ihtiyacını karşılayacak düzeyde olmaz. Örneğin, sürekli tarım yapılan topraklarda besin maddeleri bitki tarafından sömürülerek, yağışlarla yıkanarak veya gaz şeklinde buharlaşarak kaybolmaktadır. Alınan ürünü artırmak için toprakta miktarı azalan besin maddelerinin toprağa yeniden verilmesi şarttır. Eğer verilmezse birim alandan alınan verim ve dolayısıyla elde edilen kazanç da azalacaktır. Her bitkinin beslenme ihtiyacı aynı değildir. Bu nedenle ne kadar miktar gübre uygulanması gerektiğini saptamak için şu 3 soruya cevap verilmelidir;⁶⁸

- Hangi bölgede yetiştirme yapılacak?;
- Hangi bitki üretilecek?;
- Toprakta ne kadar besin maddesi var?

Dengeli ve yeterli gübreleme de az masrafla en fazla verimi elde etmek esastır. Bu nedenle öncelikle topraktaki besin elementlerinin miktarı belirlenmelidir. Belirlenen miktara göre hangi bölgede hangi bitki yetiştirilecekse bilinmeli, buna

---

⁶⁷ Bilal Kaya Mustafa, a.g.e., s.s. 34-35.

⁶⁸ Bilal Kaya Mustafa, a.g.e., s.s. 34-35.

göre gübre miktarı belirlenmelidir. Temel hedef toprak analizlerine dayalı bir gübreleme programının yapılmasıdır.

3.4. Tarımda Sigorta Uygulaması

Tarım sektörünün, doğal riskler başta olmak üzere, ekonomik, sosyal ve kişisel risklerden fazla etkilenmesi, bu sektörün risk ve belirsizliklere karşı dayanıklı olabilmesini ve meydana gelecek zararlara karşı da üreticinin korunabilmesini gerektirmektedir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde, çiftçinin ve tarımsal üretimin risk ve belirsizliklere karşı korunabilmesinde en etkili güvence sistemi olarak tarım sigortası görünmektedir.⁶⁹

Don, kuraklık, sel, yangın veya salgın hayvan hastalıklarının ortaya çıkması durumunda ürünün zarara uğraması, o bölgede yaşayan tarımsal nüfusun kıtlık ve yoksulluk çekmesine, mevcut varlıklarının kaybına veya uzun süre borçlu kalmalarına neden olabilmektedir. Fakat tarım sigortası yoluyla ürününü, hayvanını veya diğer tarımsal varlıklarını sigorta ettiren çiftçiler çeşitli riskler ile karşı karşıya kaldıklarında zararlarının ödeneceğini ve mali sıkıntıya düşmeyeceklerini bildikleri için, faaliyetlerini daha güvenli olarak yapmakta ve üretimlerini artırmak için de teknik bilgi ve araçlardan daha fazla yararlanmaya istekli olmaktadır. Tarım sigortası yaptırmış olan çiftçiler, doğal afetlerin meydana geldiği yıllarda emek ve sermayelerinin karşılığını sigortadan alabileceği için işletmenin gelir dengesi olumsuz yönde bozulmamaktadır.⁷⁰

Tarım sigortası, kırsal kesimin bütün sorunlarına çözüm olmamakla birlikte, tarım sektörünün sağlıklı gelişmesini sağlayabilecek bir özelliğe sahiptir. Tarım sektöründe üreticiler ne kadar önlem alırlarsa alsınlar, doğal afetleri engellemeleri mümkün olmamaktadır. Bu nedenle de üreticilerin risk ve belirsizliklere karşı kullandıkları en temel yöntemin polikültür tarım olduğu söylenebilir. Fakat polikültür tarım, ihtisaslaşmayı engellemektedir. Oysa ki, her faaliyet alanında olduğu gibi, tarımda da girdi başına verimlilik artışı, ihtisaslaşma ile mümkün olmaktadır.⁷¹

---

⁶⁹ Mahmut Güngör, a.g.e., s.s. 28-29.

⁷⁰ Bahattin Çetin, Damla Özsayın, "Tarım Sigortalarının Önemi Ve Gelişimi", Türk Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı Dergisi, Sayı 166, Kasım-Aralık 2005, s.25.

⁷¹ Mahmut Güngör, a.g.e., s.29.

Tarım sektörü ile ilgili hasarların büyüklüğü ve tarım kesimi insanının tümünden güvencesiz oluşu, devletin yükümlülükleri gereği sorunlara çözüm getirmesini gerektirmektedir. Devletin, her yıl sel, fırtına, deprem vb. doğal afetler nedeniyle, banka borçlarını sildiği, kredi geri ödeme sürelerini uzattığı çiftçilerin ekonomiye getirdiği yük az değildir. Bu nedenle tarım sigortalarıyla ilgili olarak;⁷²

-Alt yapının geliştirilmesi,

-Üretimin yaygınlaştırılması,

Reasürans anlaşmalarıyla desteklenen ve muafiyetli de olsa bir çok riski kapsamına alan bir zorunlu ya da isteğe bağlı tarım sigortaları sisteminin tesisi, hem devleti bu yüklerden kurtaracak, hem tarım kesimi insanının sosyo-ekonomik ve politik açılardan istikrara kavuşmasına ve yerleşik kalmasına olanak sağlayacaktır.

Tarımdaki doğal, ekonomik ve sosyal riskler bir işletmedeki canlı cansız varlıkları tehdit eden, hatta yok eden faktörlerdir. Doğal riskler bunların başında gelmektedir. Bitkisel üretimde de dolu, don, yangın, kuraklık, fırtına, sel felaket haline gelebilen risklerdir.⁷³ Tarımsal üretimle iştigal eden kesimin, tek gelir kaynağı durumundaki ürünlerini risklere karşı koruma altına almaması halinde kendisinin, ailesinin ve toplumun maruz kalacağı ekonomik kayıplar, sosyal felakete de yol açacaktır. Bahsettiğimiz bu nedenler, ülkemizde tarım sigortası ihtiyacını açıkça ortaya koymaktadır. Ekonomik olarak gelişmiş olan ülkeler, tarım sigortasını yaygın bir şekilde uygulamaktadır. Bu ülkelerde tarımın sosyal ve ekonomik hayatta oynadığı rol ülkemizdeki kadar, önemli olmamakla birlikte, tarımın gelişmesine ve tarım sigortasına büyük önem verilmektedir. Tarım sektörünün, istihdamda ve milli gelir içerisinde, önemli paya sahip olduğu ülkemizde, tarım sigortasına, belirtilen ülkelere daha fazla önem verilmesi, gelişmesinin sağlanması ve bu konuda tarım kesiminin bilinçlendirilmesi için yüksek gayret gösterilmesi gerekmektedir.⁷⁴

---

⁷²Şebnem Uralcan, “Temel Sigorta Bilgileri Ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi”, Beta Yayınları, İstanbul, 2004, s.87.

⁷³ Alkan Demir, a.g.e., s.1.

⁷⁴ Mahmut Güngör, a.g.e., s.33.

Tarım sigortası ile ürünleri ve hayvanları etkileyen bir kısım kontrol dışı risklerin teminat altına alınması, toplumda önemli ekonomik, sosyal, psikolojik faydalar sağlar. Gelişmekte olan ülkeler açısından bu faydalar çok daha önemlidir. Çünkü, hem tarımın ekonomi içindeki payı yüksektir, hem de daha büyük bir nüfusun etkilenmesi söz konusudur.⁷⁵

3.5. Tarım Sigortalarının Ekonomik-Sosyal Faydaları

Tarım sigortasının temel amacı, üreticilerin varlıklarında meydana gelebilecek azalmayı önlemek ve üreticiye, devam etme konusunda güven vermektir. Tarım sigortasının ekonomiye sağladığı dolaylı katkılar arasında şunlar sayılabilir:⁷⁶

- Tarım sigortasına açılan kredilerde riski azaltır.
- Olağandışı durumlar için yastık altında tutulan altın ve parayı ekonomiye kazandırır.
- Tarımsal teknolojinin gelişmesine yardımcı olur. Sigorta yaptıran çiftçi, riskleri azaldığı için yeni teknolojileri denemeye daha eğilimli olur.
- Sigorta, devletin yaptığı afet yardımlarından daha etkili ve kurumsallaşmış bir telafi mekanizmasıdır. Üstelik bu mekanizmada prim yoluyla çiftçinin katkısı da vardır.
- Sigorta, tarımsal üretime dayalı kırsal kesimin kurumsallaşmış bir yapıda gelişimini ve kırsal ekonominin ticarileşmesini de temin eder.
- Sigorta karşılıklı dayanışmaya dayandığından üreticiler arasında

---

⁷⁵ Selamet Yazıcı, “Türkiye’de Tarım Sigortasının Önemi Ve Geliştirme Yolları”, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Ankara, 1995, s.s. 39-40.

⁷⁶ Mahmut Güngör, a.g.e., s.s.39-40.

dayanışmayı ve organizasyonu da artırabilir.

- Tarımsal kalkınma ve kırsal nüfusta refah yükselmeleri sağlayabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE 'DE TARIMIN EKONOMİDEKİ YERİ, KREDİ KULLANIMI VE TARIMIN SİGORTALANMASININ ANALİZİ

1.TÜRKİYE'DE TARIMIN ÖNEMİ VE ÖZELLİKLER

1.1. Türkiye'de Tarımın Önemi

Dünyanın tüm ülkelerinde olduğu gibi Tarım sektörü Türkiye'de de hem ulusal gelir ve istihdama katkısı nedeniyle ekonomik, hem de hızlı nüfus artışına paralel olarak artan gıda gereksinimini karşılaması ve biyolojik çeşitlilikten kaynaklanan üstünlükler sunması bakımından stratejik bir öneme sahiptir. Tarım sektörü bir yandan, ülke nüfusunun sağlıklı ve dengeli beslenmesi ile endüstriyel hammadde gereksinimini karşılaması, diğer yandan da çevrenin korunması ve kaliteli üretimle ulusun hayat seviyesinin artırılması gibi nitelikleriyle pek çok ekonomik ve toplumsal işlevi bulunmaktadır.⁷⁷ Türkiye'de tarım sektörü geçmişe göre ekonomideki payının azalmasına karşın halen ülke ekonomisinde ağırlıklı olarak önemli sektörlerden sayılmaktadır ve ülke toplumunun gıda ve beslenme güvencesi açısından ve dış piyasalara bağımlı kılınmamasından dolayı daha önem arz etmektedir.

1.2. Türk Tarımının Yapısal Özellikleri

1.2.1. Parçalı Toprak Yapısı

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verilerine göre Türkiye yaklaşık 78 milyon hektar toprak varlığı ile dünyanın en zengin ülkelerinden sayılır ve bu arada ekilebilir toprak ölçümü 27milyon hektar civarındadır. Ancak Türkiye'de arazi kullanımı çok parçalı ve dengesizdir ve bunun önemli nedeni dağlık alanlar ve miras kanununun kullanılması söylenebilir.⁷⁸

Türkiye'de arazi parçalılığının diğer nedenlerinden birisi, tarımsal nüfusun artış hızının toplam nüfusun artış hızından yüksek olmasıdır. Buna karşılık tarım

---

⁷⁷ Sevgi Erhalim, “Türkiye’de Tarım Sektöründe İstihdam Azalması Ve İşgücü Piyasalarına Etkisi”, (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2011, s.3.

⁷⁸ Sevgi Erhalim, a.g.e., s.s.18- 19.

topraklarının genişliği ise aynı ölçüde artış göstermemektedir. Artan tarımsal nüfusun diğer sektörlere aynı hızla aktarılamaması nedeniyle tarım toprakları üzerindeki nüfus baskısı da giderek artmaktadır. Böylece tarım kesimindeki nüfus için, tarım yapılan toprak önem kazanmakta ve toprak mülkiyeti ön plana çıkmaktadır. Tarım toprakları üzerindeki nüfus baskısından dolayı ise tarım işletmeleri giderek daha fazla küçülmekte ve parçalanmaktadır.⁷⁹

Aşağıdaki tablo da 1952, 1963, 1970, 1980 ve 1990 yıllarında yapılmış olan tarım sayımı sonuçları esas alınarak tarım işletmelerinin toprak büyüklüklerine göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 2: Tarım İşletmelerinin Toprak Büyüklüklerine Göre Dağılımı (1952–1990)
(%)

İşletme Büyüklüğü (Hektar)	1952		1963		1970		1980		1990	
	Sayı	Alan	Sayı	Alan	Sayı	Alan	Sayı	Alan	Sayı	Alan
1–5	62.1	18.6	68.8	24.4	72.8	27.2	62.1	20.1	67.1	22.1
5–10	21.9	20.7	18.1	23.9	15.7	21.0	20.2	21.3	17.9	19.9
10–20	10.3	19.3	9.4	23.7	7.8	21.0	11.6	23.9	9.6	20.9
20–50	4.2	16.6	3.2	17.0	3.1	19.6	5.3	22.7	4.4	19.8
50+	1.5	24.8	0.5	11.0	0.6	11.2	0.8	12.1	1.0	17.3
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: DİE, 1952, 1963, 1970, 1980, 1990 Tarım Sayımı Sonuçları.

⁷⁹ Funda Güven, “Türkiye Tarım İşletmelerinin Genel Durumu Ve Yeter Geliri İşletme Büyüklüğünün Tespiti”, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Ankara, 2010, s. 7 www.tarimreformu.gov.tr/library/belge/b_tarimisletmeleri.pdf

Türkiye’de tarım toprakları konusunda ikili bir yapının olması görülmektedir. Bir yandan küçük ve aile çalışmalarına dayalı işletmeler ve diğer yandan ise orta ve büyük ölçekli işletmeler oluşturmaktadır.⁸⁰

1.2.2. Küçük Çiftçiliğin (İşletme) Yaygınlığı

Türkiye’de tarım sektöründe kısmen veya tamamen kendi tüketimini karşılamak için üretim yapan ve aile çalışanlarının yoğun olarak bulunduğu geçimlik kesim veya aile işletmeleri olarak nitelendirilen küçük çiftçilik son derece yaygındır. Bu kesimde sermaye birikimi yetersiz ve dolayısıyla sermaye yatırımları da sınırlıdır. Bu nedenle, küçük çiftçilikte büyük işletmelerin sahip olduğu ölçek avantajlarından yararlanılamamaktadır. Ayrıca üretime ilişkin kararların kişisel kararlara bağlı olması, üretimin geçimlik ürünlerle sınırlanmasına ve pazara yönelik üretimin çok kısıtlı kalmasına neden olmaktadır.⁸¹

Türkiye’de tarım işletmeleri, kullanılabilir tarım arazisi, işletme sayısı, ortalama işletme büyüklüğü ve tarımsal nüfus yönünden Avrupa Birliğine üye ülkeler ile karşılaştırıldığında önemli farklılıklar göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde işletme sayısı azalıp, ortalama arazi genişliği artarken Türkiye’de işletme sayısının artışına bağlı olarak ortalama arazi genişliği azalmaktadır. Bu küçülme Türkiye’de, gelişmiş ülkelerde görülen durumun aksine bir gelişme göstermektedir.⁸² İstatistiklere göre tarımsal işletmelerin yarısından fazlası 1–5 hektar arasında araziye sahiptir. 1990 yılında olan tarım sayımı sonucuna göre, 1–5 hektarlık araziye sahip olan işletmelerin, tarım işletmelerinin yüzde 67’sini oluşturduğu görülmektedir. 1–5 hektar araziye sahip olan tarım işletmelerinin kullandığı tarım alanı ise yaklaşık yüzde 22’dir. Bununla birlikte, Tablo 7’de 1990 yılı tarım sayımı sonuçlarına göre, 50 hektar ve üstü büyüklük grubunda olan yüzde 1 oranındaki işletmelerin, tarım alanlarının yüzde 17,3’ü gibi yüksek bir oranına sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu veriler tarım alanlarının giderek büyük işletmelerce kullanıldığını göstermektedir.⁸³

---

⁸⁰ Sevgi Erhalim, a.g.e., s.19.

⁸¹ Gülten Kazgan, “**Tarım Ve Gelişme**”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Aralık 2003, s.s.10-12.

⁸² Funda Güven, a.g.e., s.s. 2-3.

⁸³ Sevgi Erhalim, a.g.e., s.19.

Tarımsal işletme büyüklüğü açısından rakamlar incelendiğinde, Türkiye’de yaklaşık 4milyon adet tarım işletmesi ve yaklaşık 23milyon hektar alanda faaliyet yapmakta ve işletme başına 5.8hektar arazi düşmektedir. Bu veriler, Türkiye’de var olan küçük işletme tipinin yanı sıra, toprak dağılımında da dengesiz bir yapının söz konusu olduğunu göstermektedir. İşletmelerde uzmanlaşma yaygın olmayıp, genelde bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yapıldığı karma işletme tipi ağırlıklı olarak görülmekte ve bunların da büyük bir çoğunluğunu aile tipi işletmeler oluşturmaktadır.⁸⁴

1.2.3. Verim Düşüklüğü

Tarımsal üretimin iklim, sıcaklık, yağış miktarı gibi doğa koşullarına bağlı olması üretimde kullanılan girdilerin verimliliğini ve ürün çeşitliliğini etkilemektedir. Özellikle teknolojik olanakların yetersiz olduğu üretim birimlerinde doğal koşullara bağlılık ve verim belirsizliği daha yüksektir. Örneğin, üretimi azaltmak isteyen çiftçinin kullandığı girdileri azaltmasına rağmen, hava koşullarının olumlu olması verimi artırabilir. Bunun aksi de geçerlidir, yani üretimi artırmak için girdileri artırmış olan çiftçi hava koşullarındaki elverişsizlik nedeni ile üretiminde azalma ile karşılaşabilmektedir. Bununla birlikte, üretim sürecinde yüksek düzeyde teknoloji kullanılmış ise bu etkilerin sınırlandırılması mümkündür. Küçük üreticilik ve ücretsiz aile çalışmasının yaygın olarak kullanılmakta olduğu ülkemizde, gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında, tarımsal üretim faaliyetinin verimliliğinin düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Türkiye’de çiftçilerin eğitiminin yetersiz oluşu, teknolojinin kullanılmaması, gübre ve tarım ilaçlarının eksik veya yanlış kullanılıyor olması bitkisel ve hayvansal üretimde verimin çok düşük olmasını da beraberinde getirmektedir. Verim düşüklüğüne bağlı olarak üretimde önemli bir artış gerçekleşmemekte hatta birçok ürünün üretimi azalmaktadır.⁸⁵

Verimlilik düzeyinin Türkiye tarımında yaklaşık yarı yarıya düşük olması sadece bitkisel ürünler alanında görülmemektedir. Hayvansal ürünlerde verim hakkında istatistiklerde tatmin edici rakamlara ulaşılamamaktadır. Sekizinci Beş Yıllık Plan’da Türkiye’de ortalama süt verimi 1,500kg./ laktasyon olarak belirtilmektedir. AB’de inek

---

⁸⁴ Bayraç Ve Yenilmez, a.g.e., s.7.

⁸⁵ Sevgi Erhalim, a.g.e. s.22.

başına süt verimi 1997 yılında 5,513kg. tahmin edilmiştir. Ortalama sığır eti verimi Türkiye için Sekizinci Beş Yıllık Plan'da sığırlarda ortalama karkas ağırlığı 160-170kg olarak gösterilmektedir. AB istatistiklerinde ortalama karkas ağırlık 1997 yılı için 310kg'dır.⁸⁶

2.TÜRKİYE'DE TARIMIN EKONOMİDEKİ YERİ

Türkiye ekonomisinde tarımın GSMH içindeki payına bakıldığında halen gelişmiş ülkelerden daha yüksek bir seyir göstermektedir. Tarımın GSMH içindeki payı 2010 yılında Türkiye'de %9.6 düzeyinde olmasına karşın bu oran Rusya'da %4, Fransa ve İtalya'da %1.9 ve Almanya'da %0.9 gibi oldukça düşük düzeydedir. Bu konuya paralel olarak gelişmiş ülkelerde tarım sektörü katma değerinin, GSMH ve GSYİH içindeki payı çok düşüktür. Bu ülkelerde tarım sektörü katma değeri artmasına rağmen GSMH ve GSYİH içindeki payı düşmektedir. 1980-1989yılları arasında tarım sektörü katma değeri yılda ortalama Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) % 3,2, Kanada'da % 2,7, Fransa'da % 2,4, Almanya'da % 1,6, İtalya'da % 0,9 ve Japonya'da % 0,4 artmıştır.⁸⁷

2.1. Tarımın GSMH İçindeki Yeri

Türk Ekonomisinde tarımın iç ve dış ticarete, istihdam yaratmada ve GSMH daki payına bakıldığında ne kadar önemli olduğu açıkça görülmektedir. 1980'li yılların başlarında tarımın payı giderek azalmıştır. GSMH içindeki tarım sektörünün payının azalarak, diğer sektörlerle doğru (sanayi) yönelmesi kalkınmanın doğal sonucudur. Ancak, bu azalma mutlak bir azalma olamayıp, görelidir. Bir başka anlatımla, tarımsal üretim değerleri azalmamakta; sanayi ve hizmet kesimlerindeki büyüme daha hızlı olduğu için, tarımın GSMH içindeki oransal payı azalmaktadır. Türk tarım sektörünün yıllar itibariyle GSMH den aldığı paya bakıldığında 1980'de %25.8,1985'te %19.5,1998'de %13.58, 2006'da %9.52 ve 2010 da %9/6 inmiştir. Ancak, sanayi ve hizmet sektöründe bunun tam tersine GSMH içindeki payları artmıştır. Bu ekonomik sektörler farklı oranlarda büyümüşür. Tarım, sanayi ve hizmet sektörüne göre daha az

---

⁸⁶ Gülçan Eraktan, "Tarım Politikasının Temelleri Ve Türkiye'de Tarımsal Destekleme Politikası", İstanbul, Uzel Yayınları, 2001, s.140.

⁸⁷ Rüstem Kocaöz, a.g.e., s.25.

gelişme göstermiş, tarımsal ürün oranında artış olmasına karşın GSMH içindeki payı azalmıştır. Türkiye tarımında, Kişi Başına GSMH oranının düşük olması tarımda istihdam edilen nüfus oranının yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. Ancak bu sorun sadece tarım sektöründen kaynaklanmamakta, sanayi ve hizmet sektöründe istihdam kapasitesinin, planlanan şekilde gerçekleşmesinden dolayıdır.⁸⁸

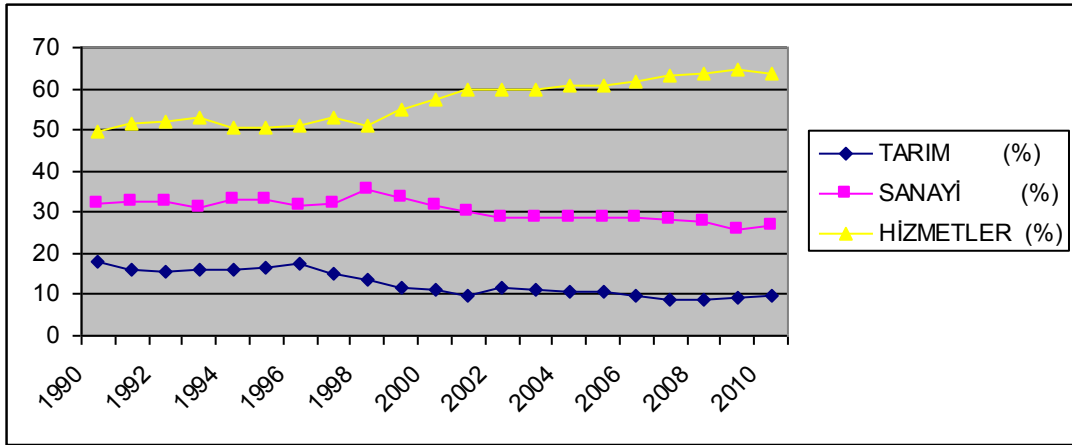
Tablo 3: Türkiye'de Başlıca Sektörlerin GSMH den Aldıkları Pay

Yıllar	Tarım	Sanayi	Hizmetler
1990	18.09	32.16	49.75
1991	15.80	32.69	51.50
1992	15.56	32.38	52.05
1993	16.07	31.10	52.83
1994	16.03	33.25	50.72
1995	16.29	33.24	50.47
1996	17.39	31.60	51.01
1997	14.97	31.85	53.18
1998	13.58	35.59	50.87
1999	11.54	33.33	55.14
2000	11.31	31.48	59.21
2001	9.95	30.24	59.82
2002	11.71	28.67	59.62
2003	11.39	28.62	59.99
2004	10.92	28.52	60.56
2005	10.80	28.51	60.69
2006	9.52	28.67	61.80
2007	8.68	28.26	63.07
2008	8.61	27.69	63.71
2009	9.35	25.94	64.71
2010	9.6	26.65	63.75

kaynak:<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,menuPK:361738~pagePK:141132~piPK:141109~theSitePK:361712,00.html>
(25/04/2012)

⁸⁸ Rüstem Kocaöz, a.g.e., s.s. 22-23.

Yukarıdaki tabloya göre Türkiye'nin yıllara göre başlıca sektörler görülmektedir. Buna göre tarım sektörü diğer sektörlerle göre ekonomideki etkisi azalmaktadır. Örnek olarak; 1990'da tarımın ekonomide payı %18,09 iken, 2010 yılında %9,6'ya düşmüştür. Aynı yıllarda 1990 yılında sanayi sektörü %32,16 iken 2010 yılında %26,65 gerilemiştir. Bu duruma özellikle 2008 finansal krizin etkisi olmuştur. Yine aynı yıllarda hizmetler sektörü 1990 yılında %49,75 olurken 2010 yılında ise %63,75'e çıkmıştır. Türkiye'de tarımın GSMH içindeki payı azalırken diğer sektörler artmaktadır.

Grafik 4: Türkiye'de Sektörlerin GSMH'den Aldıkları Pay

Kaynak: Tablo 3 Verileri

Tablo 4:Gelişmiş(OECD)*Ülkelerinde Tarım Sektörünün GSYİH'deki Payı (%)

ÜLKELER	1985	1990	1995	2000	2005
Almanya	2	1	1	1	1
ABD	2	2	2	1	1
Avustralya	6	5	3	4	3
Finlandiya	8	6	4	3	3
Fransa	5	4	3	3	2
Hollanda	4	4	3	3	2
İngiltere	2	2	2	1	1
İspanya	6	6	5	4	3
İtalya	5	3	3	3	2
Japonya	3	2	2	2	2
Kanada	3	3	3	2	2
Türkiye	20	18	16	11	11
Yunanistan	16	13	-	-	-

Kaynak: <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?page=5>

* Organisation For Economic Co-operation And Development

Yukarıdaki tablo'ya bakıldığında Türkiye'de tarım sektörünün payı yüksek olması, tarımın günümüzde de önemini koruduğunu ve AB'de de tarımın payının azalması ise, tarımın giderek önemsiz hale geldiğini göstermektedir. Ancak; AB'de tarımın AB bütçesi ve mevzuatının yaklaşık yarısından fazlasını kapsamaması nedeniyle, tarım halen önemli bir sektör olma niteliğini sürdürmektedir. Örneğin Türkiye'de, 2001 yılında tarıma toplam 6.3milyar dolar destek verirken, aynı dönemde AB'nin tarıma verdiği destek 45 milyar Euro'dur. AB bütçesinin % 50'sini tarımdaki desteklemelere ayırırken Türkiye, bütçesinin ancak % 4.3'nü desteklemeye ayırabilmektedir.⁸⁹

Gelişmiş ülkelerde tarım sektörü katma değeri bir taraftan artarken, diğer taraftan GSYİH içindeki payı düşmeye devam etmektedir. Nitekim OECD ülkelerinde

⁸⁹ Bayraç Ve Yenilmez, a.g.e., s.17.

1985-2005 yılları arasında tarım sektörü katma değerinin GSYİH içindeki payı sürekli düşmüştür.⁹⁰

Tablo 5:Seçilmiş Ülkelerde Tarımın GSMH üzerinde katma Değer Oranı
Agriculture value added (% of GDP)

Ülke adı	2007	2008	2009
Belçika	1	1	1
Çin	11	11	10
Danimarka	1	1	1
Fransa	2	2	2
Almanya	1	1	1
Hint	18	18	18
İran	10	-	-
İtalya	2	2	2
Japonya	1	1	1
Kenya	25	26	27
Nijerya	33	-	-
Pakistan	20	20	22
Romanya	9	7	7
Rusya	4	4	5
İspanya	3	3	3
Seri Lanka	12	13	13
Tacikistan	22	25	22
Türkiye	9	9	9
Türkmenistan	12	12	12
İngiltere	1	1	1
Üzbekistan	24	21	20
A.B.D	1	1	1
Kanada	1,7	1,7	1,7

Kaynak: <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS> (01/05/2012)

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 1950'li yıllara kadar olan dönemde, tarım sektörü ekonomik ve sosyal gelişim bakımından önemli roller oynamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında ekonomi büyük ölçüde tarıma dayanmaktaydı.⁹¹ İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya ekonomisinde yaşanan gelişmeler Türkiye ekonomisini de

⁹⁰ Nebi Çelik, a.g.e, s.7.

⁹¹ Rıdvan Karluk, "Türkiye Ekonomisi Tarihsel Gelişim Yapısal Ve Sosyal Değişim", İstanbul, Beta Yayınları, 6. Baskı, 1999, s. 172.

etkilemiştir. Ekonomik kalkınma için Amerikan dış yardımlarının kullanılması ekonomi politikası tercihlerini belirlemiştir.⁹²1950–1960 arası dönemde sanayileşme hedefinden uzaklaşmış ve tekrar tarıma dönük yatırımlara ağırlık verilmiştir. Bu dönem içinde özellikle tarımda yapısal değişimler yaşanmıştır. Tarımda kullanılan traktör sayısında üç katlık bir artış olmuştur. Dolayısıyla bu dönem içinde tarımda hızlı makineleşme çabaları ile tarım kesimine yönelik politikaların ağırlığını korumakta olduğu görülmektedir. 1950 sonrasında devletçi ekonomi politikaları terk edilerek liberal ekonomi politikaları tercih edilmiş olmasına rağmen, devletin ekonomiye müdahalesinde çok büyük değişiklikler meydana gelmemiştir.⁹³

3.TÜRK TARIMINDA KREDİ KULLANIMI

Tarımın hızla artan finansman talebinin önemli kısmı, özellikle gelişmiş ülkelerde organize tarımsal kredi kuruluşlarınca karşılanırken, gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye’de organize olmamış kredi kuruluşlarının payı azımsanmayacak düzeydedir. Türkiye’de ve dünyada tarım kredileri, günümüzde genellikle devlet tarafından desteklenen ve bu tür kredilerin özelliklerini bilen yerel bankalar ve/veya bu alanda uzmanlaşmış kredi kurumları, kooperatif bankalar tarafından verilmektedir. Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde ve farklı zamanlarda yapılan araştırmalar, tarım işletmelerinde banka ve kooperatif gibi kredi kaynaklarının üretici için daha büyük önem taşıdığını ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle; Türkiye’de tarımsal kredi politikalarının oluşturulmasında, genel ekonomik koşullar, uygulanan faiz politikaları ve tasarrufların değerlendirilme şekillerine kadar, özellikle Türkiye Cumhuriyeti (T.C) Ziraat Bankası uygulamaları önem taşımaktadır.⁹⁴

3.1. Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı

Bakanlık tarafından uygulanmakta olan tarımsal desteklerle, üreticilerin gelirlerinin artırılarak, dünya pazarlarında rekabet gücü olan sağlıklı, kaliteli ve yeterli tarımsal üretimin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, kuruluşundan bugüne kadar birçok kez ihtiyaçlar ve politik tercihler dikkate alınarak çeşitli reorganizasyon adı altında yapısal değişikliklere uğramıştır. Bakanlık tarafından

⁹² Emre Kongar, “21. Yüzyılda Türkiye”, Remzi Kitabevi, 1.Basım, İstanbul, 1988, s.s. 356- 358.

⁹³ Sevgi Erhalim, a.g.e., s.5.

⁹⁴ Reyhan Taşkıran, “Türkiye’de Tarımsal Kredi Politikaları Uygulamaları”, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Ankara, 2011, s. 36.

sunulan destekleme hizmetlerine genel olarak bakıldığında, son yıllarda kooperatiflere sağlanan kredilerde ciddi artışlar olmuştur. Örgütlü yapılar olan tarımsal amaçlı kooperatiflerin uyguladıkları projelere önemli oranlarda destek sağlanmıştır. 1999-2002 döneminde toplam 287 kooperatif projesine 87 milyon Türk Lirası (TL) kredi kullandırılmış iken, 2003-2009 döneminde toplam 1600 kooperatif projesine 1.193 milyon TL kredi kullandırılmıştır.⁹⁵

3.2. Tarım Kredi Kooperatifleri

Tarım Kredi Kooperatifleri, ortaklarının tarımsal üretimlerini geliştirmek, ihtiyaçları ile ilgili temin, tedarik, işletme, pazarlama ve değerlendirme faaliyetlerinde bulunmak, ortaklarının ekonomik ve sosyal yönden gelişmelerine yardımcı olmak, ekonomik gücünü arttırmak, ortaklarına ucuz, yeterli ve maliyet fiyatına kredi sağlamak amacıyla kurulmuş ve denetimi Bakanlığa verilmiştir.

Tarım Kredi Kooperatifleri'nin amaçları ve çalışma koşulları şunlardır;⁹⁶

- Ortakların kısa ve orta vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak,
- Ürünleri değerlendirmek,
- Müştereken faydalanabilecekleri her çeşit makine, ekipman ve tesisleri temin etmek,
- Üretim ve zorunlu tüketim maddeleri ile üretim araçlarını toptan sağlamak, bu amaçla diğer kuruluşlara iştirak etmek,
- Üreticinin mesleki ve teknik yönden bilgilerini artırmak, sosyal ve kültürel konularla ilgili faaliyetlerde bulunmak, kurslar açmak ve seminerler tertip etmek,
- Mevduat toplamak , bankacılık hizmetleri ve sigorta acenteliği yapmak veya bu gibi kuruluşlara iştirak etmek.

Kooperatifler, bölge birlikleri ve Merkez Birliği'nin her türlü kredi ihtiyaçları yurt içi banka, finans veya kredi kuruluşlarınca karşılanmaktadır. Merkez Birliği,

⁹⁵ Reyhan Taşkiran, a.g.e., s.s. 37-38.

⁹⁶ Reyhan Taşkiran, a.g.e., s.s. 42- 44.

kooperatif ve bölge birliklerini finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere tahvil çıkarabilmektedir. Merkez Birliği, kullanmadığı kaynaklarını kooperatif ve bölge birliklerine ikraz etmektedir. Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından ortaklara verilen krediler kısa vadeli işletme kredileri, orta vadeli yatırım kredileri olmak üzere iki grupta toplanmaktadır.

Kısa Vadeli işletme Kredileri, ortakların tarımsal işletmesinin tohumluk, fide, fidan, kimyevi gübre, zirai mücadele ilacı, karma hayvan yemi, akaryakıt gibi girdilerin temini ve nakit ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile verilen kredidir. İşletme Kredileri, ortağın yıllık devamlı üretim giderlerini karşılamak ve işletme sermayesinin eksik unsurlarını tamamlamak amacıyla o yılın ürün bedelinden ödenmek üzere en çok bir yıl vade ile açılmakta ve nakit olarak kullanılmaktadır. Orta Vadeli Yatırım Kredileri, tarımsal işletmenin canlı ve cansız demirbaş unsurlarını oluşturan her nevi tarımsal araç, meyve fidanı ile irat hayvanlarının sağlanması amacıyla en çok 3 yıla kadar vade ile kullanılmaktadır.

3.3. T.C. Ziraat Bankası Anonim Şirketi (A.Ş.)

Ziraat Bankası; ülke ve dünya geneline yayılmış geniş şube ağı, konusunda uzman personeli, sahip olduğu bilgi birikimi ve tecrübe ile kuruluş gayesine uygun olarak topladığı kaynakları en uygun şartlarda ülkemiz çiftçisinin hizmetine sunan ülkemizin tarımsal bankacılık konusundaki lider bankasıdır. Ziraat Bankası'nın tarımsal kredi politikalarının temeli; üreticilerin ödeme güçlerine uygun, Bankaca üstlenilen riskin geri dönüşünü sağlayan sürdürülebilir kredilendirme oluşturarak, ülke ekonomisine katkıda bulunmaktır. Ziraat Bankası üreticilere girişimcilere mevcut veya yen kurulacak tarımsal işletmelerin finansmanı amacıyla çok uygun koşullarla tarımsal kredi kullanılmaktadır. Ziraat Bankasının tarımsal kredi politikaları; sürdürülebilir, ölçek ekonomisi yaratan, verimli, ekonomik üretim yapan işletmeler esaslarına dayanmaktadır. Tarım sektöründe faaliyet gösteren birlik ve kooperatiflerin, gerek kendileri gerekse üye/ortakları tarafından gerçekleştirilen tarımsal faaliyetlerin finansmanına yönelik, işletme ve yatırım amaçlı olarak "Birlik ve Kooperatif Kredileri"

kullanılmaktadır.⁹⁷

4. TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARI

Türkiye'de tarım sigortaları uygulamaları, genel sigortacılık kanunu çerçevesinde, bitkisel ürünlerin dolu riskine karşı sigortalanması ile 1957 yılında başlamıştır. Ve risklerin giderek arttığına rağmen, çiftçinin gelir düzeyinin sürekli düşmesi, tarım sigortaları için bir devlet politikasının oluşmamış olması, Tarım ve sigorta sektörlerindeki bilgi ve ilgi eksikliği, daha kolay işlere yönelme arzusu gibi faktörler tarım sigortalarının diğer tarımsal faaliyetler yanında daha az gelişmesinde rol oynamışlardır. Ve tarım sigortaları istenen başarıya ulaşamamıştır. Türkiye cumhuriyet tarihinde devrim olarak nitelendirmeli olan, 5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) kabul edilerek, 21 Haziran 2005 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Uygulama ile Devlet Tarım Sigortası yaptıran çiftçilere prim desteği mümkün kılınmıştır.

4.1. Türkiye'de Tarım Sigortasının Tarihi Gelişimi

Türkiye'de tarım, nüfusun temel ihtiyaç maddelerini üreten bir kesim olması nedeni ile stratejik bir öneme sahiptir ve diğer sektörler içerisinde doğal, ekonomik, sosyal ve kişisel risklerden en çok etkilenen sektördür. Bundan dolayı tarıma üstü açık fabrikaya söylemek mümkündür. Tarım makro ekonomik açıdan stratejik olarak desteklenmesi ve uzun vadeli istikrarlı politikalarla yönlendirilmesi gereken bir sektördür. Türkiye'de tarım sektörü uzun yıllar boyunca popülist politikalarla idare edilmiş ve bu nedenle de asıl sorunlar giderek büyümüştür. Bu sorunlardan birisi de sigortadır. Tarımda, teknik tedbirler ile önlenmesi mümkün olmayan riskler sık sık görülmekte ve Türkiye gibi gelir düzeyi genellikle düşük olan çiftçiler için her yıl büyük felaketlere neden olmaktadır. Bütün gelişmiş ve birçok gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, ancak tarım sigortaları uygulamasıyla bu felaketlerin neden olduğu zararlar karşılanabilir.⁹⁸

⁹⁷ Reyhan Taşkıran, a.g.e., s.s. 48-49.

⁹⁸ <http://www.atb.gov.tr/pages.aspx?pageId=1cb77b38-658e-4149-96c8-db3937d53350> (10/06/2012)

Türkiye’de tarım sigortaları uygulamalarında devlet desteliği ve devletin tarım sigortaları uygulamasına yönelik bir sistem oluşturması düşüncesi sürekli olmuş ancak 2005 yılında Tarım Sigortaları Kanunu çıkana değin faaliyete geçmemiştir. 2005 Yılına değin çiftçilerin doğal afetlerden dolayı uğradıkları zararlar 5254 Sayılı Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi hakkındaki Kanun (1948) ile 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar hakkındaki Kanun (1977), 3285 Hayvan Sağlığı ve Zabıtası hakkındaki Kanun ile tazmin edilmeye çalışılmıştır. Ancak, 3285 sayılı Kanun ile belirtilen hastalıklardan hayvanı ölen çiftçilere doğrudan yardımda bulunmaktadır. 2090 sayılı Kanun 1995 yılına değin hiç uygulanmamış daha sonraki uygulamaları ise yetersiz kalmıştır. 5254 Sayılı Kanun 2001 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Kanunun uygulanması için ürünlerde yüksek oranlı hasar (>%40) gerekmekte idi. 5254 Sayılı Kanuna istinaden doğal afet hasarları için karşılıksız devlet yardımı yapılması tercih edilmiş. Bu durum sorunu çözmediği gibi ertelenen çiftçi borçları görev zararı olarak geri dönmüştür. Sonuç olarak, çiftçiler ve devlet zarara uğramıştır.⁹⁹Türkiye’de tarım sigortaları 1926 yılında Türk Ticaret Kanunu’nda (TTK) sigorta ile ilgili hükümlerde 4. kısımda zirai sigortalar (madde 1316, 1317, 1318, 1319) olarak yer almıştır. İlk tarım sigortası poliçesi bitkisel ürün sigortası poliçesi olarak 1957 yılında Şeker Sigorta tarafından şeker pancarı üreticilerine yapılmıştır. 1960 yılında Başak Sigorta, dolu bitkisel ürün (dolu) ve hayvan hayat sigortası faaliyetlerine başlamıştır.¹⁰⁰

1987 yılında Tarım Sigortaları'nın geliştirilmesi için planlı bir çalışma başlatılmıştır. “Tarım sigortasını tarımcılar yapmalıdır” başlığıyla hazırlanan "Türkiye için Tarım Sigortaları'nı Geliştirme Planı" çerçevesinde öncelikle Tarım ve Sigorta Sektörü'ne konunun öneminin anlatılması, tanıtımı ve çiftçiye götürülen sigorta hizmetlerinin sağlıklı bir alt yapıya kavuşturulup, yaygınlaştırılmasına çalışılmıştır. 1995 yılına gelindiğinde gelişmenin yeterli olmadığı görülmüş, bunu engelleyen faktörler ve diğer ülke örnekleri incelenerek, Tarım Sigortaları'nın ortak bir sistem içerisinde uygulanması için tarım sigortalarına gönül vermiş kişiler bir araya gelerek,

---

⁹⁹ Rifat Doğan, “Türkiye’de Ve Avrupa’da Tarım Sigortaları Uygulamaları”, (Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tekirdağ, 2012, s. 40.

¹⁰⁰ Bahattin Çetin, “Tarım Sigortaları”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007.

Tarım Sigortaları Vakfı'nı (TSV) kurmuşlardır.¹⁰¹

2000 Yılında, IMF ve Dünya Bankası'nın hazırladığı Tarım Reform Uygulama Projesi (ARIP– Agriculture Reform Implementation Project) uygulamaya başlanmıştır. Projenin tarımsal destekleme araçları ile ilgili bölümünde tarım sigortaları “Tarım üreticilerinin üretim, fiyat ve gelir risklerine karşı korunmasında tarımsal sigorta ve risk yönetim araçlarının geliştirilmesi esas alınacaktır. Ürün sigorta destek programı, gerekli teşviklerin sağlanması için başlangıç aşamasında sigorta priminin belirli bir oranının desteklenmesini içermektedir. Tarımsal sigorta sisteminde devlet tarafından karşılanacak prim destek oranı azami % 50 ile sınırlandırılacaktır, şeklinde yer almış ve ürün sigortası ödemelerine %5 bütçe payı ayrılmıştır. 2003 Yılında, 58. Hükümet Acil Eylem Planı'nda Tarım Sigortaları sisteminin esaslarının ve planının belirlenmesi ve 2090 sayılı yasanın tekrar düzenlenmesi ön görülmektedir. Acil Eylem Planı'nda çalışmanın 12 ayda tamamlanması planlanmıştır. Çalışmada Hazine müsteşarlığı sorumlu tutulmuş, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Maliye Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, TSV, Türkiye Sigorta ve Reasürans şirketleri Birliği, Ziraat Odaları Birliği ve Ziraat Bankası İşbirliği yapacak kuruluşlar olarak belirtilmiştir. 2004 Yılında Başbakanlık tarafından Tarım Sigortaları Kanun Tasarısı TBMM'ne gönderilmiştir. Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu'nda görüşüldükten sonra 20.04.2005 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonu'nda da görüşülerek TBMM Genel Kurulu'na gönderilerek görüşmelerden sonra tüm siyasi partilerin ortak oyları ile 14.06.2005 tarihinde Tarım Sigortası Kanunu kabul edilmiştir.¹⁰²

4.1.1. Türkiye'de Tarım Sigortalarının Gelişmemesinin Nedenleri

Türkiye'de tarım sigortalarının gelişmemesinin başlıca nedenleri,¹⁰³

- Doğal afetlerde devlet yardımına güvenme,
- Tarım sigortası kanunun olmaması,

¹⁰¹ Yağmur Güçlü Ve Diğerleri, a.g.e., s.42.

¹⁰² Rifat Doğan, a.g.e., s.s.40- 41.

¹⁰³ Rifat Doğan, a.g.e., s.43.

- Sigorta için devlet desteğinin olmaması,
- Sigorta şirketlerinin sınırlı mali kapasiteleri, reasürans desteğinin olmaması, karlı bir branş olarak görülmemesi, primlerin toplanmasında karşılaşılan güçlükler, özel sigorta şirketlerinde sermayedar ve yönetimlerin branşa önem vermemesi. Tanzim edilen poliçelerin genelde riskli alanlarda düzenlenmesi,
- Tarım sektörünün yapısından kaynaklanan problemler; çiftçilerin gelirinin düşük olması, ödenecek olan primi büyük bir gider olarak görmesi ve hasar oluncaya değin riski tehdit olarak algılamaması, tarım işletmelerinin küçük ve parsellerin dağınık olması (primi artırmakta), arazi ve çiftçi kayıt sistemin tümü ile yapılamaması, sigorta kültürünün henüz yerleşmemesi ve primlerin yüksek olması.

4.2. Türkiye’de Tarım Sigorta Uygulaması

Türkiye’de tarım sigortası ile ilgili çalışmalar Cumhuriyet’in ilk yıllarında başlamış, çeşitli kurum ve kuruluşlar konu ile yakından ilgilenmiş ve çeşitli çalışmalar yapmışlardır. İlk olarak T.C. Ziraat Bankası, tarım sigortası ile ilgili çalışmalar yapmıştır. 1937 tarih ve 3202 sayılı T.C. Ziraat Bankası Yasası’nda konuya yer verilmiştir. Konu 1938 yılında "Köy ve Ziraat Kongresi’nde de tartışılmıştır. Bu dönemde Türk Ticaret Kanunu’nun 1316. ve 1319. Maddelerinde tarım sigortalarının yasal yönleri düzenlenmiştir. Ticaret Bakanlığı’nca 1940 ve 1944 yıllarında "Zirai Sigorta Kanun Tasarısı" hazırlanmış ve bu tasarı 1952 ve 1956 yıllarında yinelenmiştir. 1960 yılında Turhan Feyzioğlu ve arkadaşlarınca Tarım Sigortası Kanunu Tasarısı, 1976-1980 yıllarında Tarım Bakanlığı’nca iki adet Tarım Sigortası Kurumu Kanun Tasarısı, 1988 yılında Orhan Şendağ ve arkadaşlarınca Tarım Sigortası Kurum Kanun Tasarısı, 1993 yılında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı’nca Tarım Ürün Sigortası Kanun

Tasarısı ve halen 1995 yılında Hazine Müsteşarlığı'nca Tarım Sigortalarının Teşviki Hakkında Kanun Taslağı hazırlanmıştır. 1999 yılında hazırlanan üç ayrı taslak (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tarım Sigortaları Vakfı, Hazine Müsteşarlığı) ilgili kişi ve kuruluşların katılımıyla Hazine Müsteşarlığı'nca düzenlenen bir dizi toplantılarda değerlendirilmiş, sonuçta Hazine Müsteşarlığı "Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı" hazırlanmıştır. Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanan yeni kanun tasarısı kamuoyunda tartışmaya açılmıştır.¹⁰⁴

Tarım sigortaları uygulamaları 1957 yılında başlamış olmasına ve risklerin giderek arttığına bilinmesine rağmen, çiftçinin gelir düzeyinin sürekli düşmesi, tarım sigortaları için bir devlet politikasının oluşmamış olması, tarım ve sigorta sektörlerindeki bilgi ve ilgi eksikliği, daha kolay işlere yönelme arzusu gibi faktörler tarım sigortalarının diğer tarımsal faaliyetler yanında daha az gelişmesinde rol oynamışlardır. Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de tarım sigortaları uygulamaları bitkisel ürünlerin “dolu” riskine karşı sigortalanmasıyla başlamıştır. 1957 yılında Şeker Sigorta'nın Dolu Sigortaları, 1959 yılında da Başak Sigorta'nın Çiftlik Hayvanları Sigortaları uygulamalarını başlattığı bilinmektedir. 1957 yılında başlayan dolu sigortası ve 1960 yılında başlayan hayvan hayat sigortası uygulamalarında devletin ve çiftçi birliklerinin hiçbir desteği söz konusu olmamıştır. 1987 yılından sonra hazırlanan plan çerçevesinde yapılan çalışmalar, konuya yepyeni bir ivme kazandırmıştır (Agricultural Insurance Developing Plan for Turkey). Ancak bu çalışmalarda ürün sigortaları iller ve ürünler bazında incelendiğine, dolu sigortalarının belirli ürünlerde ve illerde yoğunlaştığı, yaygınlaştırılmadığı ortaya çıkmaktadır.¹⁰⁵ 1995 yılına gelindiğinde gelişmenin yeterli olmadığı görülmüş, bunu engelleyen faktörler ve diğer ülke örnekleri incelenerek, Tarım Sigortaları'nın ortak bir sistem içerisinde uygulanması için tarım sigortalarına gönül vermiş kişiler bir araya gelerek, Tarım Sigortaları Vakfı'nı(TSV) kurmuşlardır.¹⁰⁶

2000 yılında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının başlattığı Tarım Reformu Uygulama Projesi (Agricultural Reform Implementation Project (ARIP)) çerçevesinde tarımda devlet destekli doğal afet sigortalarının başlaması öngörülmüştür. 2001 yılında

¹⁰⁴ Bahattin Çetin, “**Tarımsal Sigorta İşletmeciliği**”, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2003, s.34.

¹⁰⁵ Mahmut Güngör, a.g.e., s.s. 57-58.

¹⁰⁶ <http://www.atb.gov.tr/pages.aspx?pageId=1cb77b38-658e-4149-96c8-db3937d53350> (10/06/2012)

program çerçevesinde tarım sigortalarını engelleyen iki yasadan biri olan 5254 Sayılı Yasa yürürlükten kaldırılmıştır. 2090 Sayılı diğer yasa yürürlükte olmasına rağmen hasar ödemelerine ilişkin fon iptal edildiği için uygulamada aktif değildir. Bugün için devletin doğal afetler karşısında çiftçiye karşılıksız yardımları yapmasını sağlayan uygulamaların tamamı kaldırılmış durumdadır. Ancak, çiftçiye güvence sağlayacak, "Tarımda Doğal Afet Sigortaları Yasası" da çıkarılmamıştır. 2001 yılında bir taraftan, Tarım Reformu Uygulama Projesinin, Dünya Bankası kredisi ile desteklenmesi için bir ön çalışma başlatılmış, diğer taraftan yasal düzenlemelere ilişkin alt yapı çalışmaları yürütülmüştür. 58. ve 59. Hükümetler, Acil Eylem Planları'nda tarım sigortasının geliştirilmesini ve tarım sigortası primlerine devlet desteğinin verilmesini hedef olarak belirlemişlerdir. Bu hedefler doğrultusunda yapılan çalışmalar sonucunda 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu, 14.06.2005 tarihinde kabul edilmiştir.¹⁰⁷

4.2.1. Tarım Sigortaları Vakfı Ve Organizasyon Yapısı

Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) 1995 yılında, Türk çiftçisinin büyük emeklerle yetiştirdiği ve ülke ekonomisinde önemli bir paya sahip olan tarım ürünlerine, doğal risklerin vermiş olduğu zararları karşılamaya yönelik olarak, tarım sigortaları konusunda sağlıklı sistemlerin kurulmasını ve gelişmesini sağlamak üzere, sigorta ve reasürans şirketlerinin çalışmalarına katkıda bulunmak, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Üniversiteler, Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak, tarım sigortaları hakkında ülke genelinde elde edilen verilerin değerlendirilmesi, hasar tespitlerinin koordinasyonu konularında teknik çalışma, bilimsel araştırmalar ve incelemelerde bulunmak, konu ile ilgili eğitim, yayım ve tanıtım çalışmaları yapmak amacıyla kurulmuş ve 5 Nisan 1995 tarihli Resmi Gazete'de ilan edilmiştir.¹⁰⁸

Tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren sigorta ve reasürans şirketleri Vakfa üye olduktan sonra her yıl elde etmiş oldukları tarım sigortaları brüt prim gelirlerinin belli bir oranını Vakıfa "şartlı bağış" olarak vermeyi taahhüt ederler. Bağış oranları Vakıf Genel Kurul kararlarıyla her iki yılda bir belirlenir. Sigorta şirketleri,

---

¹⁰⁷ Mahmut Güngör, a.g.e., s.s. 62-63.

¹⁰⁸ Mahmut Güngör, a.g.e., s. 67.

poliçe düzenleme, pazarlama ve satış işlemlerinden oluşan prim üretim faaliyetlerini acenteleri vasıtası ile yürütürken; Vakıf, risk inceleme, hasar tespit organizasyonu, ARGE çalışmaları ile eğitim hizmetlerini yürütmektedir. Vakıf ayrıca, tarım sigortaları ile ilgili bilgileri TSV Veri Bankası'nda toplayarak, risk haritaları hazırlama ve raporlama işlemlerinin yanı sıra eğitim destek hizmetlerini de yürütmektedir.

Tarım Sigortaları Vakfı geleneksel ve devlet destekli tarım sigortaları uygulamalarının tek bir merkezden yürütülmesi görüşüyle risk inceleme, hasar organizasyonu ve Araştırma Ve Geliştirme (AR-GE) hizmetlerinin yanı sıra, deneyimli personelini, otomasyon sistemlerini, özel Agrosoft programı ve veri bankasını, hatta kıt kaynaklarına rağmen gelirlerinin önemli bir kısmını kuruluş aşamasındaki Tarım Sigortaları Merkezine (TARSİM) devretmiştir.¹⁰⁹

4.2.2. Tarım Sigortasının Uygulama Güçlükleri

Birçok nedenle uygulanması diğer sigorta türlerine göre zor olan tarım sigortası, özel sigorta şirketleri tarafından cazip bulunmamıştır. Türkiye'nin ekonomik, hukuki ve sosyal alt yapısını göz önüne aldığımızda, tarım sigortasının uygulamasını güçleştiren çeşitli faktörler öne çıkmaktadır. Bunları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;¹¹⁰

4.2.2.1. İstatistiki Verilerin Yetersizliği

Türkiye'de rastlanılan doğal afetlerle ilgili olarak yeterli bir istatistik çalışması bulunmaması, sigorta şirketlerinin kararını olumsuz etkilemektedir. İstatistiki bilgilerin devlet ve meslek örgütleri eşgüdümüyle toplanması, tarım sigortalarının gelişmesi için önemli bir adım olacaktır.

4.2.2.2. Tapu Kayıtlarının Eksikliği

Kadastrosuz ve tapusuz toprağı işleyen şahısların yıllara göre ürünlerinden ne kadar verim aldıklarını tespit etmek oldukça zordur. Üstelik arazilerin küçük ve dağınık

---

¹⁰⁹ Mehmet İsel, "AB Ortaklık Sürecinde Türkiye'nin Tarım Politikaları Ve Buna Bağlı Olarak Değişen Tarım Sigortalarının (TARSİM) İncelenip Değerlendirilmesi", (Namik Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tekirdağ, 2010, s.34.

¹¹⁰ Mahmut Güngör, a.g.e., s.s. 40- 43.

olması bu işlemi daha da güçleştirmektedir. Bu tarlalarda ekili olan ürünlerin sigortalanması halinde ise sigortacının, sigortalı tarlaları kontrol ve hasar tespit işlemi zaman almakta ve masraflı olmaktadır. Bu bağlamda, Tarım Reformu Uygulama Projesi kapsamında, tarımsal arazilerle ilgili olarak Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün kadastro çalışmaları devam etmektedir.

4.2.2.3. Çiftçilerin Kültürel Ve Ekonomik Durumu

Bir ülkede tarım sigortalarının yaygın bir şekilde uygulanması, çiftçilerin, sigortanın anlamını ve faydasını bilmeleri, sigorta yaptırmayı arzu etmeleri veya sigorta yaptırmaya mecbur tutulmaları ile mümkündür. Türkiye'de bir mecburiyet esası olmadığına göre, sigortanın yaygın hale gelmesi ancak, sigorta talebinin fazlalığı ile kabildir ki, bu da tarım alanında çalışanların psikolojik, kültürel ve ekonomik durumları vs. ile yakından ilgilidir.¹¹¹ Tarım kesiminin kadercı yaklaşımı, eğitim düzeyinin diğer sektörlere göre nispeten düşük olması ve sigorta primlerini ödeyebilecek ölçüde mali yapıya sahip olmaması, tarım sigortasını diğer sigorta branşlarından geride bırakmıştır.

4.2.2.4. Eğitilmiş Sigorta Personeli Sorunu

Tarım tekniği nosyonuna sahip sigortacı personelin yetersiz sayıda olması, sigorta şirketlerinin, tarım sigortasına yönelimini azaltmıştır.

4.2.2.5. Tarım Sigortasının Finansmanı Sorunu

Sigortanın ekonomik fonksiyonlarının yeterince anlaşılabilmesi, prim üretiminin düşük ve sigorta hizmetlerinin yetersiz olması, sigorta primlerinin rasyonel olarak değerlendirilememesi ve enflasyon gibi nedenler, sigortanın gelişimini sınırlamıştır. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi devletin maddi katkısı da bulunmadığından tarım sigortası branşı diğer sigorta branşlarından geri kalmıştır. Çıkarılan 5363 sayılı yasa ile öngörülen sistemin, belirtilen sorunu önemli ölçüde ortadan kaldıracığı temenni edilmektedir.

---

¹¹¹ Gülcan Eraktan, "Türkiye'de Zirai Sigorta'nın Lüzum Ve Önemi", Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ankara, 1970, s.189. (Naklen, Mahmut Güngör, a.g.e., s. 41.)

4.2.2.6. Tarım Arazilerinin Küçük Ve Parçalı Olması

Tarım arazilerinin küçük, parçalı ve dağınık olması nedeniyle, üretici başına düşen sigorta primini yükseltmekte, tarım sigortasını çiftçiler açısından cazip kılmamaktadır.

4.2.2.7. Devletin Doğal Afetlerle İlgili Yaptığı Yardımlar

5254 sayılı "Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Tohumluk Yardımı Hakkındaki Kanun" ile 2090 sayılı "Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkındaki Kanun"un, tarım sigortalarına alternatif olarak görülmesi.

4.2.2.8. Sigorta Şirketlerinin İlgisizliği

Düşük prim üretimi, sektörün standardizasyonun sağlanamamış olması ve tarım sigortasını geliştirmek için gerekli alt yapının oluşturulmasının masraflı olması nedeniyle, sigorta şirketleri tarım sigortasına gereken ilgiyi göstermemişlerdir.

4.2.2.9. Sigortaya Karşı Duyulan Güvensizlik

Yeterli kültür ve eğitim düzeyine henüz kavuşmamış olan tarım kesiminin, ürünlerinin risklere karşı, sigorta ile güvence altına alınacağına tam olarak güveni oluşmamıştır. Yeterince güven ortamı sağlanmamasında, yanlış uygulamalarıyla sigorta şirketlerinin de payı bulunmaktadır.

4.3. Türkiye’de Tarım Sigortasında Devlet Desteği

Tarım sektöründe gerçekleşen katastrofik hasarlar için oluşturulan sigorta organizasyonlarına devletin katkı yapması büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de uygulamaya geçen devlet destekli tarım sigortaları ile devlet havuz’a destek sağlamayı taahhüt etmektedir. Devlet desteğinin, primlerin sübvansiyonu ve reasürans desteği

olarak iki başlıkta olmaktadır;¹¹²

- **Sigorta Primlerine Devlet Desteği**

Tarım ürünleri sigortasında Devlet desteğini gerekli kılan en önemli nedenlerden birisi, risklerin ve beraberinde prim fiyatlarının genellikle yüksek olması ve özellikle küçük çiftçilerin ödeme güçlüğü içinde olmasıdır. Bu nedenle konuya hem tarımsal üretimde istikrarın sağlanması ve hem de çiftçilerin sosyal yönden desteklenmesi açısından bakıldığında, çiftçi tarafından karşılanması gereken toplam prim miktarına yapılacak devlet desteğinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Sistemin rasyonelliğinin sağlanması açısından, devletin doğrudan hasarı karşılaması veya telafi etmesi yerine sigorta primini ve reasüransı desteklemesinin esas alınmış olması önemli bir gelişmedir. Böylece, devlet zarar sonrasında ortaya çıkarak bütçeden yardım dağıtmak yerine, çiftçileri sigorta sistemine dahil etmekte, kendisi de hem prim katkısı hem de teminat güvencesi sağlamaktadır. Bu desteğin miktarı, şekli ve uygulama kriterleri, ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri dikkate alınarak, her yıl Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecektir. 13. maddeye göre prim desteğine ilişkin ödenek, her yıl bütçe kanunu ile bakanlık bütçesinde yer alacaktır. Bakanlık, sigorta şirketleri tarafından Havuza aktarılabilecek olan prim miktarlarını çiftçi kayıtları ile karşılaştırarak prim desteğini hesaplayacak ve en kısa sürede Havuza aktaracaktır.

Primlere yapılacak desteğin esasları belirlenirken, yüksek riskli bölgelerde hasar potansiyeli yüksek ürünlerin yetiştirilmesi teşvik edilmemesi dikkat edilecek bir noktadır. Sübvansiyonlar, prim miktarının bir yüzdesi olarak belirlenmesi halinde hem hasar potansiyeli yüksek ürünlerin yüksek riskli bölgelerde üretimi teşvik edilmiş olmakta hem de büyük çiftçilere miktar olarak çok daha fazla yardım yapılmış olmaktadır. Böyle olunca Devlet üzerindeki mali yük daha da artmaktadır.

Tarım Bakanlığı TARSİM için 2006 yılında 200 Milyon TL prim bütçesi

---

¹¹² Emre Çetin, “Devlet Destekli Tarım Sigortalarının Yapısal Olarak İncelenmesi Ve Gelişme Potansiyeli Yönünden Öneriler”, (Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s.s. 44- 46.

oluşturmuştur. Bunun yanı sıra Kanunun uygulanması amacıyla tarım destekleri için ayrılan bütçeye, 2005 yılı için 30 Milyon TL kaynak eklenmiştir. Devlet, tarım sektörüne yapacağı destekler için ayırdığı bütçenin %5'ini tarım sigortalarına destek olarak yapmaktadır.

- **Devletin Reasürans Ve Hasar Fazlası Desteği**

Şirket, Havuz tarafından üstlenmiş olunan risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası sigorta, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde ve yeterli düzeyde koruma temin etmek amacıyla yerli ve yabancı şirket veya kuruluşlarla Havuz adına reasürans anlaşmaları yapabilecektir. Reasürans desteğinin yeterli bulunmaması halinde Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısım devlet tarafından taahhüt edilecektir.¹¹³

Kanunda doğal afet hasarlarında zarar görecekt çiftçilere kesin olarak yardım edilmeyeceği kanununda belirtilmiştir. Buna uygun olarak “Bu Kanun kapsamında, uygulama yılında yer alan riskler için tarım sigortası yaptırmayan üreticiler, 20.06.1977 tarihli ve 2090 sayılı Kanundan yararlanamaz” ifadesi konmuştur.¹¹⁴

4.3.1. Devlet Destekli Tarım Sigortalarından Beklentiler

Devlet destekli tarım sigortalarından beklentiler şu şekilde olabilir;¹¹⁵

- Devlet bu destekle üreticinin tarımsal varlıklarını sigorta etmesini teşvik etmekte, bazı doğal afetler ve fiziki riskler gerçekleşmesi halinde uğranılan zararın bu yolla telafi edilmesini istemektedir.
- Devletin sistemden beklentisi, orta vadede sigortalanma alışkanlığının yaygınlaşarak yerleşmesi sonucunda sigorta sisteminin tarımsal üretimin istikrara katkıda bulunması ve devlet bütçesi üzerindeki sürpriz yüklerin azaltılmasıdır.
- Sigorta şirketlerinin sistemden beklentisi çok uzun vadede bir

¹¹³ Tarım Sigortaları Kanunu, Madde 15 ve Madde 16.

¹¹⁴ Tarım Sigortaları Kanunu, Madde 17.

¹¹⁵ Bora, “**Tarım Sigortaları Havuzu, Temel Amaç, Beklentiler, Sorun Ve Öneriler**”, Birlikten Dergisi, Türkiye Sigorta Ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayınları, Sayı 5/2006, s.s, 66-69.

beklentidir. Uzun süredir sürdürülen çabalara rağmen bir türlü tatmin edici bir büyüklüğe ulaşamayan tarım branşı prim üretiminin bu sistem sayesinde artacağı daha önce sigorta ile tanışmamış kitlelerin sigortalanma alışkanlığına kavuşacağı ve bu sayede yen bir müşteri segmenti oluşacağı varsayılmaktadır.

- Sektörün diğer bir beklentisi ise kanun kapsamında olsun olmasın tüm tarım sigortalarının TARSİM tarafından yapılmasıdır. Bu gerçekleştiği takdirde hem sistemin sağlıklı yürütülmesi için gerekli bütünlük sağlanmış olacak hem de kaynakların rasyonel kullanımı gerçekleşmiş olacaktır.
- Çiftçilerin sistemden beklentisi ise düşük ve rahat ödenebilir primlerle ürünlerini ve çiftlik hayvanlarını mümkün olan en geniş teminatla sigortalatabilmek, gerçekleşen bir hasar durumunda oluşan zarar bedelini zamanında tahsil edebilmektedir.

5. TÜRKİYE’DE UYGULANAN TARIM SİGORTALARI HAVUZU

5.1 Tarım Sigortaları Havuzun Temel Özellikleri

5363 Sayılı Sigortaları Kanunu ile oluşturulan sistemin temel özellikleri aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir;¹¹⁶

- **Tarım Sigortaları Havuzu**
  - **Bütünsellik;** Poliçe düzenleme, prim tahsilatı, hasar tespitleri, tazminat ödemeleri ve diğer tüm sigorta işlemleri tüm ilgili tarafların görüşleri çerçevesinde alınan ortak kararlarla tek bir organizasyon altında sistemin bir bütünsellik içinde işlemesi sağlanmaktadır.
  - **Standardizasyon;** Teminat çeşitleri, genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatlar, hasar tespitleri, tazminat ödemeleri ve tüm diğer

---

¹¹⁶Rifat Doğan, a.g.e., s.s.51-53.

sigorta işlemlerinde standart bir uygulama sağlanarak sistemin bir bütün olarak güvenilir olması temel esas alınmıştır.

- **Verimlilik Ve Ölçek Ekonomisi;** Yeni sistemin merkezi bir organizasyon ile ve büyük sayılarla çalışması sonucu teknik ve mali kaynaklar daha verimli kullanılacaktır. Ayrıca sağlanan teminat çeşitliliği ve devlet desteği sayesinde poliçe sayısının artması ile risklerin ürünler ve coğrafi bölgeler arasında daha dengeli bir dağılımı sağlanacak ve böylece üreticilerin daha düşük prim fiyatları ile sigorta yaptırması mümkün olabilecek ve sonuç olarak tarım sigortalarının hızlı ve sağlıklı bir şekilde gelişmesi sağlanacaktır.
- **Yüksek Güvence;** Yeni sistem tarım üretiminde karşılaşılan don, fırtına, sel gibi geniş coğrafi alanlarda büyük hasarlara neden olan fakat bugüne kadar sigortalanamayan risklerin sigorta kapsamına alınmasına imkan verdiğinden çiftçilerin ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılayacak yüksek güvence sağlamaktadır.
- **Sürdürülebilirlik;** Bir sigorta sisteminde en önemli unsur, devamlılık olduğundan yeni sistem tamamen sigorta prensiplerine ve teknik esaslara göre çalışmakta ve dolayısıyla sürdürülebilir bir özelliğe sahiptir.
- **Devletin Prim Ve Hasar Desteği;**
  - **Prim Desteği;** Üreticiler tarafından ödenmesi gereken sigorta priminin bir kısmı devlet tarafından karşılanır. Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibarıyla devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları her yıl bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir. Amaç, üreticileri sigorta yaptırmaya teşvik etmektedir.

➤ **Hasar Desteği;** Sigorta şirketleri tarafından yapılan sigortalara ait riskin tamamı havuza devredilir. Havuz, üstlendiği bu risklerle ilgili olarak koruma satın almak üzere ulusal ve uluslararası şirketlerle reasürans anlaşmaları yapmak için gerekli çalışmaları yapar. Ulusal ve uluslararası piyasadan sağlanan korumanın yeterli olmaması halinde Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek kısım, devlet tarafından taahhüt edilir. Uzun vadede hedef, Havuz'da toplanan primlerin meydana gelecek hasarları karşılamaya yeterli olmasıdır. Ancak, beklenenden fazla hasar olduğu takdirde bu kısım yukarıda belirtilen çerçevede devlet tarafından Havuz'a aktararak karşılanır.

• **Gönüllülük Esası;** Çiftçilerin sigorta sistemine katılımı isteğe bağlıdır. Riski en iyi değerlendirecek kişi üreticinin kendisidir. isterse ihtiyacına uygun olan sigortayı satın alır veya sigorta yaptırmaz. Sonuçlarına katlanır.

• **Çiftçi Kayıt Sistemi;** Sadece Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı üreticilere prim desteği sağlanır. Üreticilerin gerek tarım sigortaları prim desteğinden gerekse diğer tarımsal desteklerden yararlanabilmesi için ÇKS sistemine kayıt ve her yıl güncellemeleri gerekmektedir.

Kayıtlar Sigorta Türüne Göre;

- Bitkisel ürünler için Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS),
- Seralar için Örtü Altı Kayıt Sistemi (ÇKS ile entegre),
- Süt sığırları ve kümes hayvanları için soy kütüğu, önsoy kütüğu ve Hayvan Kayıt Sistemi (Türkvat / ÇKS ile entegre),
- Su ürünleri için Su Ürünleri Kayıt Sistemi (ÇKS ile entegre)

Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlar Tarım il Müdürlükleri ve/veya Tarım ilçe Müdürlüklerinden yapılabilmektedir.

- **Tüm İlgili Tarafların İşbirliği;** Oluşturulan tarım sigortaları sisteminde devlet, sigorta şirketleri, sivil toplum kuruluşları, yerli ve yabancı reasürans şirketleri bir arada bulunmaktadır. Üretici talepleri sigorta şirketleri ve sivil toplum kuruluşları vasıtası ile Kurul'a iletilebilir.
- **Denetim;** Hazine Müsteşarlığı vasıtası ile sigortacılık işlemleri, Kurul tarafından da işleyiş gözetim altındadır.
- **İşletici Şirket;** işletici şirket, anonim şirket statüsünde sigorta şirketlerinin eşit hisse ile bir araya gelip kurmuş oldukları, Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulu'na karşı sorumlu olup Kurul kararlarını uygular, hasar organizasyonu ve hasar ödeme, veri toplama ve sigorta koşul ve şartlarını sağlama işlemlerin gerçekleştirir. 2010 yılı itibari ile 23 sigorta şirketi eşit oranda ortaktır. İşletici şirket Ortakları;
  - Ak sigorta A.Ş.
  - Allianz Sigorta A.Ş.
  - Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi
  - Ankara Anonim Türk Sigorta Şirketi
  - Aviva Sigorta A.Ş.
  - Axa Sigorta A.Ş.
  - Halk Sigorta A.Ş.
  - Ergo Sigorta A.Ş.
  - Eureko Sigorta A.Ş.
  - Sompo Japan Sigorta
  - Generali Sigorta A.Ş.
  - Groupama Sigorta AŞ:
  - Güneş Sigorta A.Ş.
  - HDI Sigorta A.Ş.
  - Hür Sigorta A.Ş.
  - Işık Sigorta A.Ş.
  - Liberty Sigorta A.Ş.
  - Mapfre Genel Sigorta
  - Ray Sigorta
  - SBN Sigorta A.Ş.
  - Yapı Kredi Sigorta A.Ş.
  - Ziraat Sigorta A.Ş.
  - Zurich Sigorta

5.2. Türkiye’de Uygulanan Devlet Destekli Tarım Sigortaları Kısımları

5363 Sayılı Tarım Sigortası Kanunu ile Tarım Sigortaları Havuzu dahilinde 5 alt branşta Devlet Destekli Tarım Sigortası poliçesi düzenlenmektedir,¹¹⁷

- Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortası
- Devlet Destekli Sera Sigortası
- Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası
- Devlet Destekli Kümes Hayvanları Hayat Sigortası
- Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası

• Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortası

❖ **Koşul:** Çiftçi Kayıt Sistemi’ne (ÇKS) kayıtlı olmak (üretim sezonu için)

❖ **Sigorta Kapsamı:** Tüm Bitkisel Ürünler (Meyve, sebze ve tarla ürünleri, Sera Sigortalarına kabul edilmeyen seralarda bulunan ürünler).

❖ **Verilen Teminatlar:** Dolu, yangın, fırtına, deprem, hortum, heyelan, sel ve su baskını teminatları paket olarak. Bu teminatlara ek olarak, meyveler için don teminatı, meyve - sebzeler için dolu hasarı nedeni ile meyve ve sebzede meydana gelen kalite kaybı.

❖ **Prim Ödemesi:** Poliçede yazılı primin %50’si Devlet tarafından karşılanacaktır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25’i peşin alınır; kalan prim tutarı da hasat sonunda tahsil edilir (poliçe bitiş tarihi).

❖ **İdari Masraf:** Don teminatı olmayan poliçelerden 3 TL, don teminatı olan poliçelerden 5 TL idari masraf alınmaktadır.

❖ **Hasar İhbarı:** En geç 5 işgünü içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

❖ **Hasar Organizasyonu:** Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen

---

¹¹⁷ Rifat Doğan, a.g.e., s.s. 64- 89.

eksperler tarafından yapılır

❖ **Tazminat Ödemesi:** Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Bitkisel Ürünlerde Fiyatlandırma Yapılırken Ürünler;

- Doluya karşı hassasiyetlerine göre; 140 ürün tür ve çeşidi 15 ürün grubu ve 22 tehlike bölgesine,
- Fırtınaya karşı hassasiyetlerine göre; 140 ürün tür ve çeşidi 8 ürün grubu ve 10 tehlike bölgesine,
- Don riskine karşı hassasiyetlerine göre 29 tür ve 120 çeşit 11 ürün grubu 13 tehlike bölgesine,
- Sel ve Su riskine karşı 10 ürün grubu 4 sınıf ve 15 tehlike bölgesine ayrılmıştır.

Sigorta edilen ürünün bulunduğu belirlenmiş olan köy risk fiyatı ile sigorta bedelinin çarpımını poliçenin prim tutarını vermektedir.

Adana / Ceyhan / Azizli Köyü'nde 100 da buğday bahçesi (verim : 500 kg/da, ürün kilogram satış fiyatı 0,50TL/kg) sigorta ettirmek istenir ise;

Sigorta Bedeli: Alan (da) x verim (kg/da) x ürün satış fiyatı (TL/kg)

Sigorta Bedeli: 100 da x 500 kg/da x 0,50 TL/kg

Sigorta Bedeli: 25.000TL

Prim Tutarı: Sigorta bedeli x Fiyat

Prim Tutarı: 25.000 x 4,41% Prim Tutarı: 1.102,5TL

Devletin Prim Desteği: 551.25 TL

Sigorta Ettirenin Ödeyeceği Prim Tutarı: 554,25 TL

Ahududu, çilek, iğde, keçiboynuzu, kızılıcık, turunç, zerdali meyvelerine don teminatı verilmemektedir.

Sigorta ettiren, bir hasar meydana gelmeden önce olmak kaydıyla verim yükseltme talebinde bulunabilir. Bu talebin Havuz tarafından uygun bulunması halinde verim artış miktarı kadar zeyil düzenlenir ve prim farkı poliçe başlangıç tarihinden itibaren hesaplanır. Sigortalı bahçede meyve dönemindeki ağaç sayısının toplam ağaç sayısına oranının %90'i aşması halinde don teminatının başladığına hükmedilir. Turunçgiller ve Zeytin ürününde, ürünün hasat edilmeden ağaçta bırakılmasının talep edilmesi halinde, poliçede belirtilmiş olan son hasat tarihinden itibaren en fazla 30 gün ile sınırlı olmak üzere, yapılacak risk incelemesi sonucuna göre %100 ek prim uygulanarak fırtına ve hortum dışındaki teminatlar için süre uzatılabilir.

Bitkisel Ürünlerde Muafiyet Ve Müşterek Sigorta Oranları

Bitkisel ürün sigortalarında hasar nedenine göre uygulanacak olan muafiyet ve müşterek sigorta oranları aşağıdaki Tablo 5'te görülmektedir. Kesin ekspertiz sonucunda belirlenen hasar oranı tablodaki muafiyet oranının üzerindeyse aşan kısma müşterek sigorta uygulanarak tazminat hesaplanır. Üretim dönemi boyunca hasarın birden fazla riskten kaynaklanması ve hangi riskin ne oranda zarara sebebiyet verdiğinin ayrıştırılamaması durumunda, tazminatın hesabında hasara neden olan risklerden muafiyeti en yüksek olanın muafiyet ve müşterek sigorta oranları uygulanır.

Tablo 6. Bitkisel Ürünlerde Muafiyet Ve Müşterek Sigorta Oranları (2010)

Paket İçindeki Teminatlar	Ürünler	Toplam Sigorta Bedeli Üzerinden Muafiyet Oranı (%)	Sigortalının Üzerinde Kalan Müşterek Sigorta Oranı (%)
Dolu	Tüm ürünler	10	0
Heyelan	Tüm ürünler	10	0
Deprem	Tüm ürünler	10	0
Yangın	Tüm ürünler	10	20
Fırtına	Tüm ürünler	20	20
Hortum	Tüm ürünler	20	20
Sel – Su Baskını	Tüm ürünler	20	30
Dolu Kalite Kaybı	Yaş meyve, sebze ve çiçekler	10	0
Don	Armut, Badem, Ceviz, Erik, Kayısı, Kiraz, Nektarin, şeftali, Vişne,	20	40
Don	Altıntop, Limon, Mandalina, Portakal	20	25
Don	Antepfıstığı, Avokado, Dut, Kestane, Kivi, Muşmula, Nar, Trabzon hurması, Yenidünya	10	40
Don	Üzüm, Fındık, Ayva, Elma, İncir, Muz, Zeytin	10	30

Kaynak: Rifat Doğan, “Türkiye’de Ve Avrupa’da Tarım Sigortaları Uygulamaları”(Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Tekirdağ, 2012. s. 66

Sovtaj: Meydana gelen bir hasar olayında satılarak değerlendirilen sigortalı ürünlerde belirlenen hasar miktarının en fazla % 15’i oranında sovtaj uygulanabilir. Örnek Hasar Hesaplama;

Tablo 7. Bitkisel Ürün Örnek Hasar Hesabı (Buğday İçin)

ÜRÜN	BUĞDAY
Alan (da)	100
Verim (kg/da)	400
Ürün Satış Fiyatı (TL/kg)	0,5
Sigorta Bedeli (TL)	20.000
Hasar Nedeni	Dolu
Hasar Oranı (%)	70
Tazminata Esas Sigorta Bedeli (TL)	20.000
Hasar Tutarı (TL) (Sigorta Bedeli x Hasar Oranı)	14.000 (20.000 x %70)
Muafiyet Oranı (%)	10
Muafiyet Tutarı (TL) (Sigorta Bedeli x Muafiyet Oranı)	2.000 TL (20.000 x %10)
Müşterek Sigorta Oranı (%)	0
Müşterek Sigorta Tutarı (TL) [(Sigorta Bedeli - Muafiyet Tutarı) x Müşterek Sigorta Oranı]	0
Ödenecek Tazminat Tutarı (TL) [(Hasar Tutarı - (Muafiyet Tutarı + Müşterek Sigorta Tutarı)]	12.000 TL [14.000 -(2.000 + 0)]

Kaynak: Rifat Doğan,a.g.e.,s. 67

Tablo 8. Bitkisel Ürün Örnek Hasar Hesabı (Elma İçin)

ÜRÜN	ELMA
Ağaç Sayısı (Adet)	200
Verim (Kg/ağaç)	50
Ürün Satış Fiyatı (TL/kg)	1
Sigorta Bedeli (TL)	10.000
Hasar Nedeli	Don
Hasar Oranı (%)	100
Tazminata Esas Sigorta Bedeli (TL)	10.000
Hasar Tutarı (TL) (Sigorta Bedeli x Hasar Oranı)	10.000 (10.000 x %100)
Muafiyet Oranı (%)	10
Muafiyet Tutarı (TL) (Sigorta Bedeli x Muafiyet Oranı)	1.000 (10.000 x %10)
Müşterek Sigorta Oranı (%)	30
Müşterek Sigorta Tutarı (TL) [(Sigorta Bedeli - Muafiyet Tutarı) x Müşterek Sigorta Oranı]	2.700 TL [(10.000 - 1.000) x
Ödenecek Tazminat Tutarı (TL) [(Hasar Tutarı - (Muafiyet Tutarı + Müşterek Sigorta Tutarı)]	6.300 TL [10.000 -(1.000 +

Kaynak: Rifat Doğan,a.g.e.,s. 67

Verim İle İlgili Prim İlave Ve İade Esasları

Sigorta ettiren, bir hasar meydana gelmeden önce olmak kaydıyla verim değışiklik talebinde bulunabilir. Bu talebin Havuz tarafından uygun bulunması halinde zeyil düzenlenir ve varsa prim farkı hesaplanır. Verim zeyli talebinin gerçeğe aykırı olduğunun tespiti durumunda masraflar sorumlulardan tahsil edilir.

Teminat başlamadan önce herhangi bir neden ile meydana gelecek verim kayıplarının teminat başlangıcından itibaren en geç 15 gün içerisinde bildirilmesi halinde ve Havuz eksperleri tarafından yapılacak tespit sonucunda belirlenen verim kaybı oranında prim iadesi yapılabilir. Bu tespit ve değerlendirmeler sonucunda, kalan ürünün ekonomik bir değer ifade etmediğinin anlaşılması halinde, poliçe Havuz tarafından sonlandırılabilir. Bu durumda, primin tamamı iade edilir. Yukarıdaki 15 günlük süre aşıldıktan sonra yapılacak bildirimlerde aşağıdaki esaslar uygulanır:

Don teminatı primi her ne sebeple olursa olsun iade edilmez. Dolu paket teminatı için, indirim konu olan verim kaybı üreticinin elinde olmayan sebeplerle oluşmuşsa gün esası, diğer nedenlerle (aşkın beyan, bakım yetersizliği vb.) oluşmuşsa kısa dönem esasına göre prim iadesi yapılabilir. Prim iadesinde esas alınacak süre, ürün ile ilgili son poliçe kabul tarihi ile poliçe üzerinde yazılı poliçe bitiş tarihleri arasındır. Kısa dönem esasından prim iadesi yapılır. Her halükarda poliçe süresinin üçte ikisi geçtikten sonra yapılacak taleplere ilişkin prim iadesi yapılmaz. Verim artırım taleplerinde prim farkı poliçe başlangıcından itibaren hesap edilir.

İndirimler

✓ Hasar önleyici ve azaltıcı önlemleri alınan ürünlerin prim fiyatlarında şu indirimler uygulanır:

- Dolu ağı örtülen ürünler için dolu teminatı prim fiyatının % 50'si
- Rüzgâr pervaneleri, sisleme-yağmurlama sistemi kullanılan ürünler için don teminatı prim fiyatının % 25'i

- ✓ İlk defa sigorta ettirilenler için dolu teminatı Tarife primleri üzerinden % 5 nispetinde başlangıç indirimi uygulanır.
- ✓ Hasarsız geçen bir dönemi takip eden yılda tarife primleri üzerinden %10 nispetinde yenileme indirimi uygulanır.
- ✓ Son üç yılda en az iki kez don hasarına maruz kalmış olan parsellerde toplam ödenen hasarın alınan prime oranı %200'ü aşıyorsa %50 oranında don tarife primine zam yapılır.
- ✓ Prim tutarının tamamının peşin ödenmesi durumunda uygulanacak prim indirimi Havuz Yönetim Kurulunca kararlaştırılır (%10 peşin ödeme indirimi).

- **Devlet Destekli Sera Sigortası**

- ❖ **Koşul:** Kontrollü Örtü Altı Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olmak, TARSİM tarafından ön ekspertiz yapıp sigortalanabilirliğinin onayı.
- ❖ **Sigorta Kapsamı:** Seralar (ürün, örtü malzemesi, konstrüksiyon, teknik donanım)
- ❖ **Verilen Teminatlar:** Dolu, yangın, deprem, heyelan, taşıt çarpması, fırtına, hortum, kar ve dolu ağırlığı, sel ve su baskını
- ❖ **Prim Ödemesi:** Devlet Destekli Sera Sigortalarında, poliçede yazılı primin %50'si Devlet tarafından karşılanacaktır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %10'u peşin, kalan prim tutarı (%90) da vadeli olarak (1 Ağustos – 31 Aralık tarihleri arası tanzim eden poliçelerde takip eden yılın Mayıs ayı sonu; 01 Ocak – 31 Temmuz tarihleri arası tanzim eden poliçelerde ise Kasım ayı sonu tahsilat) tahsil edilir.
- ❖ **İdari Masraf:** Her bir poliçe için 5 TL
- ❖ **Hasar İhbarı:** 24 Saat içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

- ❖ **Hasar Organizasyonu:** Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılır
- ❖ **Tazminat Ödemesi:** Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Tarım il/ ilçe Müdürlüklerinde seranın ve sera içerisinde yetiştirilen ürünlerin ÇKS'ne (Kontrollü Örtü Altı Kayıt Sistemi) kayıt ettirilmesi gerekmektedir. Kayıtlı olan seraların ise her yıl yetiştirdiği ürünü beyan edip kayıt yenilemesi yapması gerekmektedir. Sera sigortalarında risk kontrolü yapılmaktadır. Sigorta yaptırılmak istenilen sera için acente tarafından TARSİM sisteminde ÇKS bilgileri ile Ön Bilgi Formu doldurulmaktadır. Doldurulan Ön Bilgi Formu, TARSİM 'de onaya düşmekte, bölge koordinatörlüğü ön ekspertiz için eksper atamakta ve yapılan ön ekspertiz neticesinde seranın risk kategorisi belirlenmekte ve sigortaya kabul edilebilirliği, fırtına, hortum, dolu, kar ağırlığı, sel ve su baskını risklerine karşı teminat verilip verilmeyeceği belirlenmektedir.

Diğer İndirimler;

- ✓ İlk defa sigorta ettirilenler için tarife primleri üzerinden % 5 nispetinde başlangıç indirimi uygulanır.
- ✓ Hasarsız geçen bir dönemi takip eden yılda tarife primleri üzerinden % 10 nispetinde yenileme indirimi uygulanır.
- ✓ Prim tutarının tamamının peşin ödenmesi durumunda uygulanacak prim indirimi Havuz Yönetim Kurulunca kararlaştırılır (%10 peşin ödeme indirimi).

- **Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası**

- ❖ **Koşul :** Ön soy kütüğü ve soy kütüğü ve Hayvan Kayıt Sistemi'ne (Türkvat) kayıtlı olmak) işletme numarası almak, TARSİM tarafından ön ekspertiz yapılarak sigortalanabilirliğinin onayı.
- ❖ **Sigorta Kapsamı:** Dördüncü aydan (4. ay dahil) itibaren 7 yaşına kadar (7. yaş

dahil) süt sğırları

❖ **Verilen Teminatlar:** lm, Zorunlu Kesim, Yavru atma

Süt sığırlarında;

- (a) Her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum veya cerrahi müdahale sığır vebası, tüberküloz, bruselloz, şap ve BSE hastalıkları ve 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıta Kanunu'na göre ihbarı mecburi tüm bulaşıcı hastalıklar hariç (antrax ve kuduz hariç),
- (b) Her türlü kazalardan, yılan ve böcek sokması,
- (c) Zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler,
- (d) Her türlü doğal afetler ve gneşçarpması,
- (e) Yangın veyainfilak sebebiyle meydana gelen ölümler ve zorunlu kestirmeler,

❖ **Prim demesi:** Poliçede yazılı primin %50'si Devlet tarafından karşılanacaktır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25,i peşin alınır; kalan prim tutarı en fazla 5 taksit ile tahsil edilir.

❖ **İdari Masraf:** Her bir poliçe için 5 TL idari masraf alınmaktadır.

❖ **Hasar İhbarı:** 24 Saat içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

❖ **Hasar Organizasyonu:** Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler (veteriner hekim)tarafından yapılır

❖ **Tazminat demesi:** Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Tarım il/ilçe Müdürlüğünde n soy- soy kütüğü ve Hayvan Kayıt Sistemi'ne (Trkvet) işletmede bulunan hayvanlar kayıt ettirilmeli, kayıtlı ise sigorta talebinden önce hayvan giriş ve ıkışları güncellenmelidir.

Sigortaya Kabul Şartları

(a) Hayvanların bulunduğu yerlerin (ahırlar, mera-sundurma, depo, silo, vb.) hayvan yetiştiriciliğine uygun fiziki şartları taşıması.

(b) Aşağıda belirtilen ve benzeri aşı ve uygulamaların veteriner hekim tarafından gerekli görülenlerin belirlenen programa göre yapılması.

- Buzağı ve Düveler için; Yanıkara, IBR, Leptospirosis, Brucellosis, Pasteurella, Vibriosis, E.coli, Anthrax, Diarrhea, şap

- İnek ve Boğalar için; IBR, Leptospirosis, Vibriosis, Trichomoniasis, Anthrax, Yanıkara, Anaplasmosis, Mastitis, E.coli, şap

(c) Damızlık süt sığırlarında miknatis yutturulması.

Yapılan uygulamalar, parazit mücadelesi, miknatis yutturulması ve aşılama, risk inceleme aşamasında görev alan veteriner hekim eksperlerce belgelenir. Gerçek dışı yapılan tespitlerden üretici sorumlu olup, sigorta edilmemesi gereken bir hayvan sigorta edilmişse sigorta ettiren tazminata hak kazanmaz. İthal hayvanların sigortaya kabulü, Türkiye'ye giriş tarihinden itibaren 30 gün tamamlandıktan sonra başlar.

Kimliklendirme

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Tarım il/ilçe Müdürlükleri nezdinde takılan standart, çift taraflı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı logolu, ülke kodu, il kodu ve işletme kodunu ihtiva eden kulak küpesi olmayan ve/veya mikroçip ve benzeri unsurlar ile kimliklendirmesi yapılmayan hayvanlar sigortalanmaz. Sigorta ettiren, sigorta süresi içinde herhangi bir nedenle Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı logolu, ülke kodu, il kodu ve işletme kodunu ihtiva eden, kulak küpesi düşen hayvanların kulak küpelerini Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve izlenmesi Yönetmeliği gereğince yeniden taktırmak ve aynı zamanda durumu Havuz Merkezine yazılı olarak derhal bildirmek zorundadır. Aksi takdirde küpesi düşen hayvanların hasarı ödenmez.

Yavru Atma Teminatı Ve Kapsamı

Bu teminat, Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası Genel şartlarının diğer hükümleri saklı kalmak kaydıyla Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası yapılmış hayvanların;

(a) Genel şartlara göre teminat kapsamındaki her türlü adi ve bulaşıcı hastalıklar nedeni ile yavru atması,

(b) Güç doğum sebebiyle yavrunun geliş pozisyonundaki bozukluklara bağlı olarak veteriner hekim tarafından yapılan müdahale sonucu ölü alınması,

(c) Doğum esnasında yavrunun normalden büyük olması sebebiyle kanaldan çıkamadığı ve ananın hayatını tehdit etmesi hallerinde, ananın sağ kalmasını temin etmek amacıyla yavrunun parçalanarak ölü alınması,

(d) Yavrunun doğumunu müteakip, 7 gün içerisinde Genel şartlara göre teminat kapsamındaki herhangi bir adi veya bulaşıcı hastalıklardan ölmesi, sebebiyle sigorta ettirenin uğrayacağı maddi ziya ve hasarları aşağıda yazılı haller dışında temin eder.

Teminat miktarı, ölen yavrunun ana sigorta bedelinin %10'u kadardır.

Teminat Dışında Kalan Haller

(a) Poliçe başlangıç tarihinden itibaren iki haftalık (14 gün) bekleme süresi içinde meydana gelen hastalıklar (viral, mikrobiyel, paraziter) nedeniyle oluşan yavru atmalar sigorta teminatı dışındadır,

(b) Hayvanların nakliyesi sırasında veya nakliyat ertesi yol stresi nedeniyle meydana gelen ölü doğum ve yavru atmalar,

(c) Küçükbaş hayvanlarda yavru atma ve yavru ölümü teminat dışıdır.

Prim Fiyat Tablosu

(a) Hayvan Hayat Sigortasında poliçedeki hayvan sayısına ve seçilecek muafiyetlere göre aşağıdaki tabloda görülen prim fiyatları uygulanır. Poliçedeki hayvan sayısına karşılık gelen prim fiyatı poliçede belirtilen toplam sigorta bedeli ile çarpılarak ödenecek toplam prim tutarı bulunur.

(b) Bulunacak prim bedeline her bir poliçe için ayrıca 5 TL idare harcı ilave edilir ve bu tutar hiçbir şart ve nedenle iade edilmez.

Hayvan Hayat Sigortasında fiyatlandırma işletmede bulunan hayvan sayısına göre belirlenmektedir. Hayvan sayısı çoğaldıkça prim fiyatı düşmektedir. Muafiyetsiz, %1,50 Muafiyetli ve %4 Muafiyetli ((hayvan sayısı 20'den fazla olan poliçelerde muafiyetli tarife kullanılmaktadır) olmak üzere üç tarife kullanılmaktadır.

Tazminat Hesabı

(a) Teminat kapsamına giren yavru hasarı hallerinde yavru bedeli, yavru sayısına bakılmaksızın muafiyetsiz olarak gebe hayvanın sigorta bedelinin %10'u olarak hesaplanacaktır,

(b) Yavru atma hasarı bir hayvan için yılda bir defa ödenir,

(c) Ananın ölümünü müteakip yavru ölümü halinde ayrıca yavru tazminatı ödenmez, sadece ananın tazminatı ödenir.

Sovtaj

Hasarlı hayvanın derisinden yararlanması halinde, sigorta bedelinin en az % 4' ü, hasarlı hayvanın etinden yararlanması halinde hayvanın sigorta bedelinin en az % 30'u sovtaj olarak belirlenir. Sigortalı hayvanın enfeksiyondan kaynaklanmayan genital bozukluklar ile damızlık vasfını yitirmesi nedeniyle kesime sevk edilmesi halinde, sovtaj bedeli sigorta bedelinin en az % 50'si olarak hesap edilir.

Kısa Dönem Prim Tablosu

Police süresinin herhangi bir döneminde hasar prim oranı % 100'i geçen poliçelerin, herhangi bir nedenle iptal edilmesi ve/veya hayvan çıkarma işleminin yapılması halinde prim iadesi yapılmaz. Hasar prim oranının % 100 ile % 70 arasında kaldığı durumlarda, iade edilecek primden gerçekleşen hasar prim oranına isabet eden prim mahsup edilerek kalanı iade edilir. Hasar prim oranının % 70'in altında olması durumunda hayvan çıkarma işlemlerinde gün esası, police iptal işlemlerinde kısa dönem esası uygulanır.

Police Yenilemelerinde Hasar/ Prim Dengesine Göre Prim Ayarlaması

Beş ve daha fazla sayıda hayvana sahip poliçelerin yenilemelerinde Hasar/Prim dengesine göre aşağıda görülen oranlarda prim artırımı veya indirimi uygulanır. İşletme 2. yıl sigorta ediliyor ve ilk yıl hasar prim oranı sıfır ise tarife fiyatı üzerinden%15 indirim yapılmaktadır. 3. Yıl police düzenleniyor ve hasar prim oranı ilk 2 yıl sıfır ise %17,5 indirim yapılmaktadır. Police 2. Yıl yenilenirken ilk yıl hasar prim oranı %300'den büyük ise %35sürprim uygulanmaktadır.

Tablo 9. Hayvan Hayat Sigortası Police Yenilemelerinde Hasar/Prim Dengesine Göre Prim Ayarlaması

Kümülatif Hasar	Primlerde Yapılacak Artış veya İndirim Oranı		
	2. Police Yılı	3. Police Yılı	4. Police Yılı
0	-15	-17,5	-20
1-25	-10	-12,5	-15
26-50	-5	-7,5	-10
51-65	-2,5	-5	-7,5
66-80	0	0	0
81-110	5	15	45
111-130	10	30	90
131-150	15	45	135
151 - 200	20	60	180
201 - 300	30	90	Sigortalanmaz
> 300	35	105	Sigortalanmaz

Kaynak: Rifat Doğan,a.g.e.,s. 78

İndirimler Ve Ek Prim Uygulaması

- ✓ Kooperatif toplam sigortalanabilir hayvan sayısı 300 ve üzerinde ise tarife üzerinden % 10 indirim uygulanır.
- ✓ Hastalıklardan arî işletme belgesine sahip işletmeler için işletme bazında mevcut tarife üzerinden % 10 indirim uygulanır.
- ✓ İlk defa sigorta ettirilenler için tarife primleri üzerinden % 5 nispetinde başlangıç indirimi uygulanır.
- ✓ Prim tutarının tamamının peşin ödenmesi durumunda uygulanacak prim indirimi Havuz Yönetim Kurulunca kararlaştırılır (%10 peşin ödeme indirimi).
- ✓ Söz konusu grup poliçelerinde ve arîlik belgesi sahibi işletme poliçelerinde yenileme işlemi (tecdit) yapıldığı takdirde;
- ✓ Gruba ait hasar prim dengesinin % 50'nin altında kalması halinde uygulanan grup indirimi oranı aynen devam eder.
- ✓ Hasar prim dengesinin % 51 - 70 olması halinde indirim oranı % 50 oranında azaltılır.
- ✓ Hasar prim dengesinin % 70'in üzerinde olması halinde grup indirim hakkı düşer.

Organik Hayvancılık yapılan işletmelerde prim fiyatına % 75 ilave yapılır.

• Devlet Destekli Kümes Hayvanları Hayat Sigortası

❖ **Koşul:** Ön soy kütüğü ve soy kütüğü ve Hayvan Kayıt Sistemi'ne (Türkvat) kayıtlı olmak) işletme numarası almak, TARSM tarafından ön ekspertiz yapılarak sigortalanabilirliğinin onayı.

❖ **Sigorta Kapsamı:** Kapalı sistemde üretimi yapılan, bio-güvenlik ve hijyen kuralları sağlanmış kümes hayvanları

❖ Verilen Teminatlar;

(a) 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununa göre ihbarı mecburi bulaşıcı hastalıklar hariç olmak üzere, her türlü kanatlı hayvan hastalıkları,

(b) Her türlü kazalardan ve zehirlenmeleri,

(c) Her türlü doğal afetler,

(d) Yangın veya infilak sebebiyle meydana gelen ölümler, itlaf ve zorunlu kestirmeler

❖ **Prim Ödemesi:** Poliçede yazılı primin %50'si devlet tarafından karşılanacaktır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25'i peşin alınır; kalan prim tutarı en fazla 5 taksit ile tahsil edilir. Broiler sigortalarında primin tamamı peşin tahsil edilir.

❖ **İdari Masraf:** Düzenlenen her bir poliçe için 5 TL

❖ **Hasar İhbarı:** 24 Saat içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

❖ **Hasar Organizasyonu:** Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler (veteriner hekim) tarafından yapılır

❖ **Tazminat Ödemesi:** Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Sigortalatılmak istenen tavuk çiftliği Tarım il/ilçe müdürlüğünde ÇKS'de kayıt ettirilmeli, kayıtlı ise kümes ve hayvan sayıları güncellenmelidir.

Teminat Dışında Kalan Haller:

Aşağıdaki haller dolayısıyla meydana gelen zararlar sigorta teminatının dışındadır

(a) 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununa göre ihbarı mecburi tüm bulaşıcı hastalıklar.

(b) Kanibalizm, tüy ve yumurta yeme, gagalama veya benzeri kötü alışkanlıklar.

(c) Hayvanların kongenital sakatlıkları ve normal gelişmemeleri.

(d) Sigortanın başladığı tarihten önce mevcut hastalıklar, beslenme bozukluğu ve

yetersizlikleri.

(e) Poliçe başlangıç tarihinden itibaren, viral hastalıklarda 5 gün, mikrobiyel ve paraziter hastalıklarda 8 günlük bekleme süresi içinde meydana gelen hastalıklar, nedeniyle sigortalı hayvanların ölmesi, itlafı ve mecburi kesimi.

(f) Sigortalının veya fiilinden sorumlu olduğu kişilerin kasıtlı veya ağır kusurlardan meydana gelen ölüm, itlaf ve mecburi kesimler.

(g) Hırsızlık, kaybolma ve yer değiştirme halleri.

(h) Teknik şartlarda belirtilen aşı programındaki aşuların yaptırılmaması, karantina tedbirlerine uyulmaması ve gerekli tedbirlerin alınmaması sonucunda meydana gelebilecek hastalıklar sonucu ölüm, itlaf ve mecburi kesimler.

(i) Sigortalı hayvanlarda bulaşıcı hastalık çıktığı zaman, eksperlerce onaylanmadığı takdirde, sirayete maruz hayvanların durumu ile ilgili hayvan sahibi tarafından alınacak kararlar sonucu, meydana gelen ölüm, itlaf veya mecburi kesimler.

(j) Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri ve kötü niyetli hareketler ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu tüm hasarlar.

(k) Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak zararlar dahil olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.

(l) Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, savaş ilan edilmiş olsun olmasın çarpışma, iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen bütün zararlar.

(m) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu, nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden kaynaklanan radyasyon veya radyoaktivite bulaşmalarının ya da bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu hasar ve kayıplar. (Bu bentte geçen yanma deyimi, kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını da kapsar.)

(n) Kamu otoritesi tarafından alınan kararlar sonucunda, sigortalı hayvan üzerinde yapılacak tasarruflardan, meydana gelen ölüm, itlaf ve mecburi kesimler.

(o) Teminat kapsamındaki riskin gerçekleşmesine bağlı olarak ortaya çıkan dolaylı zararlar.

(p) iftlik ekipmanları ile ilgili (Jeneratör, fan, otomatik yemlik vb.) arızalardan direkt veya indirekt kaynaklanan kanatlı hayvan hasarları.

Sigorta Edilecek Hayvanlar Ve Yaşları

Sigortaya kabul edilebilecek hayvanların yaşları aşağıdaki gibidir:

- (a)1 günlükten 45 gnlge kadar broiler civciv ve tavukları.
- (b)1 günlükten 16 haftalıge kadar yumurta tavuğu civcivleri.
- (c)17 haftalıktan 18 aylıge kadar yumurta tavukları.
- (d)1 günlükten 26 haftalıge kadar damızlık ve ana damızlık civcivler.
- (e)27 haftalıktan 20 aylıge kadar damızlık ve ana damızlık tavuklar.
- (f)1 haftalıktan 57 haftalıge kadar damızlık hindiler.
- (g)1 günlükten 16 haftalıge kadar dişi besi hindileri.
- h)1 günlükten 20 haftalıge kadar erkek besi hindileri.
- (i)3 aylıktan 15 yaşıa kadar deve kuşları.

Fiyatlandırma

Kümeslerde bulunan hayvan sayısı ve her bir hayvanın fiyatının çarpımı sigorta bedelini vermektedir. Sigorta edilen hayvan türleri ve fiyatları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

rnek; 50.000 yumurta tavuğu 3 TL'den sigorta ettirmek istenmektedir. Sigorta bedeli:

$50.000 \times 3 = 150.000\text{TL}$ 'dir.

Prim: Sigorta bedeli x prim

Prim: $150.000 \times 3,5\%$

Prim: 5.250 TL olacaktır.

Tablo 10. KÜMES HAYVANLARI HAYAT SİGORTASI PRIM TABLOSU (2010)

Kategori (Yetiştirme Amacı)	Prim
Broiler	1,3
Yumurta Tavuğu Cıvcıvi	2,75
Yumurta Tavuğu	3,5
Damızlık ve Ana Damızlık Cıvcıv	2,25
Damızlık ve Ana Damızlık Tavuk	3,25
Hindi	3,5
Devekuşu	7,5

Kaynak: Rifat Doğan,a.g.e.,s. 82

Kümes Hayvanları Hayat Sigortası poliçesinde hasar gören hayvanların hasar olduğundaki yaşları tazminat ödemesinde etkilidir. Örnek olarak hasar olduğunda 3 haftalık ise sigorta bedelinin %40 oranı üzerinden hasar ödemesi gerçekleştirilecektir. Hayvan yaşlarına göre hasar olduğunda ödemeye esas alınacak sigorta bedeli oranları genel şartlarda belirtilmiştir.

Ayrıca, hasar ekspertizi esnasında çiftlik kayıtları esas alınmaktadır.

İndirimler

- ✓ İlk defa sigorta ettirilenler için tarife primleri üzerinden % 5 nispetinde başlangıç indirimi uygulanır.
- ✓ Hasarsız geçen bir dönemi takip eden yılda tarife primleri üzerinden % 10 nispetinde yenileme indirimi uygulanır.
- ✓ Prim tutarının tamamının peşin ödenmesi durumunda uygulanacak prim indirimi Havuz Yönetim Kurulunca kararlaştırılır (%10 peşin ödeme indirimi).

• Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası

- ❖ **Koşul:** Çiftçi Kayıt Sistemine entegre edilmiş, Su Ürünleri Kayıt Sistemine (SKS) kayıtlı olan, deniz ve iç su tesislerinde yetiştirilen su ürünleri TARSİM tarafından risk inceleme ve değerlendirmesi yapılacaktır.

❖ **Sigorta Kapsamı:** Alabalık, levrek, çipura, orkinos balıkları sigorta edilebilmektedir.

Yumurta ve larva dönemindeki su ürünleri stokları teminat kapsamı dışında olup; teminat, Alabalıklar, Çipura ve Levrek balıkları için 5 gr büyüklüğe ulaştıktan sonra başlar.

Teminat Bakanlık tarafından verilen kapasite ile sınırlıdır.

❖ **Teminatlar:**

- (a) 14 Günlük bekleme süresinden sonra çıkan her türlü hastalık
- (b) Yetiştiricinin kontrolü dışındaki kirlenme ve zehirlenmeler,
- (c) Her türlü doğal afetler,
- (d) Kazalar,
- (e) Predatörler,
- (f)Alg patlaması sebebiyle meydana gelen ölümler

❖ **Prim Ödemesi:** Poliçede yazılı primin %50'si Devlet tarafından karşılanacaktır. Sigortalı tarafından ödenecek olan primin %25'i peşin alınır; kalan prim tutarı en fazla 5 taksit ile tahsil edilir. Broiler sigortalarında primin tamamı peşin tahsil edilir.

❖ **İdari Msraf:** Düzenlenen her bir poliçe için 5 TL

❖ **Hasar İhbarı:** 24 Saat içinde TARSİM veya acenteye ihbar yapılır.

❖ **Hasar Organizasyonu:** Hasar ekspertizi TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler(veteriner hekim) tarafından yapılır.

❖ **Tazminat Ödemesi:** Tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir.

Sigortalatılmak istenen balık çiftliği, il/ilçe Müdürlüğünde ÇKS'de (Su Ürünleri Kayıt Sistemi) kayıt ettirilmeli, kayıtlı ise güncellenmelidir.

Teminat kapsamındaki stok gelişimi dönemi, yumurta ve larva dönemindeki su ürünleri stokları teminat kapsamı dışında olup; teminat, Alabalıklar, Çipura, Levrek Sinarit, Kırmızı bantlı mercan, Sargoz, Sivriburun karagöz, Minakop, Antenli mercan, Mandagöz mercan, Litrini mercan ve Trança balıkları için 5 gr büyüklüğe ulaştıktan sonra başlar. Bunların dışındaki türlerde teminatın başlama evresi Havuz Kurulu tarafından belirlenir. Teminat Bakanlık tarafından verilen kapasite ile sınırlıdır.

Prim Ve Tazminatın Hesabında Esas Alınacak Birim Sigorta Bedeli

Prim ve tazminata esas birim sigorta bedeli, satış büyüklüğüne ulaşmış ürünün poliçede yazılı olan birim fiyatı ile poliçe ekinde belirtilen değerlendirme tablosundaki birim ağırlıklara karşılık gelen oranın çarpılması suretiyle bulunur.

Prim Hesabı

(a) Depo-geçici-prim, yetiştirme planında beyan edilen aylık ortalama sigorta bedeli ile prim fiyatının çarpılmasıyla hesaplanır.

(b) Kesin prim tutarı, yetiştirme süresi gerçekleşen aylık ürün stoku listeleri üzerinden hesaplanacak ortalama sigorta bedeline sigorta prim fiyatının uygulanması ile bulunur. Poliçe bitiminde sigortacı veya sigortalı için lehte veya aleyhte oluşacak prim farkı tahsil veya iade edilir. Son aya ait stok beyanı nedeniyle iade edilecek prim tutarının depo-geçici prim tutarının %10'unu aşması durumunda; son ay stok bilgilerinin doğruluğu sigortalı tarafından belgelenmediği takdirde, depo-geçici prim tutarının %10'unu aşan kısmı iade edilmez. Aylık ürün stok listeleri gönderilmemiş ve poliçe iptal edilmemiş ise, sigortacı, prim hesabını yetiştirme planında beyan edilen en yüksek sigorta bedeli üzerinden yapar.

(c) Bulunacak prim bedeline her bir poliçe için ayrıca 3 TL idare harcı ilave edilir ve bu tutar hiçbir şart ve nedenle iade edilmez.

Hasar Olayı Süreleri

Teminat kapsamındaki hastalıklar için 45 gün diğer riskler için 3 gün her bir hasar olayının süresi olarak değerlendirilmektedir.

İndirimler

- ✓ İlk defa sigorta ettirilenler için tarife primleri üzerinden % 5 nispetinde başlangıç indirimi uygulanır.
- ✓ Hasarsız geçen bir dönemi takip eden yılda tarife primleri üzerinden % 10 nispetinde yenileme indirimi uygulanır.
- ✓ Prim tutarının tamamının peşin ödenmesi durumunda uygulanacak prim indirimi Havuz Yönetim Kurulunca kararlaştırılır (%10 peşin ödeme indirimi).

5.3. Türkiye’de Tarım Sigortaları Havuzu İşletmecisi (TARSİM A.Ş.)

14 Haziran 2005 tarihinde TBMM’nde kabul edilen 5363 Sayılı tarım Sigortaları Kanunu ile geleneksel tarım sigortaları uygulaması değiştirilmiştir. Geleneksel sistemde devlet sigorta sektörü düzenleyicisi olarak sadece Hazine Müsteşarlığı ile bulunmakta idi. Özel sigorta şirketleri; tanıtım, pazarlama, satış, poliçe düzenleme, hasar ödemesi işlemlerini yapmaktaydı. TSV; hasar tespit işlemleri, risk inceleme işlemleri (hayvan hayat ve sera sigortaları), veri toplanması, raporlama ve eğitim destek işlemlerini gerçekleştirmekteydi. Acente, bağlı olduğu sigorta şirketi adına poliçe düzenlemekteydi.¹¹⁸

Devlet Destekli Tarım Sigortası uygulamalarında devlet %50 oranında prim desteği sağlamaktadır. Bunun sonucunda tarım sigortalarının toplam sigortalar içindeki payı giderek artmaya başlamıştır. TARSİM’ in devrede olmadığı 2006 yılının ilk üç ayında tarım sigortalarının payı %1 düzeylerindeyken 2010 yılının aynı döneminde bu oran %2,9’ a, devlet destekli tarım sigortalarının payı %2,8’e ulaşmıştır. Tarım Sigortaları prim üretimi incelendiğinde sektör ortalamalarının üzerinde bir artış oranının gerçekleştiği görülmektedir. Devlet desteği olmayan tarım sigortalarının toplam tarım sigortası üretimindeki payı azdır.¹¹⁹

Havuz katılan sigorta şirketlerinin eşit oranda pay sahibi olduğu anonim şirket statüsünde kurulan işletici şirket olan TARSİM A.Ş. havuzun işletilmesine ilişkin iş ve işlemleri yürütmektedir. Şirketin görevleri; hasar tespit ve risk inceleme organizasyonlarını yürütmek, primlerin tahsilatı ve tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans sağlama hizmetlerinin yürütülmesi, risk haritalarının oluşturulması ve raporlama işlemlerinin yürütülmesidir. Şirket, Havuz işlerinin Havuz yararına en iyi şekilde yürütülmesinden Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Yönetim Kuruluna karşı sorumludur.¹²⁰

Tarım Sigortaları Kanunu’na göre, Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları,

---

¹¹⁸ Rifat Doğan, a.g.e., s.45.

¹¹⁹ Emre Çetin, a.g.e., s.34.

¹²⁰ Emre Çetin, a.g.e., s.41.

aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla bir Sigorta Havuzu kurulmuştur. Bu Havuza ilişkin tüm iş ve işlemler Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş. tarafından yürütülmektedir. Poliçeler, sigorta şirketleri tarafından kendi adlarına düzenlenmekte ancak riskin ve primin tamamı zorunlu olarak Havuza devredilmektedir, ihtiyarı olarak da Havuz'da oluşan riskten retrosesyon yoluyla pay alabilme hakları vardır. Devlet bu Kanun kapsamında yapılacak sigorta sözleşmelerine münhasır olarak çiftçi adına sigorta primine destek sağlamaktadır. Devlet prim desteğinin miktarı her yıl için ürün, risk, bölge ve işletme ölçekleri itibariyle, Bakanlar Kurulu kararıyla belirlemektedir. Alınan kararlar sigorta priminin %50'si oranında prim desteği sağlanmasına yönelik olmuştur. Örneğin 2007 yılında 32 milyon TL, 2008 yılında da 55 milyon TL olarak bütçede yer almıştır.¹²¹

Tarım Sigortaları Kanunu ile havuzun kaynakları ve bu kaynakların kullanım yerleri belirlenmiştir. Buna göre; sigorta şirketlerinin devrettiği primler, devlet tarafından sağlanan prim desteği, toplanan kaynakların yatırım gelirleri, alınan krediler, genel bütçeden alınacak katkılar ve diğer gelirler havuzun kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu kaynakların kullanımı Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulu'nca yapılmaktadır. Kurul, hasar ödemelerini, havuzun yönetimve işleyiş masraflarını, reasürans ödemelerini, komisyon ödemelerini, hasar işlemleri masraflarını, alınan kredi ödemelerini ve Havuz işleticisi şirkete ödenecek işletme bedelini bu kaynağı kullanarak yapabilmektedir.

Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulu, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı'ndan ikişer, Türkiye Sigorta Ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSRŞB), Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi (TARSİM) A.Ş.'den birer olmak üzere toplam yedi üyeden oluşmaktadır. Üç yıl süreyle görev yapacak Kurul üyeleri Bakan onayı ile atanmıştır ve göreve başlamıştır. Yönetim

---

¹²¹ Selim Çağatay, "Tarım Ve Tarım Sigortalarının Geleceği" Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 97.

Kurulu'nun görev ve sorumlulukları şunlardır:¹²²

- Havuzun işleyişine ve hasar tespit işlemlerine ilişkin uygulama esaslarını, hasar tespit işlemlerine ilişkin esas ve usulleri belirlemek,
- Kanun kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ve Tarım Sigortaları Havuz işletmesi A.Ş. ile sözleşme yapmak,
- Kapsama alınacak riskler ve prim desteğinin belirlenmesi için çalışmalar yaparak önermek ve uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmaktır.

5363 Sayılı kanunla oluşturulan sistemde Devlet-özel sektör birlikte yer almaktadır. Tümü ile devletin hakim olduğu yeni bir kit oluşturulmamıştır. Ayrıca, kurulan Tarım Sigortaları işletici şirketi, tarım sigortaları branşında ruhsatı bulunan sigorta şirketlerinin eşit hisseli katılımı ile kurulmuştur. Geleneksel tarım sigortaları uygulamalardaki farklılıklar giderilmiş olup birliktelik sağlanması amaçlanmış, sağlanan/sağlanacak ek teminatlar (don, sel, kuraklık v.b.) ile çiftçinin uğrayabileceği daha büyük hasarlar teminat altına alınması hedeflenmiştir. Çiftçinin ödediği prime devlet desteği sağlanmıştır. Ayrıca, Devletin sisteme hasar fazlası desteği bulunmaktadır. Tarım sigortalarını ülke bazında yaygınlaştırmayı amaçlayan bir sistem kurulmuştur. Sistemde Devleti, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı, özel sektörü, yerli ve yabancı sigorta şirketleri temsil etmektedir. Ayrıca, sistemde sivil toplum kuruluşları olan Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Sigorta ve Reasürans şirketleri Birliği, sigorta şirketlerinin dağıtım kanalları (acente, banka, broker v.b.) ve de çiftçiler bulunmaktadır.

---

¹²²Resmi Gazete “**Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik**”, 18.05.2006, 26172 nolu.

5.4. Tarım Sigorta Uygulamalarının Genel Analizi

Tarım sigortaları dünya ülkeleri ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde büyük önem taşımaktadır. Tarım sigortaları olmadan ülkeler sürdürülebilir kalkınma planlarında oldukça güçleniyorlar, böylece devletler bu sektörde olan riskleri bir sistem kurarak toplayıp, onları mali piyasalara devretmesiyle kalkınma planlarına devam etmektedirler. Gelişmekte olan ülkelerde toplumun büyük kısmı tarımla uğraştıklarından dolayı az bir gelir elde etmeleri, zararlara maruz kaldıklarından dolayı devletler tarafından desteklenmeleri inkar edilemez. Bu desteklemeler sayesinde üretime koordinatör olarak görülmektedir. Tarım sektörü toplumun beslenme ve sanayinin hammadde ihtiyaçlarını karşılaması için önemlidir. Tarım sigortaları da tarımın bu konuda güvenilir bir ortamda çalışması ve yatırımı hızlandırma için büyük katkıda bulunmaktadır. Ülkelerarasında tarım sigortalarında duyulduğu ihtiyaç ülkenin ekonomisi ve tarımın yapısına göre değişiklikler göstermektedir. Devletlerin ve tarımda çalışan nüfusun ve yatırımcıların görüşüne bağlıdır.

Devletlerin uluslararası kuruluşlarla yaptıkları anlaşmalar, tarımın devamlılığını ve sürekliliğini ve istikrarlı bir gelir kaynağı olduğunu ve ekonomide katkıda bulunmasını olumlu şekilde etkilemektedir. Ayrıca, devletler organize ettikleri ve sağladıkları mali kaynaklarla tarım sektöründe yatırımı desteklemektedirler. Ancak, bazen bu kuruluşların önerdikleri devlet desteklerinin kesilip, veya azalmasına rağmen bu konuda tarıma destekçi olmayı planlamaktadır. Bu destekler tarım sektöründe olan yatırımı ve istikrarlı bir üretimi, hızlandırmaktadır.

Devletler yaptıkları bu desteklemeleri ve yardımları, tarım sigortaları ve prim desteği şeklinde uyguluyorlar. Tarım sigortaları çoğunlukla gönüllü olarak çiftçilerin isteğine bağlı kılınmıştır. Bu konu, tarım sigortalarında olan optimum beklentileri olumsuz şekilde etkilemektedir. Devlete tarımın riskleri konusunda ve onları transfer etmesinde göçlükler yaratmaktadır. Devletler tarım sigortalarıyla ilgili, geçirdikleri ve yürüttükleri kanunlarla, tarım sektöründe çalışanlar, yatırımcılar için tarım sigortalarından faydalanmayı sağlamaktadırlar. Bu yardım faaliyetleri geçmişe göre değişmiş, artık hasar gerçekleşmeden ve sadece sigorta yaptırma zamanına sınırlandırmıştır. Böylece, devletler hasardan sonra yardım ödeme yükümlülüğünden ve

bütçe üzerinden yarattıkları olumsuz etkilerden kurtulmuş olurlar. Türkiye’de geçmişte, devletler yeni tarım sigorta kanununu yasalaşp ve uygulamadan önce çeşitli yardım yasaları ve paketleri ile mağdur çiftçilere yardımda bulunmuşlardır. Ancak, tüm çabalara rağmen, yeterli sonuçlara ulaşılmamıştır. Bu yardımlar sürekli hükümetin bütçesi üzerinde yeni kayıplar ve açıklıklar oluşturmuştur. Mağdur çiftçilerin büyük kısmının durumunda da hiçbir değişik yaratılmamıştır. Yıllar sonra çalışmalar yeterli olmadığı görüldüğünde, 1995 yılında tarım sigortalarının ortak bir sistem içerisinde uygulaması için Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) kurulmuştur.

Vakıf kuruluşundan, sistematik bir çalışma şeklinde yürütülmüştür örneğın risk inceleme, hasar tespit organizasyonu, ARGE çalışmaları ile eğitim hizmetleri, risk haritaları hazırlama ve raporlama işlemlerinde bulunmuştur. Yeni sigorta Kanunu yürürlüğe girince çeşitli organizasyonlar çabasında bulunmuştur. Tarım sigorta kanunu 2005 yılında kabul edilip ve yasalaştığından sonra, bu görevi kuruluş aşamasındaki TARSİM’e devretmiştir.

Yeni Kanun uygulamaya geçtikten sonra, tarım sektörünün tüm kısımları ve başlıklarında sigortalanmayı planlanmıştır. Devlet prim oranının %50’sini kendi üzerine alması kaydıyla, bu işlemleri desteklemektedir. Böylece devlet, tarıma ve çiftçiye yaptığı yardımları zaman boyunca sigorta primine ortak olma şartı ile değiştirmiştir. Bu uygulamada önemli başarılar kaydetmiştir. Örneğın 2006 yılının ilk üç ayında tarım sigortalarının payı %1 düzeylerindeyken 2010 yılının aynı döneminde devlet destekli tarım sigortalarının payı %2,8’e ulaşmıştır. Ayrıca, tarım sigortaları prim üretimi incelendiğinde sektör ortalamalarının üzerinde bir artış oranının gerçekleştiği görülmektedir.

SONUÇ:

Tarım sektörü dünyada ve Türk ekonomisinde önemli sektörlerden birisidir. Tarım sektörü, ülkelerin gelişmesinde ve sanayileşme sürecinde çeşitli imkanlar sağlamasıyla büyük önem taşımaktadır. Tarım özellikle gelişmekte olan ülkelerde toplum nüfusunun büyük bir kısmına iş alanı olarak istihdamda önemli sektör sayılmaktadır. Bunun yanı sıra, sanayi sektöründe de girdi temin etmesiyle ve sanayi ürünlerini tüketmesiyle büyük katkıda bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bu açıdan baktığımızda, tarımın ülke istihdamında rolü azdır ancak buna karşın tarım sektörü ülke ekonomisinde ve ülkenin GSMH' da oldukça önem arz etmektedir. Bu ülkelerde, büyük kentsel nüfusun beslenme ihtiyaçlarını karşılamak ve büyük tarımsal sanayi için girdi temin etmek, ülke ihracatında katkıda bulunarak tarıma büyük görevler yüklemiştir. Bu arada tarımdan faydalanması için oldukça teknoloji kullanımı yaygınlaşmıştır. Devletler, tarımı çeşitli sübvansiyonlarla desteklemektedirler. Bu ülkelerde tarıma yönelik desteklemelerden biriside tarım sigortalarıdır. Tarım sektörü çeşitli doğal afetler ve salgın hastalıklarla karşı karşıyadır. Sürekli şekilde tarımdan yararlanma için ve risklerin etkilerinden korunmak için tarımsal sigortaları yürütülmektedir.

Türkiye'de cumhuriyetten sonra devletin tarımda olan çiftçilere desteklemek düşüncesi 1948 yılında 5254 sayılı ve 1977 yılında 2090 sayılı kanunlarla uygulanmıştır. Ancak, bu kanunlar, mağdur çiftçilere yardım konusunda oldukça yetersiz kalmıştır. Örneğin; 2090 sayılı Kanuna göre, devlet yardımlarından faydalanabilecek bir çiftçi tam felaketle karşılaşması gerekir. Yani yasada, tarımsal gelirinin %40'nı değil, tarımsal gelirinin yanı sıra, evinin, zirai ekipmanlarının, hayvanlarının vb. varlıklarının en az %40'nı kaybetmiş olması gerekmektedir. Ülkede son 30 yıl içinde gelişme ve sanayileşmeye paralel olarak, tarım sektöründe de bazı olumsuzluklarla yaşanmıştır. Kırsal nüfusun kentlere göç ve akın etmesi, tarımda faal nüfusun azalması, kalkınmanın bir doğal sonucudur. Ancak, tarım kısmında yeterli ve güvenilir bir gelirin olmamasının da bir göstergedir. Tarımda üretimin düşük seviyede kalması ve ülke ekonomisinde tarımın istihdamdaki payının azaldığı görülmektedir.

Türkiye'de 2005 yılında 5363 sayılı tarım sigortaları kanunu TBMM'de kabul edildiğinden sonra, yeni tarım sigortaları sistemi uygulanmaktadır. Devlet, özellikle

çiftçilere kayıpların üstesinden gelmesi için, tarım faaliyetlerinde istikrarlı ve devamlı bir gelir kaynağı oluşturması için tarım sigortalarını yapmasını önermektedir. Devlet prim desteği sağlaması ile çiftçileri bu konuda teşvik etmektedir. Devlet, sigorta sistemi aracılığı ile doğal afetler ve çiftçilerin kontrolünde olmayan riskleri, risk analizi yaparak, mali ve özellikle sigorta piyasalarına yönlendirmektedir. Böylece, tarımda, afetlerden kaynaklanan zararların yükünden kurtulmayı düşünmektedirler. Ancak, bu gayretler sadece çiftçiler ve tarım sektörü için değil, sigorta sektöründe de yeni fırsatlar oluşturmaktadır. Çağdaş sistemler ve uygulamalarla, riskleri olumlu şekilde transfer etmeye imkan yaratmıştır. Şirketler arası bir rekabet ortamı yaratması ile kaliteli servis vermeği planlamıştır. Ayrıca, devlet destekli tarım sigortaları sayesinde, tarım sektöründe çalışanları ve onların varlıkları kayıtlı hale gelmiş, sürekli olarak güncellenmektedir.

Tarım sektöründe önde gelen ihtiyaçlardan biriside kredi ihtiyaçlarıdır. Ancak kredi kuruluşların önemli meraklarından çiftçilerin bu konu da gelirlerinin istikrarı ve sürekliliğidir. Özellikle çiftçilerin doğal afetlere ve salgın hastalıklara maruz kaldıkları zaman, olumsuzluklar doğaldır. Bu durumda, her iki taraf için tek çözüm tarım sigortaları olmaktadır. Dolayısıyla da tarım sektöründe gelir istikrarsızlığını aza indirecek, ekonominin gelişiminde katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇALAR

Kitaplar:

- Erkuş Ahmet, “**Tarım Ekonomisi**”, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Eğitim, Araştırma Ve Geliştirme Vakfı Yayınları, No. 5, Ankara,1995.
- Z. Orhan Osman, “**Türkiye’de Tarımsal Destekleme Ve Taban Fiyatları Politikası**”, İstanbul, İTO Yayınları, 1999.
- Berberoğlu Necat, “**Sanayi Öncelikli Ekonomik Gelişmede Türkiye Tarımının Finansmanı Ve Tarımsal Kredi Uygulaması**”, Eskişehir, Eskişehir Ticari İlimler Akademisi Yayını, 1981.
- Karacan Ali Rıza, “**Tarım İşletmelerinin Finansmanı Ve Tarımsal Kredi**”, İzmir, Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayını, İzmir, 1991.
- Demir Alkan, “**Tarım Sigortası**”, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, TEAE Bakış, Sayı 4, Nüsha 2, Eylül 2003,
- Uralcan Şebnem, “**Temel Sigorta Bilgileri Ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**”, Beta Yayınları, İstanbul, 2004.
- Karluk Rıdvan, “**Türkiye Ekonomisi Tarihsel Gelişim Yapısal Ve Sosyal Değişim**”, İstanbul, Beta Yayınları, 6. Baskı, 1999,
- Kongar Emre, “**21. Yüzyılda Türkiye**”, Remzi Kitapevi, 1. Basım, İstanbul, 1988
- Kazgan Gülten, “**tarım ve Gelişme**”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Aralık 2003.

- Eraktan Gülçan, **“Tarım Politikasının Temelleri Ve Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikası”**, İstanbul, Uzel Yayınları, 2001
- Çetin Bahattin, **“Tarım Sigortaları”**, Nobel Yayın Dağıtımı, Ankara, 2007.
- Çetin Bahattin, **“Tarımsal Sigorta İşletmeciliği”**, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2003.
- Eraktan Gülçan, **“Türkiye’de Zirai Sigorta’nın Lüzum Ve Önemi”**, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ankara, 1970. (Naklen, Mahmüt Güngör’ün Tezinden)
- Çağatay Selim, **“Tarım Ve Tarım Sigortalarının Geleceği”**, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008.

Makaleler:

- Cahit Aydemir Ve Murat Pıçak, **“Ekonomik Gelişme Sürecinde Tarım-Sanayi İlişkilerinin Sektörler Arası Bütünleşme”**, (Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 10), Diyarbakır, 2008.
- Dellal İlkay Ve Diğerleri, **“Uluslararası Küresel İklim Değişikliği Ve Çevresel Etkileri”** Konferansı, Konya 18-20 Ekim 2007.
- Dişbudak Kutay, **“Avrupa Birliğinde Tarım- Çevre İlişkisi Ve Türkiye’nin Uyumu”**, (Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı, Koordinasyon Dairesi Başkanlığı), Ankara, 2008.
- Çelik Nebi, **“Tarımda Girdi Kullanımı Ve Verimliliğe Etkileri”**, (Devlet Planlama Teşkilatı, İktisadi Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Tarım Dairesi), 2000.
- Talas Mustafa, **“Türk Tarımının Küreselleşmesi Ve Ortaya Çıkardığı Toplumsal Problemler”**, www.diewelt-dertuerken.de/index.php/ZfWT/article/viewFile/.../talas (20/04/2012)

-T.C. Ottawa Büyük Elçiliği Ticaret Müşavirliği, “**Kanada’nın Genel Ekonomik Durumu Ve Türkiye İle Ekonomik-Ticari İlişkileri**”, Haziran 2007.

- Güçlü Yağmur Ve Diğerleri, “**Tarım Sigortası Türleri Ve TARSİM**”, (Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu), Antalya, 2010.

- Bayraç Naci Ve Yenilmez Füsün, “**Tarım Sektörünün Yapısal Analizi Ve Avrupa Ortak Tarım Politikası**”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/Naci2.doc (21/04/2012)

-Meftune Emiroğlu, “**Tarım-Sanayi İlişkilerindeki Gelişmeler**”, www.zmo.org.tr/resimler/ekler/d9766a69b764fef_ek.pdf?tipi=14 (25/03/2012)

- Çetin Bahattin Ve Özsayın Damla, “**Tarım Sigortalarının Önemi Ve Gelişimi**”, Türk Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı Dergisi, Sayı 166, Kasım-Aralık 2005.

- Yazıcı Selamet, “**Türkiye’de Tarım Sigortasının Önemi Ve Geliştirme Yolları**”, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Ankara, 1995.

- Güven Funda, “**Türkiye Tarım İşletmelerinin Genel Durumu Ve Yeter Geliri İşletme Büyüklüğünün Tespiti**”, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Ankara 2010. www.tarimreformu.gov.tr/library/belge/b_tarimisletmeleri.pdf (18/05/2012)

- Bora , “**Tarım Sigortaları Havuzu, Temel Amaç, Beklentiler, Sorun Ve Öneriler**”, Birlikten Dergisi, Türkiye Sigorta Ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayınları, Sayı 5/2006

Tezler:

- Kocaöz Rüstem, “**Türkiye’de1980 Sonrası Tarım Sektöründe Gelir Ve İstihdamın Analizi**”, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009.

- Hakan Bayramiç Mehmet, **“Türkiye’de Gelir Dağılımı Sorunu Ve Çözümleri”**, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006
- M. Utku Şentürk, **“Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikaları Ve Türkiye”**,(Bahçe Şehir Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007.
- Gür Betül, **“Global Tarım Politikalarının Gelişmekte Olan ülkelere Etkisi Ve Türkiye Örneği”**, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2004.
- Gezginci Hayrünisa, **“Türkiye’de Tarım Kredi Ve Sigortaları”**, (Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2005.
- Güngör Mahmut, **“Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulamaları Ve Devlet Destekli Tarım Sigortası”**, (Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006.
- Kaya Mustafa Bilal, **“Toprak Gübrelemede Organik Madde, Fosfor Ve Potasyum Parametre Kontrol Sistemlerinin Bulanık Mantık İle Tasarımı Ve Modellenmesi”**, (Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2010.
- Erhalim Sevgi, **“Türkiye’de Tarım Sektöründe İstihdam Azalması Ve İşgücü piyasalarına Etkisi”**, (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2011.
- Taşkıran Reyhan, **“Türkiye’de Tarımsal Kredi Politikaları Uygulamaları”**, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.

- Doğan Rifat, “**Türkiye’de Ve Avrupa’da Tarım Sigortaları Uygulamaları**”, (Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tekirdağ, 2012.
- İsel Mehmet, “**AB Ortaklık Sürecinde Türkiye’nin Tarım Politikaları Ve Buna Bağlı Olarak Değişen Tarım Sigortalarının (TARSİM) İncelenip Değerlendirilmesi**”, (Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tekirdağ, 2010.
- Çetin Emre, “**Devlet Destekli Tarım Sigortalarının Yapısal Olarak İncelenmesi Ve Gelişme Potansiyeli Yönünden Öneriler**”, (Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010.
- Zaheri Muhammed, “**İran’ın Yarı Kurak Ve Kurak Bölgelerinde Kır Yerleşmeleri Ve Tarım**”, (İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri Ve Coğrafya Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1987.

İnternet Kaynakları:

- <http://muhasabedersleri.com/ekonomi/rant-faiz-ucet-kar.html> (28/12/2011)
- <http://www.privatesozluk.com/diferansiyel%20rant> (30/01/2012)
- <http://muhasabedersleri.com/ekonomi/rant-faiz-ucet-kar.html>(28/12/2011)
- http://w3.unece.org/pxweb/quickstatistics/readtable.asp?q_s_id=6 (27/04/2012)
- Dünya Bankası İstatistikleri: <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS> (21/05/2012)
- Dünya Bankası İstatistikleri, <http://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.AGRI.ZS> (21/05/2012)

- <http://www.fao.org/docrep/015/am081m/am081m00.htm> (21/05/2012)
- <http://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TETC.ZS> (21/05/2012)
- <http://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL.ZS> (21/05/2012)
- <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS> (26/05/2012)
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rs.html> (26/05/2012)
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ke.html>(23/05/2012)
- CIA Kütüphanesi İstatistikleri, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html> (24/05/2012)
- <http://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/japonya.htm> (21/05/2012)
- <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.ZS> (21/05/2012)
- <http://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.AGRI.ZS> (21/05/2012)
- Japonya Tarım Bakanlığı, <http://www.maff.go.jp/e/index.html> (21/05/2012)
- <http://www.atb.gov.tr/pages.aspx?pageId=1cb77b38-658e-4149-96c8-db3937d53350> (10/06/2012)
- <http://www.fao.org/docrep/015/am081m/am081m00.htm> (18/05/2012)
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>, (24/05/2012)
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>, (24/05/2012)

- <http://factsanddetails.com/japan.php?itemid=941&catid=24&subcatid=159>
(21/05/2012)

- <http://www.fao.org/docrep/015/am081m/am081m00.htm> (18/05/2012)

ÖZGEÇMİŞ

Mehdi Behjat Chongharalouye Yekan 23/09/1976 tarihinde İran'da Batı Azerbaycan'ın Urmiye şehrinde doğdu. İlkokulu Rehber İlkokulunda, ortaokulu Ahangari ortaokulunda, liseyi Manevi lise'sinde okudu.

2000 yılında Tahranda Umur_i İktisadi Fakültesinden Sigortacılık Yönetmeliği Bölümünden lisans derecesi ile mezun oldu. İran'da Asia Sigorta Şirketinde 13 yıl çalıştı. 2010 yılında sigortacılıkta yüksek lisans seviyesinde eğitim almak için Türkiye'ye geldi, şuan İstanbul'da yaşıyor. Evli ve iki çocuğu vardır.